ПРОГРАМ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГРАДА СУБОТИЦЕ ЗА ПЕРИОД ОД 2026. ДО 2028. ГОДИНЕ

Октобар, 2026.

Садржај

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ....3
2. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА....4
3. ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГРАДА СУБОТИЦЕ....5
4. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ГРАДУ СУБОТИЦИ....8
4.1. Географске, демографске и климатске карактеристике....8
4.2. Културно-историјско наслеђе....14
4.3. Саобраћајна и комунална инфраструктура....37
4.4. Степен привредног развоја туризма Града Суботице....38
5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ДЕСТИНАЦИЈЕ СУБОТИЦА....40
5.1. Кључни показатељи туристичког промета у последњих пет година на територији Града Суботице....40
5.2. Организације туристичког сектора на нивоу туризма Града Суботице....46
5.3. Анализа понуде туристичко-угоститељских капацитета....49
5.4. Анализа људских ресурса у области туризма и угоститељства....50
5.5. Активности на развоју туристичких производа....50
6. SWOT АНАЛИЗА....53
7. ДЕФИНИСАЊЕ КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ПРОИЗВОДА СУБОТИЦЕ КАО ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ....57
8. КЉУЧНА ТУРИСТИЧКА ТРЖИШТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ СУБОТИЦА....67
9. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГРАДА СУБОТИЦЕ....73
10. ПЛАН КОНКУРЕНТНОСТИ СА ПРЕДЛОГОМ КЉУЧНИХ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКАТА....76
11. МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ТУРИСТИЧКОМ ДЕСТИНАЦИЈОМ....81
12. АКЦИОНИ ПЛАН....83
13. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ....92
14. ПОПИС ТАБЕЛА, ГРАФИКОНА, СЛИКА И ШЕМА....94
15. СТУПАЊЕ НА СНАГУ....98

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Програм развоја туризма Града Суботице за период од 2026. до 2028. године (у даљем тексту: Програм) припремљен је у складу са Законом о туризму Републике Србије (Службени гласник РС, бр. 17/2019) и усаглашен са усвојеном Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период 2026 – 2030 (Службени гласник РС, број 88/2026). Програм је такође усаглашен са Правилником о садржини и начину израде програма развоја туризма (Службени гласник РС, број 86/2020).

Главни циљ Програма је да дефинише ресурсе и атракције Града Суботице, као и опште услове за унапређење туризма, да дефинише тренутно стање развоја туризма и на основу тога предложи даљи план развоја туристичких производа и целокупне дестинације. Важан циљ Програма је дефинисање корака за подизање конкурентности туристичке дестинације као и јасних корака и праваца развоја до 2028. године.

Документ дефинише методологију и процедуре рада у свом првом делу. Наредни део документа односи се на ситуациону анализу која укључује следеће компоненте: географске, демографске и климатске карактеристике. Културно историјско наслеђе и природне атракције, саобраћај и комуналну инфраструктуру, степен привредног развоја, преглед планских докумената, кључне показатеље туристичког промета, анализу туристичких производа, анализу људских ресурса, анализу маркетинга, и коначно SWOT анализу дестинације. Пратећи детаљну анализу стања, следећа целина документа дефинише плански оквир развоја туризма дестинације који обухвата следеће целине: развој туристичких производа, дефинисање тржишних сегмената и приоритетних тржишта, развој туристичких искуствених зона и развојни модел, циљеви и пројекције одрживог развоја туризма Града Суботице.

Наредни део документа дефинише план конкурентности са предлогом кључних инвестиционих пројеката и то:

1. План инвестиција - усмерен на капиталне пројекте са задатком унапређења конкурентности дестинације на домаћем и међународном тржишту.

2. Подизање капацитета људских ресурса у туризму - са задатком унапређења опште конкурентности туристичке понуде и искустава дестинације кроз плански приступ подизања капацитета знања и вештина актера на дестинацији.

3. Унапређење бренда, маркетинга и сарадње између субјеката туризма - дефинише планске кораке маркетинга и продаје дестинације, дефинисање бренда и започињање процеса брендирања у односу на постављене туристичке производе, дефинисана

приоритетна тржишта и тржишне сегменте као и умрежавање између субјеката од значаја за развој туризма.

Последње целине документа представљају дефинисање управљачког модела дестинације и Акциони план који све смернице и препоруке ставља у временски оквир и јасно дефинише приоритете, мере, активности, одговорне стране, индикаторе мерења успешности задатака и изворе финансирања. Програм је конципиран на начин да буде оперативан и применљив и да послужи свим представницима јавног и приватног сектора у усмеравању својих активности развоја туризма.

2. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА

Методологија рада садржи информације о примењеним методама и техникама истраживања, начину обраде података и стручном тиму.

Методологија израде Програма одвија се кроз неколико фаза – тематских целина:

1. Ситуациона и тржишна анализа
2. План конкурентности
3. Акциони план

Током израде документа, аутори су се водили принципом партиципативног приступа изради документа и одржали консултативне састанке с туристичком организацијом и другим заинтересованим странама на дестинацији.

При изради документа коришћени су и следећи извори података:

- Закони, правилници као и стратешка документа на локалном, регионалном и националном нивоу, који су од значаја за дефинисање планских оквира развоја туризма дестинације (Стратешки документ туристичке валоризације Градске куће у Суботици (2019), План развоја Града Суботице 2023-2032. године итд.);
- Публикација општине и региони у Србији, републички Завод за статистику;
- Подаци о туристичком промету у Републици Србији и категоризација угоститељских објеката у Србији и сл. које издаје и објављује Министарство омладине и туризма;
- Стратегије развоја туризма Републике Србије за период 2026–2030;
- Подаци добијени од стране дестинација узора и дестинација конкурената;
- Истраживање туриста спроведено за потребе Стратегијског маркетинг плана Републике Србије 2019-2025. године;
- Подаци о туристичком промету добијени од стране Туристичке организације Града Суботице;

- Поред тога, методе које су коришћене приликом израде документа су SWOT анализа и компаративна анализа коришћена за анализу дестинација узора и конкурената;
- План развоја туризма и план конкурентности представљају експертску анализу и препоруке дате на основу ситуационе и тржишне анализе, као и примарних и секундарних података прикупљених истраживањима с кључним актерима на дестинацији;
- На крају документа дат је предлог туристичких производа, циљних тржишта, развојног модела, приоритета, мере и активности у односу на целине Програма као и план конкурентности. Акциони план садржи опис свих активности, с временским роковима извршења и одговорностима.

3. ПЛАНСКИ ОСНОВ ЗА ИЗРАДУ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГРАДА СУБОТИЦЕ

Плански основ за израду Програма садржан је одредбама Закона о туризму, важеће стратегије развоја туризма Србије и других прописа Републике Србије, као и аката донетих од стране локалне самоуправе, а од значаја су за туризам.

Програм развоја туризма Града Суботице за период од 2026. до 2028. године, као документ јавних политика, проистиче из националних и локалних стратешких докумената и у њих се интегрише. Програм се на националном нивоу усаглашава са Стратегијом развоја туризма РС 2026–2030, Законом о туризму (Службени гласник РС, бр. 17/2019), Законом о угоститељству (Службени гласник РС, бр. 17/2019), Законом о планском систему РС (Службени гласник РС, бр. 30/18), Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализом ефеката јавних политика и прописа и садржаја појединачних докумената јавних политика (Службени гласник РС, бр. 8/2019) и Правилником о садржини и начину израде програма развоја туризма (Службени гласник РС, број 86/2020). Програм се на локалном нивоу усаглашава с кровним документима Града Суботице.

Стратегија развоја туризма Републике Србије 2026–2030 сврстала је Суботицу у заокружену дестинацију и целину „Суботица, Палић и Потисје" која обухвата горе поменути просторни оквир. Као кључне вредности (атрактивности), препознати су: културно наслеђе, природна богатства, Тиса, ПП Палић, Лудош, Тополачко језеро, Ергела Зобнатица и мали градови и салаши.

Предвиђен је развој следећих туристичких производа: Културни туризам, Кратки градски одмори (City break), Наутички туризам, Еко-туризам, Здравствени (бањски – спа, велнес), Специјални интереси и Туризам догађаја.

Стратегијски маркетинг план РС[1] до 2025. године између осталих анализа се бави анализом степена развоја туристичких дестинација на територији Републике Србије (на

[1] https://mtt.gov.rs/extfile/sr/714/Strategijski%20marketing%20plan%20turizma%20RS%20do%202025..pdf

скали од 1 до 5) где Суботица припада средње развијеним туристичким дестинацијама са укупном оценом 2.8. Притом су процена развоја туристичких производа 3, туристичка инфраструктура оцењена са 4, а смештајни капацитети оценом 3. Промоција и маркетинг активности и јасно дефинисан бренд оцењени су оценом 2. При креирању оквира за маркетинг бренд туризма Србије, Суботица спада у групу ”Градови пуни енергије” и ”Место састанака и искуства”.

План развоја Града Суботице од 2023-2032. године кључни је документ на локалном нивоу са којим се усаглашава Програм развоја туризма Града Суботице за период од 2026. до 2028. године. Документ анализира тренутно стање развоја града са кључним предностима и недостацима, дефинишући правце развоја, визију и основне развојне циљеве.

Остала документа од значаја за израду Програма развоја туризма дата су у Табели 1.

Табела 1. Планска документа Града Суботице

Просторни планови
• ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ СУБОТИЧКЕ ПУСТАРЕ И ЈЕЗЕРА („Службени лист АПВ”, број 10/2016); • ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА ЖЕЛЕЗНИЧКЕ ПРУГЕ БЕОГРАД – СУБОТИЦА – ДРЖАВНА ГРАНИЦА (КЕЛЕБИЈА) („Службени гласник Републике Србије“, 32/2017 и 57/19); • ПРОСТОРНИ ПЛАН ГРАДА СУБОТИЦА („Службени лист Града Суботице”, број 16/2012).
Генерални планови
• ГЕНЕРАЛНИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН СУБОТИЦА-ПАЛИЋ до 2030. године („Службени лист Града Суботице”, број 29/2018).
Планови генералне регулације у грађевинском реону

- План генералне регулације II за зону „Мали Бајмок“ и делове зона „Ново Село“, „Гат“ и „Кер“ („Службени лист Града Суботице”, број 5/2020);
- План генералне регулације III за део зоне „Александрово “ у Суботици („Службени лист Града Суботице”, број 52/2012 и 37/2025)
- План генералне регулације IV за зону бањског туризма „Палић“ и делове зона „Нови Град“ и „Александрово“ („Службени лист Града Суботице”, број 27/2022);
- План генералне регулације V за северни део зоне „Палић“ и део зоне „Радановац“ у Суботици („Службени лист Града Суботице”, број 15/2013)
- План генералне регулације VI за делове зона „Мали Радановац“ и „Радановац“ („Службени лист Града Суботице”, број 4/2021);
- План генералне регулације VII за зоне „Кертварош“ и „Нови Град“ и делове зона „Мали Радановац“, „Радановац“ и „Палић“ у Суботици ("Службени лист Града Суботице" број 11/2014, 12/2014 и 13/2026);
- План генералне регулације VIII за зоне „Жељезничко насеље“ и „Макова Седмица“ и део зоне „Мали Радановац“ („Службени лист Града Суботице”, број 16/2023);
- План генералне регулације IX за зону МЗ „Зорка“ („Службени лист Града Суботице”, број 27/2021);
- План генералне регулације X за зону „Пешчара“ („Службени лист Града Суботице”, број 55/2011);
- План генералне регулације XI – део зоне „ Дудова шума“ у Суботици („Службени лист Града Суботице“, број 43/2014);
- План генералне регулације XII за зону просторне целине – дела МЗ „Кер“, „Прозивка“ и „Бајнат“ („Службени лист Града Суботице“, број 39/2016);
- План генералне регулације XIII за зону просторне целине - дела МЗ „Дудова шума“, „Ново село“, „Гат“ и „Кер“ („Службени лист Града Суботице“, број 30/2017).

Планови генералне регулације насељених места

- План генералне регулације, са елементима плана детаљне регулације за насеље Бајмок ("Службени лист Града Суботице" број 12/2009);
- План генералне регулације за насеље Чантавир („Службени лист Града Суботице”, број 10/2025);
- План генералне регулације за насеље Нови Жедник („Службени лист Града Суботице”, број 10/2023);
- План генералне регулације за насеље Доњи Таванкут ("Службени лист Града Суботице" број 3/2024);
- План генералне регулације за насеље Хајдуково („Службени лист Града Суботице“, број 12/2015);
- План генералне регулације за насеље Стари Жедник („Службени лист Града Суботице“, број 30/2017);
- План генералне регулације за насеље Шупљак („Службени лист Града Суботице”, број 29/2018);
- План генералне регулације за насеље Ђурђин („Службени лист Града Суботице”, број 35/2019);
- План генералне регулације за насеље Мишићево („Службени лист Града Суботице”, број 4/2021);
- План генералне регулације за насеље Келебија („Службени лист Града Суботице”, број 39/2021).

На територији Града Суботице донет је и већи број планова детаљне регулације, којима су уређене поједине зоне. Такође, постоји и План постављања осталих објеката, уређаја и опреме на територији Града Суботице.

4. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О ГРАДУ СУБОТИЦИ

У наредним поглављима биће представљене опште информације и анализа ресурсне основе развоја туризма Града Суботице, а у делу који се односи на: географске, демографске и климатске карактеристике, културно-историјско наслеђе и природне вредности, саобраћајну и комуналну инфраструктуру као и степен привредног развоја.

4.1. Географске, демографске и климатске карактеристике

Географске карактеристике

Град Суботица је административни центар Севернобачког округа. Налази се на крајњем северу Републике Србије и Аутономне Покрајине Војводине уз границу са Републиком Мађарском на 46º05′55″ северне географске ширине и 19º39′47″ источне географске дужине. Град се налази на надморској висини од 109 m и смештен је у Панонској низији, а територија Града Суботице обухвата градско подручје и 19 насељених места (Бајмок, Мишићево, Бачки Виногради, Биково, Горњи Таванкут, Доњи Таванкут, Љутово, Хајдуково, Шупљак, Ђурђин, Келебија, Мала Босна, Нови Жедник, Стари Жедник, Палић, Суботица, Чантавир, Бачко Душаново, Вишњевац) која се простиру на површини од 1.008 km^2. У близини града је и прикључак на ауто-пут Е-75 који Суботицу повезује са Мађарском на северу и Јужном Европом преко Београда на југу. Такође, Суботица је железнички повезана са целом Европом (План развоја Града Суботице за период 2023-2032).

Климатске карактеристике

У климатском погледу ово подручје има карактеристике континенталне климе (отвореност према Панонској низији) коју чине: оштре зиме, топла лета и нестабилност падавина по количини и временском распореду.

За приказ климатских прилика коришћени су подаци из метеоролошке станице Палић.

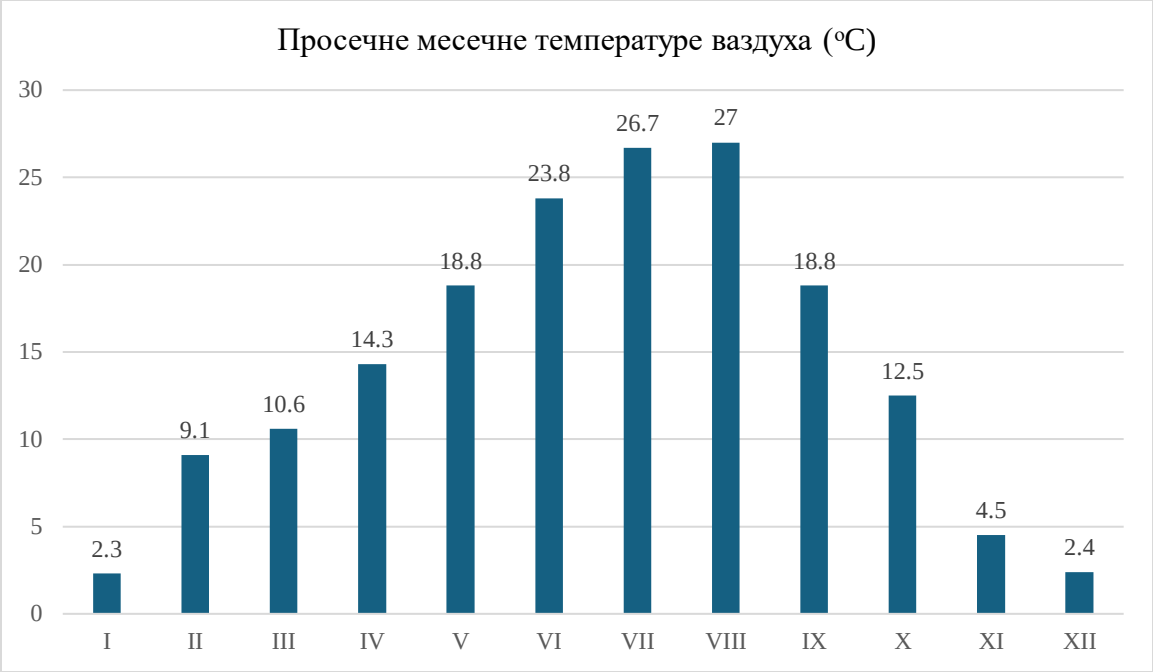

Графикон 1. Просечне месечне температуре ваздуха
Извор: Метеоролошки годишњак Републике Србије, 2025.

Просечна годишња температура ваздуха је износила 14,6°C, при чему је највиша просечна месечна температура забележена у августу (27°C), а најнижа у децембру (2,4°C). Годишњи ток температуре показује јасно изражен сезонски карактер. Ниске вредности доминирају у зимским месецима, са 2,3°C у јануару и 2,4°C у децембру, док постепени пораст почиње у фебруару (9,1°C) и марту (10,6°C).

Пролећни период одликује континуиран раст температуре, од 14,3°C у априлу до 18,8°C у мају, након чега следи летњи максимум. Највише вредности регистроване су у јуну (23,8°C), јулу (26,7°C) и августу (27°C), уз благи пад у септембру (18,8°C). Јесењи период карактерише даље опадање температуре, на 12,5°C у октобру и 4,5°C у новембру.

Расподела температуре током године указује на изражену сезонску динамику, са топлим летњим и хладнијим зимским периодом, док прелазне сезоне карактеришу умеренији услови. Такви температурни оквири погодују летњој туристичкој сезони.

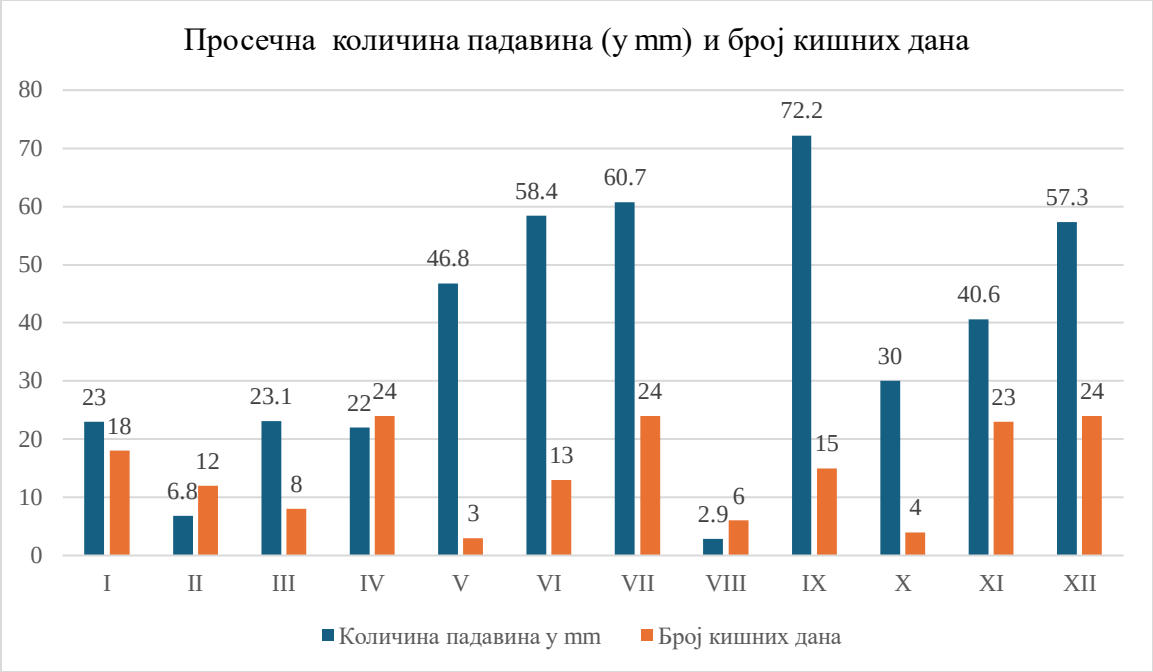

Графикон 2. Просечна количина падавина (у mm) и број кишних дана
Извор: Метеоролошки годишњак Републике Србије, 2025.

Просечан број кишних дана у 2024. години је износио 7 на месечном нивоу, уз изражену неуједначеност током године. Највећи број кишних дана је забележен у јануару (18), априлу (24), јулу (24), новембру (23) и децембру (24), при чему се повећана учесталост падавина уочава у пролећном, летњем и познојесењем периоду. Најмањи број кишних дана је регистрован у мају (3), августу (6) и октобру (4), што указује на присуство сушнијих интервала у оквиру главне туристичке сезоне.

Највеће количине падавина су забележене у септембру (72,2 mm), јулу (60,7 mm), јуну (58,4 mm) и децембру (57,3 mm), док су најниже вредности регистроване у августу (2,9 mm) и фебруару (6,8 mm). Расподела падавина указује на релативно повољне услове током летњих месеци, уз повремене интензивније падавине, док пролећни и јесењи период одликује израженија променљивост временских услова.

Графикон 3. Број сунчаних сати по месецима
Извор: Метеоролошки годишњак Републике Србије, 2025.

Укупан број сунчаних сати у посматраној години је износио 2400,9 h. Највећи број сунчаних сати је забележен у августу (332,8 h) и јулу (328,1 h), док је најмањи број регистрован у децембру (54,2 h). Током године се уочава јасан сезонски распоред инсолације, са највишим вредностима у летњим месецима и нижим вредностима у зимском периоду.

Пролећни период карактерише постепени пораст броја сунчаних сати, од 167,1 h у марту до 271,2 h у мају. Летњи месеци бележе најинтензивнију инсолацију, при чему се високе вредности одржавају у јуну (286,5 h), јулу (328,1 h) и августу (332,8 h). Јесењи период доноси опадање, са 190,2 h у септембру и 194,8 h у октобру, док се у зимским месецима региструју најниже вредности, посебно у децембру.

Распоред сунчаних сати указује на повољне услове осунчаности током већег дела године, са израженим максимумом у летњем периоду.

Демографске карактеристике

У наставку је дат приказ демографских карактеристика становништва Града Суботице за 2024. годину.

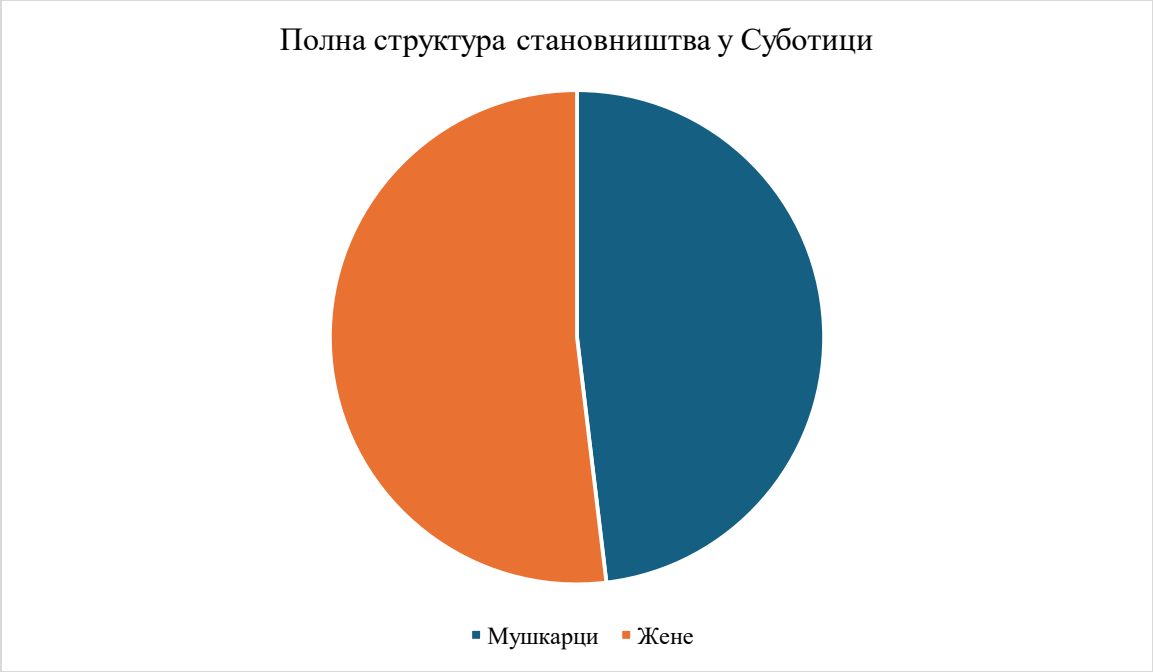

Графикон 4. Полна структура становништва
Извор: Општине и региони у Републици Србији 2025.

Према подацима Републичког завода за статистику за 2024. годину, у Суботици је живело 59.602 мушкараца и 64.350 жена.

Графикон 5. Старосна структура становништва
Извор: Општине и региони у Републици Србији 2025.

Структура становништва Суботице према старосним групама у 2024. години показује да 57,0% становништва припада старосној групи до 44 године, док 21,0% чине лица узраста од 45 до 64 године. Становништво старије од 65 година учествује са 22,0% у укупној популацији. Ова расподела указује на релативно уравнотежен однос између млађег, радно активног и старијег становништва.

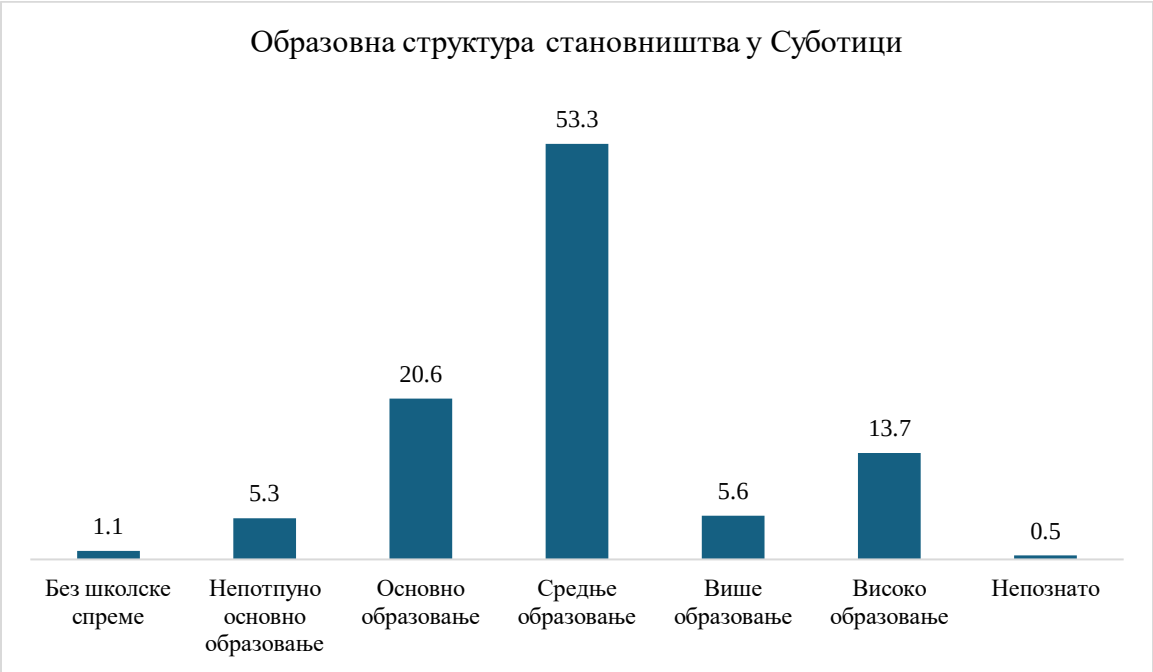

Графикон 6. Образовна структура становништва
Извор: Општине и региони у Републици Србији 2025.

Структура становништва Суботице према образовној структури показује да највећи део популације има завршено средње образовање (53,3%), док 20,6% становништва има завршено основно образовање. Високо образовање има 13,7% становништва, а више образовање 5,6%. Непотпуно основно образовање обухвата 5,3% становништва, док 1,1% нема школску спрему. Удео лица са непознатим образовањем износи 0,5%. Оваква структура указује на доминацију средњег образовања у укупној образовној слици становништва.

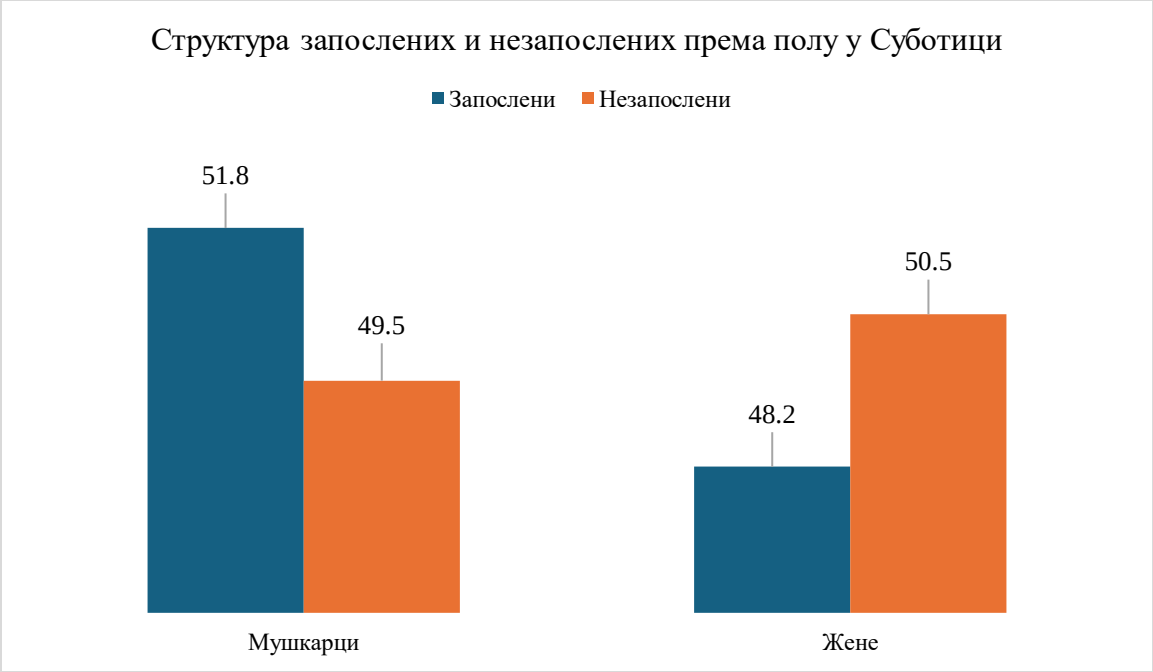

Графикон 7. Економска структура становништва
Извор: Општине и региони у Републици Србији 2025.

У Суботици је 2024. године евидентирано 45.020 запослених и 2.968 незапослених лица. У структури запослених, мушкарци чине 51,8%, док жене учествују са 48,2%. Међу незапосленима, жене чине 50,5%, а мушкарци 49,5% укупног броја незапослених. Доминација запослених у односу на број незапослених указује на повољнију ситуацију на тржишту рада на посматраном подручју.

4.2. Културно-историјско наслеђе

За Суботицу се каже да је „Град сецесијске архитектуре“, „Град од сто имена“, „Срце Панонске низије“, „Град хедонизма и уживања“, „Град мултикултуралности“. Многобројне туристичке атракције, фестивали, догађаји, добра храна и квалитетна вина, пуно занимљивих места за одмор и разоноду, као и за многобројне активности око језера, на ергелама, салашима, у шумама и ловиштима су најбитније ствари које привлаче туристе и које ће се анализирати у даљем тексту.

Табела 2. Културне и историјске туристичке атракције

Атракција	Кратак опис
 Слика 1. Градска кућа *Извор: https://rb.gy/bj2e2y*	Градска кућа у Суботици је грађена од 1908. до 1912. године по пројекту будимпештанских архитеката Марцела Комора и Дежеа Јакаба, као један од најзначајнијих примера мађарске сецесије у региону. Висока је 76 m и заузима око 5.838 m², а одликују је декоративни елементи инспирисани народном уметношћу, флорални мотиви, Жолнаи керамика и ковано гвожђе. У средишту објекта налази се Велика већница, док су у приземљу првобитно били локали и јавни простори чији је приход служио одржавању зграде. Посебну уметничку вредност имају витражи Микша Рот и Шандор Нађ, који представљају једно од најзначајнијих остварења примењене уметности почетка XX века. Видиковац на око 45 m висине једна је од најпознатијих туристичких тачака у граду (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 2. Синагога *Извор: shorturl.at/esUW7*	Суботичка синагога у Суботици је завршена у октобру 1902. године по пројекту архитеката Марцела Комора и Дежеа Јакаба. Првобитно је пројекат из 1900. године настао за конкурс у Сегедину, а за Суботицу је реализован уз мање измене. Објекат припада мађарској сецесији и издваја се иновативним конструктивним решењем петокуполне основе, са централном куполом ослоњеном на челични скелет и рабиц сводове, што омогућава растерећене фасаде и унутрашњост налик шаторском простору. У ентеријеру се истичу галерије за жене и богат декоративни програм са флоралним мотивима и витражима уметника Микше Рота. Објекат је 1975. године проглашен спомеником културе, а 1990. за културно добро од изузетног значаја (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 3. Палата Рајхл Ференц *Извор: https://rb.gy/edr3jc*	Палата Рајхл у Суботици је изграђена између 1903. и 1904. године као породична палата архитекте Ференца Рајхла и представља један од најрепрезентативнијих примера мађарске варијанте сецесије. Објекат је смештен у близини железничке станице, па је почетком XX века представљао један од првих утисака о граду за посетиоце који су долазили у Суботицу. Палата се издваја богатом декоративном обрадом фасаде, инспирисаном народном уметношћу Ердеља, са мозаицима, витражима, Жолнаи керамиком, кованим гвожђем и мотивима срца који доминирају екстеријером и ентеријером. Посебну особеност чине декоративне маске људских лица на кровном венцу, као и некадашња зимска башта са стакленим призмама у боји меда. Током Првог светског рата у палати је била

	смештена болница са 32 кревета и операционом салом. После финансијског банкрота Ференца Рајхла 1908. године, објекат је променио више власника и намена, што је довело до губитка дела оригиналног ентеријера. Палата је обновљена 2004. године и данас се сматра једним од најзначајнијих архитектонских симбола сецесије у Србији (www.maglocistac.rs).
 Слика 4. Палата мађарске опште кредитне банке *Извор: shorturl.at/esUW7*	Зграда некадашње банке у комплексу „Троугао" у Суботици је изграђена најкасније 1912. године, према пројекту архитекте Алфреда Гутмана Хајоша, у стилу геометризоване бечке сецесије. Објекат је угаони, двоспратни пословно-стамбени простор са лучно обликованом основом која омогућава прелаз између два трга и формира јединствену, континуирану фасаду без класичног угла. Централна оса је наглашена улазом и високим пирамидалним кровом, док су бочне вертикале завршене атикама са овалним отворима. Фасада је организована у приземље са пословним просторима и два спрата са становима, уз јасан ритам прозорских отвора и умерену декоративност. Орнаментика је сведена на гирланде, фестоне и мотив кошнице као симбол банкарства, карактеристичан за сецесијску архитектуру. Централни део наглашава пирамидални кров, док су бочни делови покривени двосливним кровом (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 5. Палата Душана Стојковића *Извор: shorturl.at/gAIY2*	Палата Душана Стојковића у Суботици првобитно је настала крајем XIX века, док је данашњи изглед добила 1907. године према пројекту архитекте Геза Коцка. Иако је Геза Коцка био један од најзначајнијих представника неоренесансе у Суботици, фасаду ове палате је обликовао у духу бечке сецесије. Објекат се издваја богатом сецесијском орнаментиком и упечатљивим угаоним еркером ослоњеним на велику декоративну шкољку, једним од његових најпрепознатљивијих архитектонских елемената. Након реновирања, палата је добила угоститељску намену (www.suboticasinagoga.rs).

 Слика 6. Леовић Палата *Извор: https://shorturl.at/cpFdH*	Године 1893. у Суботици је изграђена кућа за Симеона Леовића, краљевског јавног бележника, према пројекту архитеката Едена Лехнера и Ђуле Партоша. Објекат се сматра једним од раних примера најаве мађарске сецесије и тзв. „националног стила" у архитектури. Зграда је настала у периоду интензивне урбанизације Суботице, на простору који је крајем XIX века постајао ново градско језгро. Лехнер је овде применио карактеристике свог раног стваралаштва: једноставније фасадне површине, удвојене прозоре, асиметрију и наглашену употребу боје и материјала, посебно опеке и Жолнаи црепа. Посебност објекта се огледа у разиграној композицији маса, са ивично постављеним осмоугаоним торњем и наглашеним вертикалама које нарушавају класичну симетрију. За разлику од еклектичких палата тог доба, Леовићева кућа истиче људске размере и функционалну организацију простора, што је чини једним од значајних корака ка развоју сецесије у Суботици (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 7. Палата аустроугарске банке *Извор: https://rb.gy/r0ic75*	Зграда Аустроугарске банке у Суботици је изграђена 1901. године према пројекту архитекте Ференца Рајхла и представља једно од значајнијих архитектонских остварења банкарске архитектуре у некадашњој Аустроугарској монархији. За разлику од већине филијала Аустроугарске банке, које је пројектовао Јожеф Хуберт, суботички објекат издваја се аутентичним решењем Ференца Рајхла. Приликом пројектовања као узор је послужила централна зграда банке у Будимпешти, како у обликовању фасаде, тако и у функционалној организацији простора. Поред пословних просторија банке, објекат је садржавао и станове за издавање. Фасада је била украшена декоративним елементима симболично повезаним са банкарством (Алаџић, 2012).
 Слика 8. Палата Јожева Рознофског *Извор: https://rb.gy/ostzq6*	Палату Јожева Рознофског у Суботици је пројектовао архитекта Титус Мачковић 1909. године. Објекат представља једину двоспратну и једину сецесијску палату у улици. Њена фасада, као и код других сецесијских објеката Титуса Мачковића, показује утицаје бечке и дармштатске сецесије, посредно пренете кроз архитектуру браће Ваго из Будимпеште (www.visitsubotica.rs).

 Слика 9. Палата Лазара Мамузића *Извор: https://rb.gy/ifi0sn*	Палата Лазара Мамужића у Суботици је изграђена 1891/92. године као прва од четири репрезентативне палате подигнуте на простору некадашње „Рогине баре", након њеног исушивања крајем XIX века. Палату је за тадашњег градоначелника Лазара Мамужића пројектовао архитекта Титус Мачковић у духу неоренесансе, стила који је у то време снажно обликовао урбано језгро Суботице. Објекат је једноспратна стамбено-пословна палата основе у облику слова „L", са фасадом подељеном хоризонталним кордонима и наглашеним угаоним еркером са лантерном. Декорација је умерена и концентрисана око прозорских отвора, где се јављају маскерони, гирланде и биљни мотиви. Главни улаз, окренут према парку, наглашен је стубовима са јонским капителима и терасом са балустрадом. Посебну вредност објекта представља богато декорисан ентеријер са осликаним готским сводовима, декоративним зидним сликарством, фигуралним представама и орнаментима у духу академског декоративног сликарства краја XIX века. Испред палате се налази предбашта ограђена декоративном оградом од кованог гвожђа (www.heritage-su.org.rs).
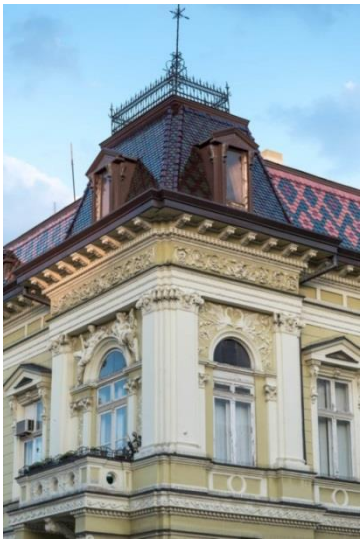 **Слика 10.** Манојловић палата *Извори: https://rb.gy/adntdu*	Палату Самка Манојловића у Суботици је пројектовао 1881. године архитекта Титус Мачковић као репрезентативну најамну палату у тадашњој главној градској улици, данашњем Корзоу. Објекат је једноспратна угаона палата изграђена у стилу еклектике са доминантним елементима неоренесансе, при чему су у приземљу смештени пословни простори, а на спрату стамбени део. Фасада је симетрично конципирана, са наглашеним бочним ризалитима, ритмичним распоредом отвора и масивном рустичном обрадом приземља која подсећа на ренесансне палате. Централни улаз је наглашен репрезентативном капијом са јонским стубовима, тимпаноном и декоративним скулптурама лежећих фигура, мотивом инспирисаним делима Микеланђела. Објекат одликују богата биљна и геометријска орнаментика, декоративни балкони са конзолама у облику шкољке и репрезентативно унутрашње степениште са осликаном декорацијом. На истој парцели око 1884. године је подигнут и помоћни објекат намењен складиштењу житарица (www.heritage-su.org.rs).

 Слика 11. Војнић палата *Извор: https://rb.gy/ofa7s4*	Војнић палату у Суботици је пројектовао 1893. године зидарски мајстор Јанош Једличка за Мату Бајшаи Војнића. Објекат представља јединствен пример француске неоренесансе са елементима цветне готике („gotico fiorito") у архитектури Суботице, што га издваја од већине еклектичких и сецесијских палата у градском језгру. Фасада је богато декорисана мотивима француског љиљана, тордираним стубовима, готским луковима и еркером наглашеним високим торњем. Композиција објекта заснива се на постепеном преласку од масивног приземља са аркадама ка лакшем и декоративнијем спратном делу, чиме је постигнут изражен вертикални ритам и динамика фасаде. Палата је основе затвореног четвороугла и имала је луксузно организоване станове, док су у дворишном делу били смештени штала за шест коња, простор за кочије и помоћне просторије. Посебну занимљивост представља чињеница да је већ 1893. године објекат био пројектован са два лифта. Ентеријер је био богато украшен штуко декорацијом и пећима од Жолнаи керамике (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 12. Зграде хотела „Златно јагње" *Извор: https://rb.gy/wckmco*	„Хотел Јагње" у Суботици је изграђен 1857. године као хотелско-угоститељски објекат са салама и атријумом у приземљу и собама на спрату. Првобитни пројекат и име архитекте нису познати, али је објекат током времена више пута адаптиран. Прву значајну реконструкцију извео је Геза Коцка 1886. године, када је надограђен спрат у духу еклектике. Најзначајнија адаптација је реализована 1904. године према пројекту Титуса Мачковића, када је фасада преобликована у стилу минхенске сецесије. Објекат је тада добио карактеристичне овалне аркаде, витраже, декоративну атику са флоралним рељефом и препознатљиву стаклену маркизету, уништену током Другог светског рата. Посебну декоративну вредност су имали прозори неправилне поделе у облику слова „Y" и складно обликован ентеријер главне сале и степеништа. Фасада је потпуно реконструисана 1985/86. године, док је остатак првобитног објекта делимично порушен и дограђен новим архитектонским целинама (www.heritage-su.org.rs).

 Слика 13. Зграда некадашње најамне палате *Извор: https://rb.gy/qool5y*	Зграда некадашње најамне палате у Суботици је пројектована у духу бечке сецесије, а аутор је архитекта Пал Вадаш. Изградња је завршена 1913. године, по наруџбини Слободног краљевског града Суботице, који је објекат подигао као најамну зграду са становима и пословним просторима намењеним издавању. Фасада је обликована у геометријски сведеној сецесији, уз наглашену чистоћу форме и јасну конструктивну логику. Декоративни акценти су пажљиво распоређени: људске фигуре на златној позадини испод угаоног торња, суптилни мозаици са стилизованим птицама на доњој страни еркера и маске од кованог гвожђа изнад улаза, што одражава утицаје бечке уметничке и архитектонске школе с почетка XX века (www.visitsubotica.rs; www.szecesszio.szegedvaros.hu).
 Слика 14. Најамна кућа Саломона Соненберга *Извор: https://rb.gy/u8uwk0*	Најамне куће Саломона Соненберга у Суботици су подигнуте 1910. године према пројектима Исидора Штрасбургера и Лајоша Гомбоша. Палата у Улици Ђуре Ђаковића, у којој се данас налази Генерални конзулат Републике Мађарске, представља један од најлепших примера мађарске варијанте сецесије у граду. Фасаду одликују декоративни елементи од Жолнаи керамике са флоралним мотивима инспирисаним мађарским народним орнаментима. Друга палата, у Улици Матије Корвина 10, обликована је једноставније, под утицајем бечке сецесије, али са декоративним елементима мађарске сецесије (www.visitsubotica.rs).
 Слика 15. Хотел Адолфа Халброра *Извор: https://rb.gy/01ipmx*	Објекат је првобитно подигнут као хотел „Национал” за власника Мора Халброра према пројекту Гезе Коцка из 1882. године. У оквиру исте парцеле тада су у дворишном делу изграђене штале и надстрешнице за кола, док је кафански простор био оријентисан ка улици Бранислава Нушића. Године 1905. изведена је значајна реконструкција којом је парцела у потпуности ивично затворена. Према пројекту Ференца Рајхла подигнут је спратни објекат основе у облику латиничног слова „L”, у духу неоренесансе са елементима сецесијске вегетабилне орнаментике. У том периоду су уређени и репрезентативни хотелски простори, укључујући свечану салу, салу за читање и салу за карте. Фасада је симетрично конципирана са централним ризалитом и бочним крилима. Приземље је решено низом лучно засведених отвора, док су спратови наглашени балконима са декоративним конзолама и касетираном балустрадом. Ризалитни прозори су лучно завршени, а остали правоугаони са сегментним тимпанонима.

	Декорација је концентрисана у вертикалним пољима између прозора и у зони полукапитела, док кровну линију завршава низ конзола у виду декоративног венца (www.subotica.ls.gov.rs).
 Слика 16. Димитријевића кућа *Извор: https://rb.gy/6zw1to*	Једноспратна угаона зграда је подигнута 1881. године за Јована Димитријевића према пројекту Титуса Мачковића у Суботици. Објекат припада еклектици са доминантним неоренесансним карактеристикама и представља типичан пример његовог раног градитељског опуса. Фасада је симетрично решена са два бочна ризалита и наглашеним централним улазом. Приземље је рустично обрађено са лучно завршеним отворима, док је спрат ритмички подељен низом једнообразних прозора са наизменичним тимпанонима. Кордонски венац раздваја етаже, а кровну зону затвара профилисани венац са декоративним конзолама (www.subotica.ls.gov.rs).
 Слика 17. Градска библиотека *Извор: https://rb.gy/xxs2it*	Објекат у Суботици је завршен 1896. године и представља један од најзначајнијих примера еклектичке архитектуре у граду. Настао је реконструкцијом и доградњом старије барокне курије породице Скендеровић, при чему је задржан основни габарит, али је објекат у потпуности обликовао нови архитектонски израз. Пројекат је извео архитекта Ференц Рајхл, који је стару грађевину трансформисао у репрезентативну палату у духу еклектике са снажним необарокним декоративним елементима. Фасада је богато обрађена рустичним приземљем са лучним отворима и витким спратним прозорима, док је централни ризалит наглашен балконом, скулптурама атланата (приписаним Едеу Телчу) и раскошном лунетом са барокном декоративном композицијом. Бочна крила су једноставнија, а целину заокружује разуђено кровиште које додатно наглашава монументалност објекта. Објекат је данас у функцији Градске библиотеке Суботица (www.heritage-su.org.rs).

 Слика 18. Жута кућа ***Извор:*** *https://rb.gy/hgkm6e*	Једноспратна угаона грађевина у Суботици је подигнута у периоду 1880–1883. године као зграда штедионице и Народне банке према пројекту Титуса Мачковића. Објекат заузима цео урбани блок између Штросмајерове, Максима Горког, Аге Мамужића и Ернеа Лањија улице и изведен је у стилу еклектике са доминантним неоренесансним карактеристикама. Фасада је наглашена централним ризалитом и рустично обрађеним приземљем са полукружним отворима, док спрат одликују ритмички распоређени прозори са декоративним пиластрима, тимпанонима и балустрадама. Централни ризалит садржи репрезентативан портал и богат скулпторски програм са фигурама и алегоријама везаним за функцију банке, укључујући мотиве штедње, трговине и занатства. Објекат је имао јаку симболичку функцију банкарске институције, што се одражава у декоративним мотивима попут кошнице као симбола штедње. Током Другог светског рата зграда је коришћена као затвор и место страдања, а данас постоји спомен-плоча која сведочи о том периоду (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 19. Зграда СДК *Извор: https://rb.gy/rboavm*	Зграда СДК на Корзу је адаптирана и надограђена за један спрат 1912. године по пројекту архитеката сецесије Марцела Комора и Дежеа Јакаба, у функцији банке. Фасада је обликована у духу неоренесансе са елементима класицизма. Објекат је угаони, са наглашеним средишњим ризалитом и два бочна, дискретнија ризалита. Приземље је наглашено дорским полустубовима без базе и са канелираним стаблима, док су на спрату правоугаони прозори блиски обликовању бечке сецесије. Улаз је померен из централне осе и изведен у кованом гвожђу, у ширини два отвора. Средишњи ризалит садржи балконе са декоративним оградама и завршава се равном атиком са вазама. Објекат је реконструисан 1978. године. У ентеријеру је очуван банкарски простор са дрвеном облогом и атријумом са витражним лантернским кровом (www.heritage-su.org.rs).

 Слика 20. Галерија Д. Винко Перчић *Извор: https://rb.gy/lypfbw*	Галерија „др Винко Перчић" је основана 2006. године као установа културе ради излагања и чувања уметничке збирке коју је граду Суботици поклонио др Винко Перчић. Смештена је у заштићеном објекту са припадајућим двориштем, а у легату се налази око 500 уметничких дела и предмета из његове личне колекције. Подаци о објекту датирају с краја XIX века. Прва значајнија адаптација је изведена 1894. године по пројекту Дежеа Јакаба, када фасада добија необарокну декоративну обраду са наглашеним улазом и богатом пластиком. Збирка обухвата дела у распону од XIX до XX века, од домаћих и регионалних аутора до европских мајстора, међу којима су Дирер, Рембрант, Гоја, Мане, Реноар, Дега, Сезан, Гоген, Матис, Пикасо и други. Збирка је конципирана као преглед различитих стилова и уметничких праваца, са наглашеном идејом отворености према различитим уметничким праксама (www.galerijapercic.com).
 Слика 21. Галерија Отвореног универзитета *Извор: https://rb.gy/bcfbgp*	Галерија Отвореног универзитета се налази у оквиру пословне зграде Отвореног универзитета, у самом центру Суботице. Простире се на површини од 180 m² и током свог рада је била домаћин бројним еминентним уметницима из Србије, као и интернационалним изложбама у оквиру Међународног фестивала позоришта за децу и Фестивала европског филма Палић. Поред представљања савремених светских уметничких токова, Галерија подржава и младе ствараоце из земље кроз презентацију њиховог рада и сарадњу са сродним институцијама у Србији и иностранству (www.visitsubotica.rs).
 Слика 22. Градски музеј *Извор: https://rb.gy/2vntdf*	Градски музеј у Суботици је установа културе од великог значаја, основана 1892. године, са задатком да прикупља, чува, научно обрађује и представља културну баштину суботичког краја. Музејска делатност обухвата археолошке, антрополошке, етнолошке, историјске, природњачке и уметничке збирке, као и библиотеку и педагошко-програмске активности. Од 2008. године музеј је смештен у некадашњој најамној кући Микше Деметера, репрезентативном објекту из XVIII века са фасадом обликованом у духу сецесије. Као регионални музеолошки и истраживачки центар, Градски музеј Суботица данас има значајну едукативну и промотивну улогу, а својим програмима превазилази локалне и регионалне оквире (www.subotica.ls.gov.rs).

 Слика 23. Музеј порцелана *Извор: https://rb.gy/ymavql*	Музеј порцелана, јединствен на овим просторима, представља значајан део туристичке и културне понуде Суботице. На простору од 116 m², у улици Матије Корвина 11, изложено је више од 2.000 експоната, међу којима се налазе и примерци стари до 200 година. Колекција обухвата различите врсте порцелана и сведочи о развоју примењене уметности и културе становања кроз више историјских периода (www.visitsubotica.rs).
 Слика 24. Трг Св. Теразије *Извор: https://rb.gy/3kfyib*	Катедрала свете Терезије Авилске, која доминира тргом, изграђена је у барокном стилу и завршена 1779. године. Посвећена је заштитници Суботице, светој Терезији Авилској, а њени звоници високи су 64 метра. У унутрашњости се налазе вредне олтарске слике и оргуље. На истом тргу је смештен и Споменик жртвама фашизма, један од најмонументалнијих споменика у граду, ширине 18 и висине 8 метара. Испред њега се налази плато са фонтаном и скулптуром „Руке“, радом локалног уметника. У непосредној близини су Арт биоскоп „Лифка“ и Позориште „Деже Костолањи“, значајни простори савремених културних дешавања у Суботици (www.visitsubotica.rs).
 Слика 25. Трг Цара Јована Ненада *Извор: https://rb.gy/yjpuwh*	Трг цара Јована Ненада представља један од најзанимљивијих урбаних простора Суботице, посебно са становишта архитектуре и урбанизма, управо због своје недовољно дефинисане структуре и великог потенцијала за преобликовање. Простор данас функционише као комбинација паркинга, мањих зелених површина испред Фрањевачке цркве и дечјег игралишта између угоститељских објеката, без јасно оформљеног идентитета градског трга. Садашњи изглед овог простора је последица послератних урбанистичких интервенција, када је након Другог светског рата порушено више блокова кућа и зграда, чиме је нарушена првобитна урбана структура овог дела града (www.visitsubotica.rs).

 Слика 26. Трг Слободе *Извор: https://rb.gy/e2idky*	Трг Слободе представља централни градски простор Суботице. За разлику од многих европских градова, њиме не доминира катедрала или црква, већ Градска кућа, ремек-дело мађарске сецесије изграђено 1912. године. Трг је окружен парком, фонтанама и пространим платоом на којем се током године одржавају концерти, манифестације и базари. На тргу се налази и зграда Народног позоришта, чија је реконструкција у току, док се на источној страни уздиже необарокна зграда Градске библиотеке, препознатљива по балкону који носе два атланта. У средишту трга постављен је споменик цару Јовану Ненаду, историјској личности значајној за прошлост овог простора. У близини се налазе и Зелена фонтана из 1985. године и Плава фонтана из 2001. године, изведене од Жолнаи керамике, материјала карактеристичног за сецесијску архитектуру Суботице (www.visitsubotica.rs).
 Слика 27. Трг Јакаба и Комора *Извор: https://rb.gy/w02tz8*	Трг Јакаба и Комора се налази између два кружна тока и представља један од препознатљивих јавних простора Суботице. Тргом доминира Суботичка синагога, једно од најзначајнијих остварења мађарске сецесије, која је након обнове поново отворена за посетиоце и данас представља важну туристичку атракцију града. Испред Синагоге се налази мањи парк са фонтаном, док се у оквиру трга налази и позната Млечна пијаца, једна од најпосећенијих градских пијаца и значајно место свакодневног живота становника Суботице (www.visitsubotica.rs).
 Слика 28. Трг Републике *Извор: https://rb.gy/z3gsnj*	Трг Републике представља другу велику урбану целину у центру Суботице. По свом карактеру ближи је парковском простору, са пешачким зонама и уређеним зеленим површинама које се надовезују на простор испред Градске куће. Захваљујући разуђеној структури, трг садржи бројне урбане елементе, међу којима се издвајају Плава фонтана, бисте архитеката Марцела Комора и Дежеа Јакаба, споменик Светог тројства и чесме у близини кружног тока. У односу на Трг слободе, Трг Републике оставља утисак складнијег и пријатнијег јавног простора, чему доприносе веће зелене површине, хладовина и бројни угостителски објекти. Због тога се на овом простору задржава већи број посетилаца и становника града (www.visitsubotica.rs).

Слика 29. Палићки водоторањ
Извор: Водоторањ - Turistička Organizacija Grada Subotice

На северној обали Палићког језера налазе се три најзначајнија објекта некадашњег летовалишта – Водоторањ, Велика тераса и Женско купатило. Изграђени су почетком XX века у духу мађарске сецесије, према пројектима архитеката Марцела Комора и Дежеа Јакаба, док је купалиште свечано отворено 1912. године. Водоторањ, завршен 1910. године, представља симбол Палића. Осим функције водоторња, служио је и као улазна капија летовалишта и трамвајска станица на линији Суботица–Палић. Архитектонски је обликован под утицајем мађарског народног градитељства, са декоративним дрвеним елементима, шиндром и препознатљивим мотивима срца. Висок је 31,75 метара и састоји се од торња и отвореног павиљона – некадашње трамвајске чекаонице, које повезује широки лучни пролаз према језеру. Објекат одликују живе боје, окер и палићко црвена, као и богата флорална декорација у духу мађарске сецесије, чиме Водоторањ представља једно од најпрепознатљивијих архитектонских остварења Палића (www.heritage-su.org.rs).

Слика 30. Женски штранд
Извор: Женски штранд - Turistička Organizacija Grada Subotice

Женски штранд на Палићу је изграђен 1912. године, у периоду интензивног развоја купалишног комплекса. Објекат је првобитно био дрвена конструкција подигнута на стубовима изнад воде и служио је као одвојени простор за жене у купалишту. Тиме је обезбеђивана приватност купачица у складу са тадашњим друштвеним нормама. Данас је простор адаптиран и користи се као кафе-бар. Током времена изведене су реконструкције, при чему је носећа конструкција делимично ојачана савременијим материјалима (www.visitsubotica.rs).

Слика 31. Музички павиљон

Музички павиљон на Палићу је подигнут 1910. године према пројекту архитеката Марцела Комора и Дежеа Јакаба, у духу мађарске варијанте сецесије. Смештен је у близини Велике терасе и Женског купалишта, уз централну алеју која води ка језеру. Намењен је одржавању мањих концерата и променадних наступа. Павиљон је осмоугаоне основе, са озиданом соклом и дрвеном оградом украшеном срцоликим перфорацијама и стилизованим цветним мотивима. Декоративни елементи, жив колорит и дрвена конструкција су усклађени са осталим објектима палићког комплекса. Купасто кровиште са декоративним шиљком ослања се на дрвене стубове и конзоле богато украшене сликаном

Извор: Музички павиљон - Turistička Organizacija Grada Subotice	орнаментиком, што целом павиљону даје препознатљив изглед сецесијске архитектуре Палића (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 32. Велика тераса *Извор:* Велика тераса - Turistička Organizacija Grada Subotice	Велика тераса на Палићу је централни објекат некадашње бање, по локацији, димензијама и функцији. Изграђена је од 1909. до 1912. године по пројекту Марцела Комора и Дежеа Јакаба, у стилу мађарске сецесије. Смештена је уз Алеју која води од сегединског пута до језера и кроз њу пролази пешачка стаза, чиме повезује парк и обалу. Објекат је конципиран као вишенаменски простор за угоститељство и културу, са рестораном, кафаном и великом салом на спрату за концерте и балове. Архитектуру одликују дрвена конструкција, разуђено кровиште и флорална орнаментика инспирисана ердељским народним градитељством. Завршен је 1912. године, а реконструкција је започета 2006. године (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 33. Багољвар (Совина кула) *Извор*: Багољвар – ГРАД СУБОТИЦА	Багољвар, познатији као Совина кула, представља јединствено сведочанство златног доба Палића и његовог развоја као спортског и туристичког центра. Подигнута 1892. године у оквиру спортског комплекса Лајоша Вермеша, визионара, врхунског спортисте и оснивача Палићке олимпијаде, ова грађевина и данас чува успомену на почетке организованог спорта у овом делу Европе. Изграђена у тада веома популарном швајцарском стилу, са богатом употребом дрвета и препознатљивим кровним покривачем од чувене Жолнаи керамике.
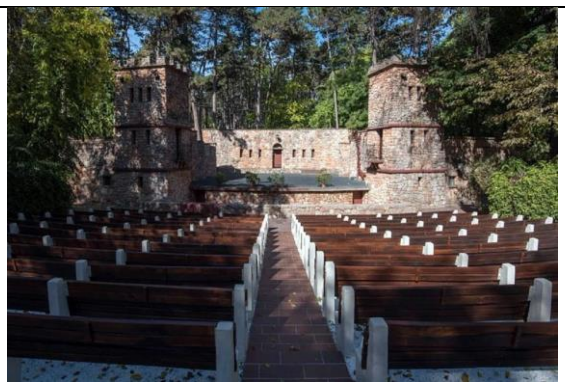 **Слика 34.** Летња позорница Летња позорница - Turistička Organizacija Grada Subotice	Летња позорница, смештена у срцу Великог парка, међу столетним боровима и зеленилом које је окружује. Изграђена 1950. године према пројекту инжењера Балтазара Дулића, ова јединствена сцена на отвореном настала је на месту изузетне акустике, савршено уклопљена у природни амбијент парка. Саграђена од природног камена из Раковца на Фрушкој гори, са препознатљивим кулама и каменом сценографијом, Летња позорница и данас плени својом атмосфером и изгледом који подсећа на бајковите позорнице неких давних времена. На самом улазу посетиоце дочекује скулптура Талије, музе позоришне уметности, која већ деценијама симболично чува овај простор културе. Током своје богате историје угостила је бројне оперске и позоришне представе, концерте и уметничке догађаје, а

<table>
<tr><td></td><td>данас је најпознатија као централна сцена Међународног фестивала европског филма Палић.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Споменици</td></tr>
<tr><td>
Слика 33. Споменик Цару Јовану Ненаду
Извор: https://rb.gy/lm8tnv</td><td>Споменик цару Јовану Ненаду се налази на Тргу слободе у Суботици и подигнут је 1927. године, на иницијативу историчара др Алексе Ивића. Ауторско решење је израдио вајар Петар Палавичини, који је у композицији приказао три фигуре: Јована Ненада, његовог дворског писара Фабијана Литерату и Суботу Врлића. Споменик је уклоњен 1941. године током Другог светског рата, а поново је постављен 1991. године на истој локацији. Јован Ненад је био војни вођа који је у кратком периоду 1526–1527. године контролисао делове Бачке и имао значајну улогу у политичким сукобима након Мохачке битке (www.visitsubotica.rs).</td></tr>
<tr><td>
Слика 34. Споменик Ивану Сарићу
Извор: https://rb.gy/7srpey</td><td>Споменик Ивану Сарићу је дело вајара Ота Лога и постављен је 1985. године у Суботици. Подигнут је у оквиру активности Аеро-клуба „Иван Сарић“, поводом ваздухопловних спортских манифестација. Иван Сарић (1876–1966) је био пионир ваздухопловства који је 1910. године, са летелицом сопствене конструкције, извео један од првих летова у региону са суботичког хиподрома. Након постављања, споменик је коришћен као почетна тачка марш-рута на ваздухопловним такмичењима (www.visitsubotica.rs).</td></tr>
</table>

Слика 35. Споменик Александру Лифки
Извор: https://rb.gy/7fqxfc

Споменик Александру Шандору Лифки (1880–1952) се налази на Тргу жртава фашизма у Суботици и посвећен је пиониру кинематографије. Лифка је 1900. године покренуо путујући биоскоп, а 1901. у оквиру „Електро биоскопа Лифка“ започео приказивање филмова широм Средње Европе. У Суботици је 1910. године отворио први стални биоскоп, чиме је поставио основе развоја биоскопске културе у граду. Поред приказивања филмова, снимао је документарне записе у местима у којима је боравио и тиме допринео раном развоју европске кинематографије (www.visitsubotica.rs).

Слика 36. Споменик Лајошу Вермешу
Извор: https://rb.gy/zsqf5f

Лајош Вермеш је био један од најзначајнијих промотера спорта на Палићу крајем XIX и почетком XX века. Организовао је Палићке спортске игре, које се сматрају раним обликом организованих спортских такмичења у региону. Сопственим средствима развијао је спортску инфраструктуру и подстицао физичку културу. Његов допринос остао је важан део историје спорта у Суботици и на Палићу, а 2004. године подигнут му је споменик на обали језера (www.visitsubotica.rs).

Споменик Деже Костолањију је посвећен једном од најзначајнијих мађарских књижевника XX века, рођеном у Суботици 1885. године. Аутор споменика и читавог спомен-обележја је академски вајар из Суботице Тибор Сарапка. Скулптура у природној величини се налази на платоу испред гимназије, који је обликован као меморијални простор са низом стубова који асоцирају на школски амбијент. Споменик носи назив „Гимназијалац“ и тематизује школске дане и духовни развој писца, који је као ученик похађао суботичку гимназију, а чији је отац био директор те школе. Спомен-обележје је постављено 2014. године, док се преко пута налази биста Деже Костолањија, рад вајара Габора Алмашија, постављена 1985. године (www.visitsubotica.rs).

Слика 37. Споменик Деже Костолоњија *Извор: https://rb.gy/7t90ml*	
 Слика 38. Споменик палим борцима и жртвама фашизма *Извор: https://rb.gy/0pyvwe*	Споменик палим борцима и жртвама фашизма у Суботици је дело вајара Томе Росандића, уз сараднике из његове радионице. Подигнут је као меморијални комплекс са костурницом у којој су положени посмртни остаци бораца и жртава Другог светског рата. Смештен је на данашњем Тргу жртава фашизма и свечано је отворен 30. октобра 1952. године. Споменик представља један од најзначајнијих послератних меморијала у Војводини и пример модерније концепције јавне споменичке скулптуре која тежи уравнотеженом и симболичком изразу, без наглашене идеолошке театралности (www.visitsubotica.rs).
 Слика 39. Споменик – скулптура Светог Тројства *Извор: https://rb.gy/k8ldfc*	„Свето Тројство" је први јавни споменик у Бајмоку, који административно припада Граду Суботици, подигнут 1878. године по иницијативи породице Волф. Налази се у центру места, а до средине XX века се налазио испред католичке цркве Светог Петра и Павла. Серијски израђене скулптуре у пешчару су изведене у занатској радионици у Будимпешти, у стилу прелазног барока ка класицизму. Правоугаони постамент је постављен на тростепени приступни плато и изведен је са касетама за текстове и у равној профилацији. Постамент носи четири скулптуре у пешчару: Безгрешно зачеће, Светог Павла, Светог Петра и Светог Јована Крститеља, док се изнад централног квадратног стуба налази представа Светог Тројства. Споменик има културно-историјски значај као први јавни сакрални споменик у Бајмоку и сведочи о ангажовању имућнијих породица крајем XX века у обликовању сеоског трга (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 40. Споменик краљу Петру I Карађорђевићу *Извор: https://shorturl.at/vWunH*	Споменик краљу Петру I Карађорђевићу се налази се Суботици, испред зграде Соколског дома. Откривен је 30. новембра 2021. године као знак сећања на краља Петра I Карађорђевића и његову улогу у историји Србије и стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Аутор споменика је вајар Зоран Ивановић. Споменик доприноси очувању историјског сећања у граду (www.subotica.com).

<table>
<tr>
<td>
Слика 41. Споменик Каролју Бироу
Извор: https://shorturl.at/kT5qs</td>
<td>Споменик Каролју Бироу је постављен 4. јуна 2021. године у центру Суботице, у непосредној близини Градске куће. Подигнут је у част Каролја Бироа (1864–1952), градоначелника Суботице који је градом управљао од 1902. до 1918. године и имао кључну улогу у урбаном развоју града у периоду најинтензивније изградње сецесијске архитектуре. На иницијативу Иштвана Пастора споменик је реализовала Фондација „Карољ Биро“, а аутори скулптуре су Ђерђ Лантош и Иштван Мате (www.subotica.com).</td>
</tr>
<tr>
<td>
Слика 42. Спомен чесма на Палићу
Извор: https://rb.gy/qwyios</td>
<td>Спомен чесма на Палићу је изграђена 1912. године по пројекту Марцела Комора и Дежеа Јакаба, у оквиру уређења комплекса Палића и завршетка радова на објектима на Палићу и Градској кући у Суботици. У Историјском архиву у Суботици су сачувана четири идејна решења, а изведено је најједноставније, али амбијентално најуспешније. Чесма је постављена уз обалу језера, испред Велике терасе и Музичког павиљона, и чини део централне просторне целине летовалишта (www.heritage-su.org.rs).</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">Сакрални објекти</td>
</tr>
<tr>
<td>
Слика 43. Црква Св. Терезе Авилске
Извор: https://rb.gy/anqroe</td>
<td>Црква свете Терезије Авилске у Суботици је изграђена у периоду од 1773. до 1797. године по пројектима Ференца Кауфмана, уз измене које је на лицу места извео Габор Гласер. Камен темељац је постављен 15. октобра 1773. године, а црква је подигнута на иницијативу и уз договор калочке надбискупије и градских власти. Богослужење се у почетку обављало у привремено проширеној Капели св. Роке. Објекат је конципиран у барокном стилу, са монументалним прочељем и два висока торња окренута ка градском тргу. Током XX века су изведене значајне интервенције и рестаурације, укључујући уградњу гвоздених затега и доградњу бочних просторија по пројектима Титуса Мачковића. Унутрашњост цркве је богато опремљена олтарима, оргуљама, скулптурама и зидним сликама (www.heritage-su.org.rs).</td>
</tr>
</table>

 Слика 44. Фрањевачки самостан *Извор: https://rb.gy/n1uh7c*	Фрањевачки самостан у Суботици настаје у XVIII веку, после ослобођења од Османлија, када се бивши каштел постепено адаптира у верски комплекс. Године 1730. се започиње преградња утврђења у цркву, при чему се се руше унутрашњи преградни зидови и се проширује простор будућег брода цркве. У исто време се се јужни торањ задржава и се користи као приступни и комуникациони елемент, док се северни торањ се раније уклања. Године 1737. се започиње изградња самостана уз цркву, на простору некадашњег источног крила каштела. Радовима прво руководи Матија Кајер, а након његове смрти посао преузима Захарије Закс из Сегедина. Простор се организује као затворени манастирски комплекс, са келијама, заједничким просторијама и унутрашњим комуникацијама које се се прилагођавају новом редовничком животу. Крајем XIX века се црква и самостан архитектонски обједињују у јединствен комплекс, а 1909. године се добија неоромански изглед проширењем светишта и доградњом торња по пројекту Шандора Ајгнера (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 45. Српска православна црква Св. Димитрија *Извор: https://rb.gy/kmiyre*	Православна црква у Александрову се гради почетком XIX века, када се 1811. године се оснива фонд за њену изградњу. До 1815. године се прикупљају средства и се започиње набавка материјала, а богослужење се успоставља око 1818. године. Црква Светог Димитрија у Александрову се гради као једнобродни храм у барокном стилу са класицистичким елементима, са полукружном апсидом на истоку и наглашеним певничким испадима. Припрата се благо издваја из основне линије наоса, док се прочеље обликује једноставном, праволинијском пластиком око отвора и пиластара. Иконостас се у цркву се преноси 1909. године из Вазнесењске цркве, након чега се уочава да је већи од црквеног простора, па се приликом постављања делимично оштећује. Данас се његови делови чувају у Галерији Матице српске у Новом Саду (www.heritage-su.org.rs).

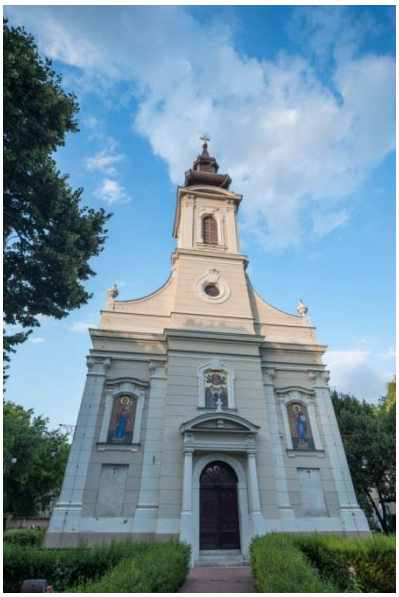 **Слика 46.** Српска православна црква Св. Вазнесења господњег *Извор: https://rb.gy/5jrqcq*	Православна црква Вазнесења Господњег у Суботици се развија на месту где је раније постојала мања дрвена црква посвећена Вазнесењу Господњем. Црква од трајног материјала се гради у периоду 1723–1726. године, за време епископа Софронија Томашевића, а 1766. године се изводи прва већа обнова и се осликава иконостас. Током XIX века се изводе проширења и адаптације, укључујући продужење наоса и формирање хора изнад припрате. Камени крст у порти се подиже 1832. године, као дар ктитора Матије Војнића. Највећа обнова се изводи 1909–1910. године по пројектима Михајла Харминца. Црква се тада се проширује, стари звоник се руши и се гради нови, а фасада добија необарокне одлике. У истом периоду се постављају витражи са представама светитеља, израђени у Инсбруку. Иконостас се израђује 1910. године, под надзором Паје Јовановића, и представља један од значајнијих примера сакралне уметности у храму (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 47. Мухаџир џамија *Извор: https://rb.gy/mzmlso*	Мухаџир џамија је први исламски објекат изграђен у последња два века у Суботици (2008. године), на магистралном путу који повезује Софију и Будимпешту. То је хармонична грађевина са куполом и минаретом висине око 25 метара (www.visitsubotica.rs).
 Слика 48. Капела Св. Роке *Извор: https://rb.gy/e9ohhv*	Капела Светог Роке у Суботици је подигнута као првобитна дрвена заветна капела 1738. године на иницијативу фрањеваца, у знак захвалности св. Роки за заштиту од куге која је те године однела велики број живота. Подигнута је на простору који се повезује и са ранијим страдањима становништва из 1693. године. Већ 1753. године капела је обновљена, а 1773. преузима функцију жупне цркве, све до изградње цркве св. Терезије Авилске крајем XVIII века. Првобитни објекат је био скромна барокна грађевина са полукружном апсидом, лучним прозорима и малим звоником на квадратном темељу. Капела је с временом дотрајала, па је 1884. године срушена и замењена новом грађевином, која је у основи сачувала сакралну функцију и

	касније добила уметнички вредније архитектонско решење у духу еклектике и неоренесансе (www.heritage-su.org.rs).
 Слика 49. Водице посвећене Великој Госпојини *Извор: https://rb.gy/mdzlna*	Комплекс водица се састоји од православне и католичке капелице са бунарима и припадајућим сакралним обележјима. Православна капела је подигнута 1885. године, обновљена 1900, а затим поново изграђена 1940. године у стилу неовизантије према пројекту Драгутина Молцера. Сматра се последњим неовизантијским храмом у северној Бачкој из периода пре Другог светског рата. Католичка капелица изграђена је 1900. године у духу провинцијског необарока. Обе грађевине имају сличну типологију малих отворених капела са тремом ослоњеним на стубове и бунаром испред, али су различито оријентисане, што додатно наглашава њихову конфесионалну припадност. Комплекс представља редак пример заједничког сакралног простора православне и католичке заједнице у Војводини, уклопљен у природни амбијент (www.heritage-su.org.rs).
Винарије	
 Слика 50. Винарија Звонко Богдан *Извор: https://rb.gy/s8myhc*	Винарије које се налазе у околини Суботице - Винарија Звонко Богдан, Винарија Хомпот, Вински двор, Вински салаш Чувардић, Винарија ДиБонис, Винарија Тонковић, Винарија “Петра”, Винарија Маурер, Винарија Рељић, Винарија Чока, Винарија Бајило и Винарија Винум.

Табела 3. Природне туристичке атракције

Атракција	Кратак опис
 Слика 51. Парк природе и језеро Палић *Извор: https://rb.gy/6jxyku*	Парк природе „Палић” обухвата језеро Палић и део насеља Палић, са укупном површином од око 712,9 ha и заштитном зоном од приближно 1698 ha. Подручје одликују значајне природне и културне вредности, укључујући језеро Палић, Велики парк, сецесијску архитектуру и палићке виле, као и дугу традицију бањског и туристичког развоја. Палићко језеро представља плитко низијско језеро дужине око 5,5 km, познато по птичијим острвима на којима се гнезде бројне врсте, међу којима се издвајају чапље и галебови, као и црноглави галеб који има једино познато гнездилиште у Србији. У оквиру подручја присутне су и заштићене врсте као што су видра и слепи мишеви (www.vojvodina.travel; www.pzzp.rs).
 Слика 52. Стабла храста лужњака на Палићу *Извор: https://rb.gy/0qx7wr*	Споменик природе „Стабла храста лужњака на Палићу“ представља заштићено подручје III категорије које обухвата 31 вековно стабло у улицама Беле Бартока, Петефи Шандора и на Тргу Ласла Мађара. Стабла имају еколошку и културно-историјску вредност и представљају део препознатљивог пејзажа Палића.
 Слика 53. Специјални резерват природе Лудашко језеро *Извор: https://rb.gy/kp8bgm*	Специјални резерват природе „Лудашко језеро” се налази у северној Бачкој и припада међународно значајном IBA подручју „Суботичка језера и пустаре”. Такође је део Рамсарских подручја од међународног значаја, што наглашава његову улогу у заштити влажних станишта. Подручје карактеришу очувана влажна и степска станишта која имају кључну улогу у миграцији, одмору и гнежђењу птица. Значајно је станиште за бројне заштићене и строго заштићене врсте, укључујући водене птице, водоземце, гмизавце и сисаре, при чему се посебно издваја улога у очувању популације видре и регионалних еколошких коридора. Лудашко језеро представља централни хидролошки и еколошки елемент специјалног резервата. Карактеришу га очувана влажна и степска станишта која су значајна за миграцију, одмор и гнежђење птица, као и за опстанак

	бројних заштићених врста и очување биодиверзитета у ширем региону (www.palic-ludas.rs). На подручјима високе природне осетљивости развијаће се модел управљане посете, уз усмеравање посетилаца, поштовање сезонских и просторних ограничења утврђених актима о заштити и плановима управљања и праћење утицаја туристичких активности.
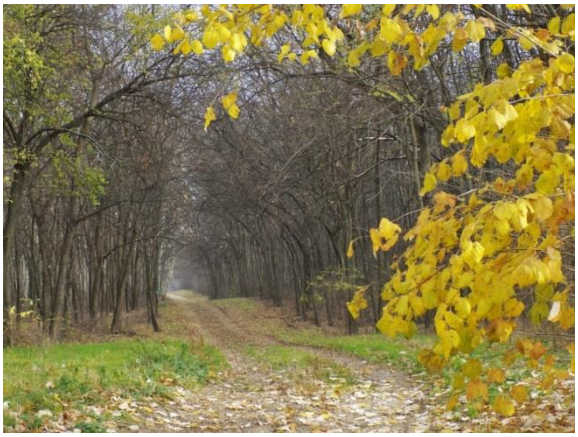 **Слика 54.** Суботичка пешчара *Извор: https://rb.gy/k3isvk*	Суботичка пешчара представља заштићено подручје које се налази на крајњем северу Бачке, у оквиру Суботичко-хоргошке пешчаре, непосредно уз границу са Мађарском. Јужну границу чине рубни делови насеља Келебија, Суботица, Палић, Хајдуково и Бачки Виногради. Подручје је заштићено као предео изузетних одлика, II категорије заштите, укупне површине око 5370 ha, уз заштитну зону од приближно 2770 ha. Основну вредност простора чини мозаик пешчарских, степских, шумских и влажних станишта, при чему су посебно значајна влажна станишта у долини реке Кириш/Кереш, формирана на тресетној подлози и сматрана једним од најосетљивијих типова станишта у Европи. У флори се издваја реликтна степско-шумо-степска врста шафрањика (*Colchicum bulbocodium*), која на територији Србије има изразито ограничено распрострањење. На подручју је забележено око 170 врста птица, што је последица високе разноврсности станишта. Посебан значај има присуство ретких и угрожених врста везаних за степске и влажне екосистеме, као и појава војвођанског слепог кучета и других ситних сисара везаних за подземна станишта (www.visitsubotica.rs). Туристички развој Суботичке пешчаре усмераваће се ка немасовним и одрживим облицима туризма, пре свега пешачким, бициклистичким, природњачким, фото- и едукативним програмима, уз поштовање важећих режима заштите и усмеравање посетилаца на еколошки прихватљиве трасе.
 Слика 55. СРП „Селевењске пустаре“ *Извор: https://rb.gy/ujy9ds*	Селевењске пустаре представљају значајно природно подручје са очуваним становштима и природним вредностима, које представља потенцијал за развој одрживих облика туризма, пре свега природњачких и едукативних програма (www.subotica.ls.gov.rs). Развој туристичких активности усмераваће се на контролисане посете, уређене и еколошки прихватљиве руте, уз усмеравање посетилаца, праћење утицаја

	туристичких активности и обезбеђивање одговарајућих услова за паркирање.
 Слика 56. Мајкин салаш *Извор: https://rb.gy/dth6td*	Салаши у околини Суботице - Пивчији салаш, Мајкин Салаш, Вински салаш, Салаш Ђорђевић, Рокин Салаш, Салаш Звонко Богдан, Етно салаш Балажевић, Етно салаш Рода, Јелен салаш.
 Слика 57. Ергела „Келебија“ *Извор: https://rb.gy/nexxuc*	Ергеле у околини Суботице - Ергела "Фуриосо", Ергела "Келебија", Ергела "Бунфорд", Ергела "Маестосо".

4.3. Саобраћајна и комунална инфраструктура

Суботица се налази у зони Y-крака коридора Е-75, односно државног пута ка мађарској граници. Сам град је преко прикључка повезан на ауто-пут, а у непосредној близини се налазе и два гранична прелаза - Хоргош и Келебија. Западни крак пролази кроз насељено место, што је истовремено и потенцијал и велики проблем, првенствено у погледу безбедности саобраћаја, загађења ваздуха и буке[2].

Саобраћај у граду одвија се у уличној матрици постављеној пре сто или више година, која не може да прихвати савремена оптерећења од свакодневних кретања становника, а додатно је оптерећена транзитним саобраћајем.

Посебан проблем је неадекватно решено паркирање возила. Капацитети за паркирање у јавном простору су недовољни, а паркирана возила нарушавају квалитет јавног простора - улица и тргова, на којима је из тог разлога немогућа реализација неких других, примеренијих активности, посебно у контексту развоја туристичке понуде.

[2] Туристичка организација Града Суботице

На територији Града Суботице је организован јавни градски и приградски превоз путника на укупно 23 линије, од којих је 11 градских и 12 приградских линија[3]. Овај систем је потребно додатно развити и унапредити, тако да у што већој мери замени употребу индивидуалних возила, и то не само локалних становника, него подједнако важно и туриста - посетилаца. Систем јавног превоза је кључан за интеграцију понуде града, Палића и Келебије.

Пешачка зона у Суботици регулисана је важећом одлуком локалне самоуправе и обухвата Корзо, Мали Корзо, Трг цара Јована Ненада, шеталиште на Прозивци, на Радијалцу, као и зону уз обалу Палићког језера. Активирањем јавног простора у овој зони, као и даље ширењем пешачке зоне, знатно би се унапредили услови за развој туристичке понуде града.

Важно је радити на повећању удела бициклиста у укупним саобраћајним кретањима. За бициклисте је потребно обезбедити стазе не само дуж градских улица, него и у пешачкој зони, у којој је њихово слободно кретање забрањено. Бициклистичке стазе су један од најважнијих елемената инфраструктуре који треба обезбедити ван урбанизованог дела територије града - око језера, у шуми, поред јавних путева[4].

Коначно, потребно је интегрално планирати све видове саобраћаја на целој територији града, а такво, свеобухватно решење, потребно је имплементирати у стратешке документе, урбанистичке планове и пројекте, а затим приступити реализацији по фазама и целинама.

4.4. Степен привредног развоја туризма Града Суботице

Град Суботица има значајне природне и привредне ресурсе, што га сврстава међу развијеније градове у Србији. Захваљујући повољном географском положају, близини граничних прелаза и лоцираности на важним саобраћајним коридорима, Суботица има добре предиспозиције за привредни развој. Туризам такође доприноси развоју града, те ће се и овој области посветити посебна пажња.

У наредним табелама биће приказани подаци о броју запослених по назначајнијим секторима привреде у последњих пет година.

Табела 4. Обим и динамика запослених и зарада у Суботици од 2020-2024. године

Година	Укупан број запослених	Број запослених правних лица	Број запослених код предузетника	Просечна зараде без пореза и доприноса у рсд
2020.	45.897	38.498	6.110	55.698

[3] „Службени лист Града Суботице“, бр. 03/2025, 6. фебруар 2025, стр. 94. https://www.eupropisi.com/dokumenti/SU_003_2025_004.pdf

[4] Одлука о пешачким зонама и вођењу теретног саобраћаја кроз насељена места на територији Града Суботице (Службени лист Града Суботице број 37/17 од 28.12.2017. године)

2021.	46.173	38.778	6.186	60.224
2022.	46.799	39.387	6.288	67.629
2023.	47.058	39.497	6.510	76.774
2024.	46.798	39.280	6.544	87.337

Извор: Општине и региони у Републици Србији 2021.-2025. и ауторов прорачун.

Из Табеле 4 се може уочити да је укупан број запослених у Суботици растао у периоду од 2020. до 2023. године, док је у 2024. години забележен благи пад. Сличан тренд је присутан и код броја запослених у правним лицима. Са друге стране, број запослених код предузетника бележи континуирани раст током целог посматраног периода. Такође, просечне зараде без пореза и доприноса су у сталном порасту, при чему је највиши износ забележен у 2024. години.

Табела 5. Обим запослених по најчешћим делатностима у Суботици од 2020-2024. године

Година	Прерађивачка индустрија	Трговина на велико и мало	Саобраћај и складиштење	Грађ.	Инф. и ком.	Ст. науч. и друге делатности	Услуге исхране и смештај
2020.	14.615	7.095	3.401	2.089	1.216	1.524	2.002
2021.	14.485	7.061	3.518	2.190	1.399	1.648	1.972
2022.	14.684	7.322	3.568	2.252	1.460	1.739	2.022
2023.	14.625	7.375	3.567	2.281	1.530	1.826	2.060
2024.	14.353	7.241	3.437	2.326	1.638	1.865	2.145

Извор: Општине и региони у Републици Србији 2021.-2025. и ауторов прорачун.

Када је реч о броју запослених по најчешћим делатностима, прерађивачка индустрија има највећи удео током целог посматраног периода, а затим следе трговина на велико и мало и саобраћај и складиштење. Делатност услуга смештаја и исхране бележи постепен раст броја запослених, од 2.002 запослена у 2020. години до 2.145 у 2024. години.

Табела 6. Обим и динамика инвестиција у основна средства за поједине делатности у Суботици од 2020-2024. године (у хиљадама динара)

Година	УКУПНО	Прерађивачка индустрија	Трговина на велико и мало	Услуге исхране и смештај
2020.	7226563	2881493	494103	105178
2021.	10701321	5612726	784890	11764
2022.	11424179	3911522	997413	28957
2023.	6861300	3788758	427357	85188
2024.	10901107	3527032	893165	204088

Извор: Општине и региони у Републици Србији 2021.-2025. и ауторов прорачун.

Када је реч о инвестицијама у основна средства, највећа улагања током посматраног периода су забележена у прерађивачкој индустрији. Инвестиције у сектору услуга смештаја и исхране су значајно варирале по годинама. Најнижи ниво инвестиција је забележен 2021. године, док је у 2024. години остварен највиши износ улагања у посматраном периоду. Наведени подаци указују на постепено јачање инвестиционе активности у туристичко-угоститељском сектору.

Подаци о броју запослених у угоститељству треба посматрати са одређеним ограничењима, имајући у виду честе промене у структури запослених, као и чињеницу да део угоститељских објеката није у потпуности обухваћен званичном статистиком.

5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА РАЗВОЈА ТУРИЗМА ДЕСТИНАЦИЈЕ СУБОТИЦА

У наредним поглављима биће анализирано тренутно стање развоја туризма дестинације Суботица, са освртом на кључне перформансе развоја туризма последњих пет година као и основне капцитете, ресурсе и туристичке производе којима дестинација располаже.

5.1. Кључни показатељи туристичког промета у последњих пет година на територији Града Суботице

У посматраном периоду 2021–2025. године туристички промет на територији Града Суботице обележен је континуираним опоравком након кризног периода изазваног пандемијом као и стабилним растом броја долазака и ноћења у наредним годинама. У истом периоду примењиван је централни информациони систем еТуриста чија је пуна примена започела доношењем Правилника[5] јуна 2020. године, који је омогућио систематизовано евидентирање и праћење података о угоститељском и туристичком промету.

Обим и структура долазака туриста за Град Суботицу за период 2021-2025. године

У посматраном периоду од 2021. до 2025. године, уочава се изражена динамика у кретању туристичког промета у Граду Суботици. Након 2021. године, која је обележена опоравком након пандемијског периода, број долазака туриста бележи значајан раст у 2022. години, када је достигнут и премашен ниво из ранијег периода. У наредним годинама, 2023. и 2024., укупни доласци показују умерене осцилације, уз благи пад у 2024. години, али без значајнијих поремећаја у континуитету туристичке активности. Међутим, већ у 2025. години долази до поновног раста, када је остварен највећи укупан број долазака у посматраном периоду.

Структура долазака према пореклу туриста показује променљив однос домаћих и страних посетилаца. У 2021. години доминирају домаћи туристи, док већ 2022. године долази до промене у корист страних посетилаца, који чине већински удео у укупним доласцима (60,54%). У 2023. години је и даље присутна доминација страних туриста, док се 2024.

[5]Правилник о начину уношења, рада, вођења и коришћења централног информативног система и његове садржине и врсте података, Службени гласник РС, број 87/20.

година одликује поновним јачањем учешћа домаћих туриста, који преузимају нешто већи удео у укупној структури (51,7%). Сличан однос задржан је и у 2025. години, када домаћи туристи учествују са 51,03%, а страни са 48,97% у укупном броју долазака. На основу наведеног може се закључити да туристичко тржиште Града Суботице карактерише релативно уравнотежена и променљива структура, без трајне доминације једне групе посетилаца.

Табела 7. Обим и структура долазака туриста за Град Суботицу за период 2021-2025. године

Година	УКУПНО	Домаћи	Страни	Учешће у укупном броју долазака у %	
				Домаћи	Страни
2021	71.624	45.353	26.271	63,32	36,68
2022	167.332	66.024	101.308	39,45	60,54
2023	154.940	68.960	85.980	44,5	55,5
2024	140.606	72.708	67.898	51,7	48,3
2025	172.597	88.071	84.526	51,03	48,97

Извор: Општине и региони у Србији 2022, 2023, 2024, 2025; Туристичка организација Суботица

Обим и структура ноћења туриста за Град Суботицу за период 2021-2025. године

Укупан број ноћења у посматраном периоду прати сличан тренд као и број долазака туриста. У 2021. години, бележи се изражен опоравак и раст туристичког промета, који у наредним годинама наставља да се стабилизује уз одређене осцилације. У 2022. години, остварен је највиши ниво ноћења у посматраном периоду, након чега следи благи пад у 2023. и 2024. години, док 2025. година поново бележи раст укупног броја ноћења, када је остварено 377.058 ноћења.

У структури ноћења према пореклу туриста се уочава промена доминантног удела током посматраног периода. У 2021. години већи удео остварују домаћи туристи, са 67,43% укупних ноћења, док већ у 2022. години долази до преокрета, када страни туристи остварују већи број ноћења и учествују са 61,68% у укупном броју. У наредним годинама се наставља доминација страних туриста, уз постепено приближавање удела домаћих и страних гостију у 2024. години. У 2025. години разлика између домаћих и страних туриста се додатно смањује, при чему страни туристи учествују са 52,23%, а домаћи са 47,77% у укупном броју ноћења.

Табела 8. Обим и структура ноћења туриста за Град Суботицу за период 2021-2025. године

Година	УКУПНО	Домаћи	Страни	Учешће у укупном броју ноћења у %	
				Домаћи	Страни
2021	180.548	121.742	58.806	67,43	32,57

2022	400.789	153.553	247.236	38,76	61,68
2023	351.285	148.863	202.422	42,4	57,6
2024	320.915	150.471	170.444	46,9	53,1
2025	377.058	180.109	196.949	47,77	52,23

Извор: Општине и региони у Србији 2022, 2023, 2024, 2025; Туристичка организација Суботица

Просечна дужина боравка туриста у Граду Суботици у посматраном периоду показује благе осцилације. У 2021. години износила је 2,45 дана, са дужим боравком домаћих у односу на стране туристе. У наредним годинама долази до благих промена у структури и трајању боравка, при чему се вредности крећу у распону од 2,27 до 2,45 дана. У 2024. години просечна дужина боравка износила је 2,28 дана, док су страни туристи бележили нешто дужи боравак у односу на домаће. У 2025. години просечна дужина боравка је износила 2,18 дана, при чему су страни туристи остварили дужи просечан боравак (2,33 дана) у односу на домаће туристе (2,05 дана).

Табела 9. Просечна дужина боравка у Граду Суботици

Година	**Просечна дужина боравка у Граду Суботици (у данима)**		
	УКУПНО	**Домаћи**	**Страни**
2021	2,45	2,7	2,2
2022	2,45	2,4	2,55
2023	2,27	2,16	2,35
2024	2,28	2,07	2,51
2025	2,18	2,05	2,33

Извор: Општине и региони у Србији, Републички завод за статистику; и ауторов прорачун

На основу приказаних података може се уочити да су током посматраног периода присутне мање осцилације у просечној дужини боравка туриста, уз постепено приближавање удела домаћих и страних посетилаца.

Анализа туристичког промета туристичког дестинације Суботице (Град Суботица и Бања Палић) у 2025. години

На територији локалне самоуправе Суботица (Град Суботица и Бања Палић), током 2025. године регистровано је укупно 172.597 долазака туриста, који су остварили 377.058 ноћења. Од тога, Град Суботица је забележио 138.154 долазака и 303.823 ноћења, док је Бања Палић остварила 34.443 долазака и 73.235 ноћења.

У структури укупних долазака у Граду Суботици је готово уједначено учешће домаћих и страних туриста, при чему су домаћи остварили 69.022 долазака, а страни 69.132 долазака. Сличан однос уочава се и код ноћења, где домаћи туристи остварују 137.592 ноћења, док страни туристи бележе 166.231 ноћења. У Бањи Палић доминирају домаћи туристи, са 19.049 долазака и 42.517 ноћења, у односу на стране туристе који остварују 15.394 долазака и 30.718 ноћења.

Табела 10. Број долазака по туристичким местима у 2025. години

Место	Доласци	Удео (%)	Ноћења	Удео (%)
Укупно	172.597	100	377.058	100
Суботица	138.154	80,1	303.823	80,6
Бања Палић	34.443	19,9	73.235	19,4

Извор: Туристичка организација Суботица

Град Суботица у 2025. години учествује са око 80% у укупном туристичком промету на територији локалне самоуправе Суботице, када је број долазака у питању, док Бања Палић остварује око 20% од укупног броја долазака туриста. Сличан однос се уочава и код броја ноћења, где Град Суботица учествује са нешто више од четири петине укупног промета.

Уочава се да Град Суботица остварује највећи део туристичког промета на територији локалне самоуправе Суботице. Истовремено, унутар самог Града Суботице, присутна је релативно уједначена структура у погледу учешћа домаћих и страних туриста, при чему је број долазака готово изједначен. Бања Палић и даље има значајно учешће у укупном туристичком промету, али са мањим обимом у односу на градско језгро и остаје важан део укупне туристичке понуде.

Фокусирајући се на анализирање локалног туристичког промета на територији дестинације Суботица (туристичка места Град Суботица и Бања Палић) дајемо преглед топ 15 емитивних земаља на туристичком тржишту Суботице у 2025. години.

Табела 11. Топ 15 емитивних земаља према броју ноћења у Граду Суботици и Бањи Палић, 2025 година

Р.бр.	Земља порекла	Број ноћења
1	Мађарска	27.257
2	Руска Федерација	25.797
3	Босна и Херцеговина	17.466
4	Немачка	15.575
5	Хрватска	11.097
6	Италија	6.995
7	Пољска	6.879
8	Румунија	6.049
9	Словенија	5.623

10	Аустрија	4.857
11	Чешка	4.580
12	Северна Македонија	4.429
13	Бугарска	3.551
14	Сједињене Америчке Државе	3.441
15	Турска	3.221

Извор: Туристичка организација Града Суботице

На основу приказане структуре може се уочити да у 2025. години доминирају суседне и регионалне земље, пре свега Мађарска, Босна и Херцеговина и Хрватска, уз значајно учешће Русије и Немачке. Ове државе остварују највећи број ноћења и представљају кључна емитивна тржишта за Град Суботицу и Бању Палић. Остале земље Европе и света учествују у мањем обиму, али су и даље присутне у структури страних туриста у посматраној години.

Када је реч о сезоналности туристичког промета, у 2025. години се уочава изражен раст активности у периоду од априла до октобра, који представља главну туристичку сезону у Граду Суботици. У том интервалу се бележе највише вредности како у доласцима, тако и у ноћењима, при чему се посебно издвајају мај, јул и август као месеци са највећим обимом промета. Август је месец са највећим бројем ноћења, док мај и август бележе и највиши број долазака туриста.

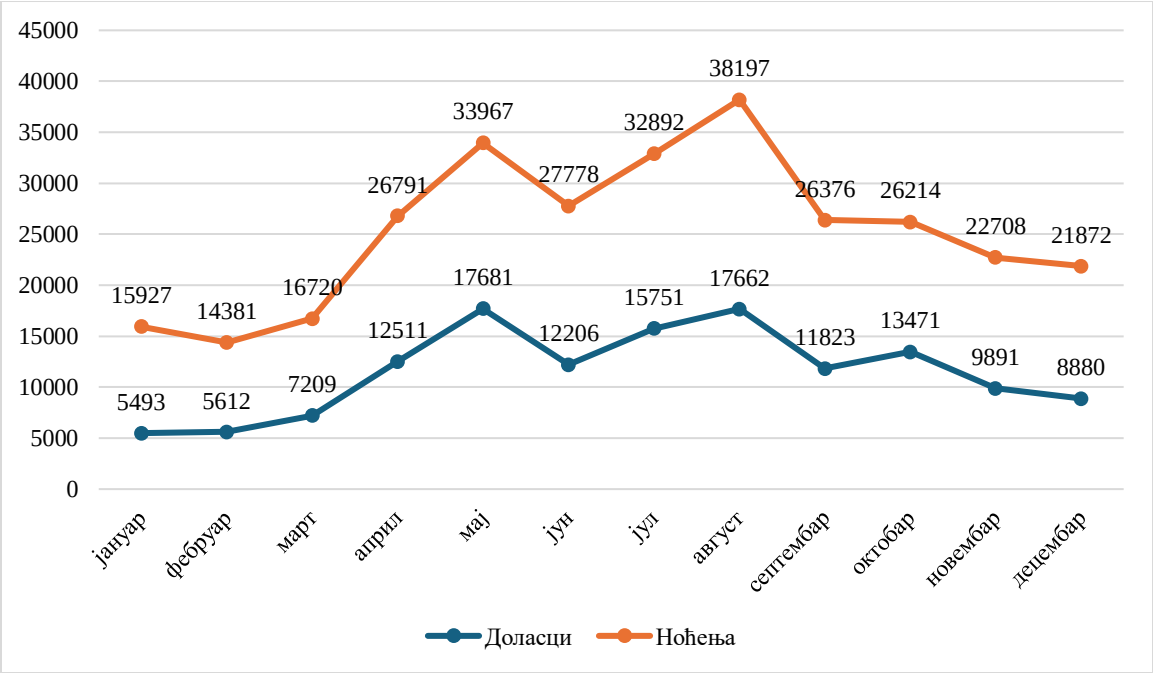

Графикон 8. Доласци и ноћења туриста по месецима за 2025. годину у Граду Суботици
Извор: Туристичка организација Града Суботице

Саставни део туристичког промета Града Суботице чине и доласци и ноћења туриста у Бањи Палић, који су приказани на Графикону 9.

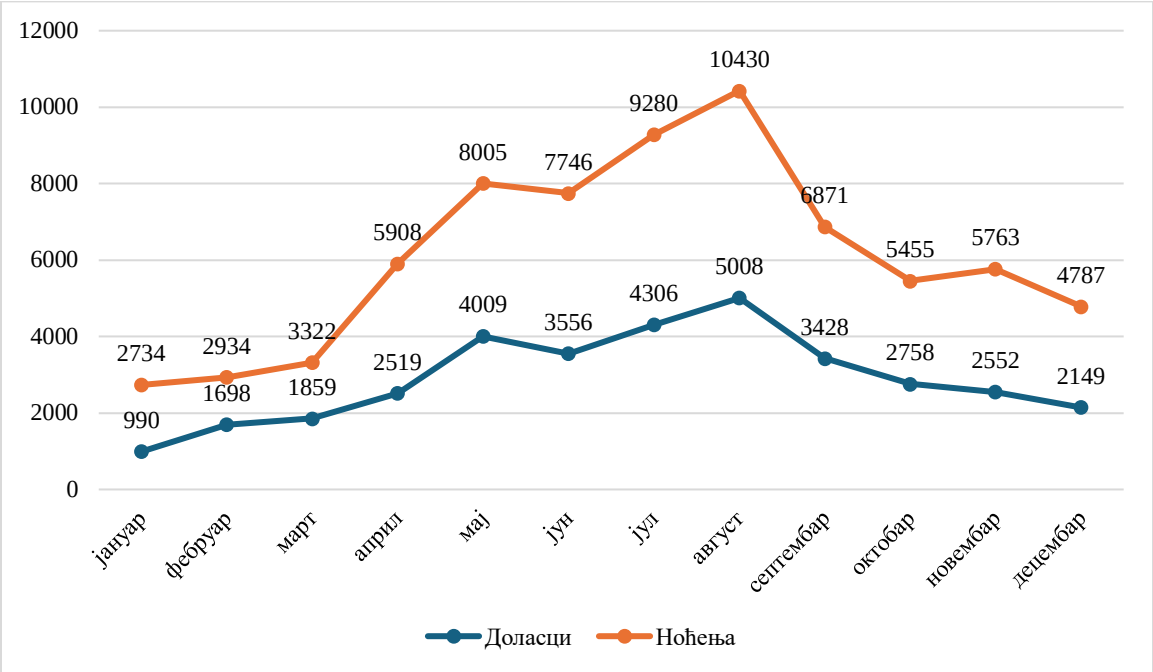

Графикон 9. Доласци и ноћења туриста по месецима за 2025. годину у Бањи Палић
Извор: Туристичка организација Града Суботице

Подаци указују на изражену сезонску концентрацију туристичке активности, са највишим вредностима током летњих месеци, посебно у јулу и августу. У том периоду остварује се највећи број и долазака и ноћења, док су пролећни и јесењи месеци карактеристични по умеренијем обиму туристичког промета. Почетак и крај године бележе нижи ниво активности у односу на летњу сезону, уз континуирано присуство туристичког промета током целе године.

Како бисмо добили потпунију слику о тенденцијама туристичког промета током 2025. године дестинације Суботица – Палић приказаћемо просечан број дана боравка туриста у Суботици и на Палићу. Просечан број дана боравка туриста у Суботици и Палићу дат је у Табели 12.

Табела 12. Просечан број дана боравка туриста у Суботици и на Палићу у 2025. години

ПРОСЕЧАН БРОЈ ДАНА БОРАВКА ТУРИСТА У СУБОТИЦИ	
Просечан број дана боравка туриста	**2,2 дана**
Просечан број дана боравка домаћих туриста	**1,99 дана**
Просечан број дана боравка иностраних туриста	**2,4 дана**
ПРОСЕЧАН БРОЈ ДАНА БОРАВКА ТУРИСТА НА ПАЛИЋУ	

Просечан број дана боравка туриста	**2,13 дана**
Просечан број дана боравка домаћих туриста	**2,23 дана**
Просечан број дана боравка иностраних туриста	**1,99 дана**

Извор: Туристичка организација Града Суботице

У Граду Суботици просечна дужина боравка износи 2,20 дана, при чему страни туристи бележе нешто дужи боравак (2,40 дана) у односу на домаће туристе (1,99 дана). На Бањи Палић просечан боравак износи 2,13 дана, док се нешто дужи боравак домаћих туриста (2,23 дана) уочава у односу на стране туристе (1,99 дана).

5.2. Организације туристичког сектора на нивоу туризма Града Суботице

Кључни субјект који управља развојем туризма Града Суботице је Туристичка организација Града Суботице коју је основала Скупштина града 2010. године. У свом саставу има два Туристичко-информативна центра, на адресама у Суботици и на Палићу.

Органи Туристичке организације су: Управни одбор, Надзорни одбор и директор. Органе Туристичке организације именује и разрешава Скупштина града Суботице на период од четири године. Управни одбор има пет чланова. У Управни одбор именује се по један представник оснивача и представник запослених, док се остали чланови именују из реда научних и стручних лица из области туризма, као и из привредних субјеката и других организација које обављају делатност из области туризма. Надзорни одбор има три члана, од којих су два представника оснивача, а један се именује из реда запослених[6].

Према одлуци о оснивању, Туристичка организација Града Суботице обавља следеће послове:

1. Промоције и развоја туризма Града Суботице,
2. Координирања активности и сарадње између привредних и других субјеката у туризму који непосредно и посредно делују на унапређењу развоја и промоцији туризма и на програмима едукације и усавршавања вештина запослених у туризму,
3. Доношења годишњег програма рада и плана промотивних активности у скаладу са Стратегијским маркетинг планом, плановима и програмима ТОС-а,
4. Обезбеђивања и унапређивања информативно-пропагандног материјала којим се промовишу туристичке вредности Града Суботице (штампане публикације, аудио и видео промотивни материјал, онлајн средства промоције – интернет презентација, друштвене мреже и пратеће дигиталне активности, сувенири, итд.),
5. Прикупљања и објављивања информација о целокупној туристичкој понуди на својој територији, као и друге послове од значаја за промоцију туризма,

[6] Туристичка организација града Суботице. (2025). *Одлука о Туристичкој организацији града Суботице*. Службени лист Града Суботице, бр. 03/2025.

6. Организовања и учешћа у организацији туристичких, научних, стручних, спортских, културних и других скупова и манифестација,
7. Организовања туристичко-информативних центара (за прихват туриста, пружање бесплатних информација туристима, прикупљање података за потребе информисања туриста, упознавање туриста са квалитетом туристичке понуде, упознавање надлежних органа са притужбама туриста и др.),
8. Управљача туристичког простора,
9. Посредовања у пружању услуга у домаћој радиности и сеоском туристичком домаћинству,
10. Подстицања реализације програма изградње туристичке инфраструктуре и уређења простора,
11. Израде, учешћа у изради, као и реализације домаћих и међународних пројеката у области туризма,
12. Припреме и прикупљања података, састављања упитника, анализе и других информација,
13. У вези са обављањем привредне делатности, као и друге активности у складу са законом, Одлуком и Статутом Туристичке организације града Суботице.

Поред Туристичке организације Града Суботице, значајну улогу у организацији и развоју туристичког сектора имају и Секретаријат за привреду, локални економски развој и туризам, у оквиру Градске управе, као и члан Градског већа Града Суботице задужен за област туризма.

У Суботици постоји велики број стејкхолдера из јавног и приватног сектора од значаја за развој туристичке делатности. У наредном тексту ће бити поменути најзначајнији кључни актери и организације од значаја за управљање дестинацијом.

Табела 13. Опис кључних актера за развој туризма Суботице

Назив	Кратак опис
Град Суботица (локална самоуправа)	Функцију локалне самоуправе Суботице врши скупштина Града Суботица и представља кључног доносиоца одлука и тело задужено за обављање послова из надлежности града. У оквиру Градске управе постоји Секретаријат за привреду, локални економски развој и туризам који је у надлежности за питања туризма као и члан Градског већа Града Суботице задужен за област туризма.
Туристичка организација Града Суботице	Основана је од стране Скупштине града 2010. године, са циљем унапређења и развоја туризма како у Суботици тако и на Палићу. Најзначајнији послови јесу: • Промовисање туристичке понуде и успостављање имиџа града и језера Палић као атрактивне Туристичке дестинације; • Залагање за туризам, као водеће привредне гране у складу са стратегијом развоја града; • Промовисање културно-историјског наслеђа и традиције; • Развијање свести о вредностима града и језера Палић на специјализованим домаћим и међународним сајмовима;

	• Представљање винског туризма; • Омасовљавање конференцијских активности; • Афирмисање и имплементација угоститељског сектора у разноврсну понуду града.
Парк Палић (д.о.о.)	Јавно предузеће основано од стране Града Суботице, АП Војводине и Републике Србије са циљем управљања, уређења и развоја туристичког простора Палића. Делатности обухватају идентификацију и планирање просторних целина, израду развојних концепата и студија изводљивости, управљање инфраструктурним и туристичким пројектима, организацију манифестација, маркетинг дестинације и сарадњу са приватним партнерима у реализацији туристичких садржаја (https://park-palic.rs/o-nama/#o-park-palicu).
ЈП Палић - Лудаш	Јавно предузеће „ПАЛИЋ-ЛУДАШ“ уписано је у регистар Агенције за привредне регистре од 2005. године. Јавно предузеће основано је ради обављања делатности од општег интереса - управљања заштићеним подручјима, у складу са актима о заштити, донетим на основу закона којим се регулише заштита природе, а којима је јавно предузеће одређено за управљача.
Међуопштински завод за заштиту споменика културе	Основан је 01.05.1980. године од стране три општине: Сенте, Сомбора и Суботице, као установа културе надлежна за делатност заштите непокретних културних добара. На територији овог Завода налази се 144 непокретна културна добра, од којих су 50 од великог значаја и 7 од изузетног значаја. Редовна делатност завода обухвата: рекогносцирање терена, валоризацију непокретних културних добара, састављање документације о њима, покретање поступка за утврђивање као и заштиту културних добара учешћем у доношењу просторних и урбанистичких планова, давањем мишљења на нацрте истих, која се обавезно прилажу приликом разматрања и доношења тих планова. Под техничком заштитом се подразумева конзервација, рестаурација, реконструкција и ревитализација непокретних културних добара, уз обавезан надзор овога Завода над извођењем радова (https://www.heritage-su.org.rs/o-nama/).
Економски факултет	Економски факултет са седиштем у Суботици основан је 18. маја 1960. године. Економски факултет у Суботици као научно-образовна установа функционише на три локације – у седишту факултета у Суботици, затим на Одељењу факултета у Новом Саду од 1977. године и на Одељењу факултета у Бујановцу од 2011. године, на српском језику и једним делом на мађарском и албанском језику, по идентичном Наставном плану и програму, са потпуно истом основном и допунском литературом. У оквиру смера Економија, на модулу Менаџмент и бизнис, једним делом се изучава и туризам као веома важна економска грана.
Средња Економска школа „Боса Милићевић“	Школа има два подручја рада: Трговина, угоститељство и туризам и Економија, право и администрација. У оквиру првог постоје смерови: кувар, конобар и туристичко-хотелијерски техничар. Такође у Суботици постоји и средња школа „Глобал“ која има образовне профиле: туристички техничар, кулинарски техничар и угоститељски техничар (https://srednjeskole.edukacija.rs/drzavne-srednje-skole/svi-gradovi/subotica/ekonomska-skola-bosa-milicevic).
Музеји и галерије	Важне културне институције које се налазе у граду, међу којима се посебно издваја Градски музеј као централна музејска установа и један од кључних актера у очувању, истраживању и презентацији културно-историјског наслеђа Суботице и ширег региона. Делатности Музеја обухватају прикупљање, заштиту и обраду музејске грађе, организацију сталних и повремених изложби, научно-истраживачки рад, као и едукативне програме и културне догађаје. Поред њега, значајне су и друге институције: Музеј порцелана, Галерија отвореног Универзитета, Савремена Галерија Суботица, Галерија Матија Губец, Галерија „др. Винко Перчић“ Суботица.
Историјски архив	Институција културе која евидентира, преузима, чува, штити, сређује, обрађује, објављује и даје на коришћење архивску грађу. Покрива територију општина Суботица, Бачка Топола и Мали Иђош. Од времена када је почео да делује као архивско подручје, архив је прерастао у Установу која данас располаже са 515 фондова и збирки у дужини од 7.300 метара архивске грађе (www.suarhiv.co.rs).

Зоо врт Палић	Основан је 1950. године и данас се простире на 10 ha површине. Основне функције Зоо врта су: зоолошка, ботаничка, образовна и заштита природе. У парк врта складно су уклопљене животињске волијере и простори за одмор и разоноду (http://zoopalic.com/).
Регионална развојна агенција „Панонрег“	„Панонрег“ регионална развојна агенција, која се фокусира на подршку и развој предузетничког духа, микро, малих и средњих предузећа, и на развој региона у сарадњи са општинама, донаторима и развојним институцијама. Истовремено ставља нагласак на прекограничну сарадњу, како би пример добре праксе имплементирао на својој територији (http://panonreg.rs/).
Туристичке агенције	У Суботици има 13 туристичких агенција: Alpha travel, Alta Marea, Amici travel, Bojana Tours, EcoTravelSu, Euro travel, Fenix travel, Inter travel, Mol travel, Proffis, SAM, Subotica trans, Triling (https://www.planplus.rs/subotica/turisticke-agencije).
Хотелијери	У Суботици постоји велики број пружаоца услуге смештаја у различитим врстама објеката (апартмани, виле и сл). Издвајају се 5 хотела: Форум, ПБГ са депадансом, Артист хотел, Royal crown, Патриа, Мајур.
Ресторатери	Бројни ресторани и кафићи представљају значајну туристичку понуду града. Такође, у околини се налази и велики број салаша и винарија.

5.3. Анализа понуде туристичко-угоститељских капацитета

На територији Суботице у 2025. години је евидентирано укупно 903 објекта за смештај у оквиру различитих типова угоститељских капацитета, који обухватају апартмане, виле, гарни хотеле, конаке, куће, ловачке куће, одмаралишта, преноћишта, салаше, сеоска туристичка домаћинства, собе, хостеле и хотеле. Понуда је разноврсна, при чему највећи број објеката чине апартмани и собе, док су специфични облици смештаја, као што су ловачке куће и конаци, заступљени у знатно мањем обиму.

Табела 14. Приказ туристичко-угоститељских објеката и капацитета за смештај у 2025. години

Град-Општина **СУБОТИЦА**	Број објеката	Број смештајних јединица	Број кревета	Број индивидуалних лежајева	Број камп парцела
Апартман	496	566	684	1043	0
Вила	18	129	233	278	0
Гарни хотел	7	204	270	383	0
Конак	4	9	26	28	0
Кућа	7	14	18	26	0
Ловачка кућа	1	5	10	10	0
Одмаралиште	7	118	304	329	0
Преноћиште	54	514	1240	1430	0
Салаш	6	27	53	67	0
Сеоско туристичко домаћинство	17	35	52	65	1
Соба	268	268	424	550	0
Хостел	14	163	478	552	0

Хотел	4	233	375	447	0
Укупно	903	2285	4167	5208	1

Извор: Централни информациони систем (ЦИС; еТуриста)

У структури капацитета посебно се издвајају апартмани са 496 објеката, собе са 268 објеката и хостели са 14 објеката. Хотелски смештај обухвата 4 хотела, 7 гарни хотела и више других објеката вишег стандарда. Укупни капацитети располажу са 4.167 лежајева, односно 5.208 индивидуалних лежајева, уз једну камп парцелу, што указује на доминацију класичних и индивидуалних облика смештаја у односу на кампинг понуду.

5.4. Анализа људских ресурса у области туризма и угоститељства

Када је реч о образовању кадрова из области туризма и угоститељства у Суботици постоји средња Економска школа „Боса Милићевић“[7]. Школа има два подручја рада: Трговина, угоститељство и туризам и економија, право и администрација. У оквиру првог постоје смерови: кувар, конобар и туристичко-хотелијерски техничар. Такође, у Суботици постоји и средња школа „Глобал“ која има образовне профиле: туристички техничар, кулинарски техничар и угоститељски техничар. Најближа високо образовна институција за образовање кадрова у туризму јесте „Департман за географију, туризам и хотелијерство“, Природно-математичког факултета, Универзитета у Новом Саду. Поред тога, за делатност туризма велику улогу има и Економски факултет у Суботици.

Битно је напоменути и чињеницу да, иако је Град Суботица веома активан у аплицирању за међународне пројекте (посебно прекограничне сарадње), запослени често немају довољно вештина и знања за развој пројектних апликација за ЕУ фондове, који су велика развојна шанса Суботице. Поред тога, вештине и знања из домена дигиталног маркетинга и развоја бренда су нешто на чему треба континуирано радити кроз едукације, усавршавања и студијска путовања.

У области туризма у Суботици кључну улогу у управљању развојем и промоцијом има Туристичка организација Града Суботице, коју је основала Скупштина града 2010. године. Организација функционише кроз Управни одбор, Надзорни одбор и директора, при чему Управни одбор усваја програм рада и финансијски план, док је директор задужен за оперативно руковођење, представљање и спровођење активности у области развоја и промоције туризма[8].

Туристичка организација запошљава осам радника и послује кроз два туристичко-информативна центра, смештена на Тргу слободе 1 у Суботици и у Парку хероја 13 на Палићу.

5.5. Активности на развоју туристичких производа

[7] https://srednjeskole.edukacija.rs/drzavne-srednje-skole/svi-gradovi/subotica/ekonomska-skola-bosa-milicevic
[8] Службени лист Града Суботице, бр. 03/2025, 06.02.2025, стр. 86–87. https://subotica.ls.gov.rs/web/wp-content/uploads/2025/02/Sluzbeni-list-broj-03-cir.pdf

Субјекат који се бави развојем производа на дестинацији Суботица је Туристичка Организација Града Суботице.

Основне активности на развоју туристичког производа које примењује туристичка организација су:

- Промоција постојећих атракција и туристичких производа;
- Креирање свести јавности о туристичким атрактивностима Суботице, начинима како да се укључе у поједине облике туризма и резервишу услуге;
- Подстицање и организација догађаја и манифестација;
- Подстицање програма изградње туристичке инфраструктуре и уређења простора;
- Покретање и организовање активности у циљу побољшања квалитета услуга у туризму, развијање туристичке свести, туристичке културе и заштите и унапређења животне средине;
- Посредовање у пружању услуга у домаћој радиности;
- Организовање пешачких тура.

Активности на развоју туристичких производа на које у наредном периоду треба ставити акценат су свакако:

- Развој јединственог бренда дестинације;
- Промоција различитих туристичких искуствених зона;
- Већа употреба дигиталних канала комуникације;
- Још интензивније умрежавање са туристичком привредом (винарије, салаши, ресторани, туристичке агенције) у креирању туристичких производа;
- Умрежавање са другим градовима у непосредној близини ради промоције заједничког туристичког производа (пре свега културно-туристичког производа заснованог на сецесији).

Маркетинг активности

Промоцијом туристичке понуде бави се Туристичка Организација Града Суботице, користећи комбиновано традиционалне и дигиталне алате у свом маркетинг приступу. У наставку ће бити анализирани кључни алати промоције туристичке понуде града Суботице.

Традиционални алати промоције

Промоција која се одвија на традиционалан начин је важна колико и онлине стратегија. Циљни сегменти су разноврсни и до појединих група није могуће допрети искључиво путем дигиталних канала, јер део корисника нема развијену навику информисања о производима, услугама, атракцијама и дестинацијама путем онлајн канала. Овакав вид промоције има и недостатке као што су једносмерна комуникација, ограничене могућности праћења досега и отежано дефинисање профила потенцијалних корисника.

Последњих година, ТО Града Суботице је била више оријентисана на традиционалне алате промоције: штампане публикације (брошуре, мапе, водичи), оглашавање у штампаним и електронским медијима (тв, новине, радио), као и наступи на сајмовима туризма.

Концепт штампаних материјала:

- Промотивни материјали обухватају брошуре, туристичке мапе, тематске водиче и информативне публикације посвећене туристичкој понуди Суботице и Палића,
- Материјали су доступни на више језика, у складу са структуром домаћих и иностраних посетилаца,
- Публикације промовишу културно наслеђе, архитектуру сецесије, манифестације, вински туризам, гастрономију, активни одмор и друге туристичке производе дестинације,
- Визуелни идентитет материјала заснива се на употреби фотографија туристичких атракција, препознатљивих мотива града и савремених графичких решења,
- Промотивни материјали садрже основне информације о туристичким атракцијама, смештају, манифестацијама, пешачким турама и другим елементима туристичке понуде,
- Штампани материјали доступни су у туристичко-информативним центрима, на сајмовима туризма, манифестацијама и другим промотивним догађајима.

Дистрибуција промотивног штампаног материјала одвија се преко инфо центара, на сајмовима, специјализованим манифестацијама, као и на захтев представника туристичке привреде Суботице.

Дигитални алати промоције

Употреба дигиталних алата за промоцију туристичких производа и дестинација је у све већем порасту. Нове генерације одлуку о избору дестинације управо доносе уз помоћ друштвених мрежа.

Због тога дигитално оглашавање има следеће предности: лако доступне информације, таргетирање тачно одређене циљне групе туриста која жели да се привуче, двосмерна комуникација са потенцијалним туристима, економичније у односу на традиционалне алате, лако праћење резултата.

ТО Града Суботице данас користи редизајнирани званични веб сајт и профиле на друштвеним мрежама Фејсбук, Инстаграм, Јутјуб и ТикТок. У односу на претходни период, приметно је интензивније коришћење дигиталних канала комуникације.

Званични веб сајт је савремено дизајниран, прегледан и функционалан, са садржајем доступним на више језика. Сајт нуди информације о туристичким атракцијама, манифестацијама, смештају, гастрономији, винском туризму, активном одмору, конгресном туризму и практичним информацијама за посетиоце. Посебан акценат стављен је на визуелни идентитет дестинације, фотографије и промотивне видео материјале.

На друштвеним мрежама присутан је већи број визуелних објава, кратких промотивних видео садржаја и информација о актуелним дешавањима и манифестацијама. Поред Фејсбука, Инстаграма и Јутјуба, отворен је и ТикТок профил, чиме је омогућено приближавање млађим циљним групама посетилаца.

Фејсбук страница има 3,9 хиљада пратилаца. У делу информације налази се контакт, адреса ТО, и линк до званичног веб сајта. Објаве се односе на туристичке атракције, манифестације и активности ТО Града Суботице, при чему је највећи део садржаја доступан на српском језику, док су поједине објаве објављене и на мађарском и енглеском језику.

Инстаграм профил има 2.886 пратилаца и 368 објава. Објаве су углавном визуелног карактера и односе се на туристичке атракције, манифестације, гастрономију, архитектуру и активности ТО Града Суботице. Садржај је претежно доступан на српском језику, док су поједине објаве објављене и на енглеском и мађарском језику. У описима објава користе се кратки текстови, хештегови и емотикони, међу којима се издвајају #visitsubotica и #visitserbia. У оквиру истакнутих Instagram story секција налазе се категорије: „Очима гостију“, „Architecture“, „BG Fair 26“, „Winter“, „Turistički cvet“, „24h Subotica“, „Tourist stamps“, „Wine&Gastro fest“ и „Walking tour“.

Јутјуб канал - Видеи се односе на туристичке атракције у Суботици.

Неопходне мере/активности у циљу интензивирања маркетиншких активности

- Повећати промоцију на дигиталним каналима кроз увођење нових кампања и ангажовање блогера и инфлуенсера који ће креирати занимљив садржај за своје пратиоце,
- Креирати стратегије за развој заједнице на друштвеним мрежама и повећати интеракцију са потенцијалним туристима,
- Даље развијати присуство на ТикТоку и другим визуелно оријентисаним платформама у циљу привлачења млађих циљних група;
- Потребно је стратешки наступати на најзначајним сајмовима туризма и фокусирати се на одређене сегменте које је могуће привући.

6. SWOT АНАЛИЗА

SWOT (енгл. Strenghts, Weaknesses, Opportunities and Threats, односно снаге, слабости, шансе и претње) анализа представља планску методу стратешког управљања у сврху уочавања стратешких избора довођењем у везу четири аспекта евалуације:

- Снаге представљају оно на шта се, с обзиром на интерне карактеристике, може ослонити у остваривању успеха;
- Слабости су интерне карактеристике које су баријере остваривању циљева или правца развоја;

- Шансе су екстерни чиниоци који имају позитиван утицај на могућност брзог спровођења и атрактивност подухвата, али углавном имају ограничен утицај на сама стратешка опредељења;
- Претње представљају екстерне аспекте који се потенцијално могу ограничити или унети додатне ризике у планирање и реализацију.

SWOT анализа у овом документу представља комбинацију канцеларијског истраживања, разговора са актерима на дестинацији, компаративне анализе узора и конкурената као и анализе тренутног стања развоја туризма и постојећих планских докумената. Анализа ће такође истаћи основне недостатке развоја туризма а предлог за њихово решење биће дату у акционом плану развоја туризма.

Табела 15. SWOT анализа

СНАГЕ
Људски ресурси Стручан запослен кадар у ТО. **Инфраструктура и саобраћај** 1. Одлична локација на међународном путу Е-75 и близина границе са Мађарском. 2. Положај на бициклистичкој рути Еуровело 13. 3. Близина два велика међународна аеродрома (Београд и Будимпешта) **Туристички производи** 1. Културни туризам – богато културно наслеђе сецесије (густина атракција сецесије је највећа у региону). 2. Догађаји/манифестације - велики број догађаја током целе године 3. Вински туризам - постојање великог броја винарија на дестинацији и у околини. 4. Рурални туризам - велики број салаша са јединственом гастрономском понудом. 5. Туризам специјалних интереса према Стратегији развоја туризма РС за период 2026-2030 (Сл.Гласник РС број 88/2026) - пешачење, бициклизам, излети у природу. 6. Транзитни туризам - одлична позиција близу границе условљава велики број транзитних туриста. **Усклађеност са другим делатностима** 1. Активна сарадња ТО са винаријама, угоститетљским објектима, организаторима догађаја и другим субјектима који учествују у креирању туристичког производа **Маркетинг и дистрибуција** 1. Постојање квалитетног штампаног материјала. 2. Добро конципиран веб-сајт visitsubotica.com.
СЛАБОСТИ

Људски ресурси

1. Недовољан број стручних кадрова из области туризма.
2. Непостојање факултета за образовање кадрова из области туризма.
3. Мали број кадрова запослених у ТО.
4. Недовољно едукације из домена писања пројеката за ЕУ фондове.
5. Недовољно пројеката развоја капацитета људских ресурса у туризму.

Инфраструктура и саобраћај

6. Проблем недостатка паркинга за туристичке аутобусе али и приватне аутомобиле.
7. Недовољно уређених пешачких и бициклистичких стаза (посебно на Палићу и Лудош-у)

Туристички производи

8. Непостојање зона туристичког искуства са пратећом инстраструктуром.
9. Недовољна повезаност атракција у стилу сецесије.
10. Недовољно искоришћене могућности развоја туризма специјалних интереса на Палићу и Лудашу.
11. Недовољно развијени препознатљива гастрономска понуда дестинације.
12. Недовољно развијен сегмент подстицајних путовања са великим потенцијалом.

Усклађеност са другим делатностима

13. Недовољна повезаност и сарадња кључних актера развоја туризма (посебно у домену креирања заједничког производа).
14. Неусклађеност служби градске администрације и ТО Суботица.

Маркетинг и дистрибуција

15. Недефинисан бренд идентитет дестинације.
16. Дигитални канали маркетинга се не користе у довољној мери.
17. Непостојање обједињене промоције наслеђа сецесије са другим градовима са овим наслеђем.

ШАНСЕ

Људски ресурси

1. Организација обука за запослене у туризму на бази уочених потреба за одређеним знањима.
2. Проактивније учешће при аплицирању у пројектима које финансирају домаћи и страни фондови.
3. Олакшице и подстицаји (субвенције за покретање бизниса) за предузетнике у туризму.

Инфраструктура и саобраћај

4. Изградња - завршетак брзе пруге Београд-Будимпешта.

5. Реализација мреже пешачких и бициклистичких комуникација у циљу подстицања активног туризма.
6. Креирање тематких туристичких зона са пратећом инфраструктуром.

Туристички производи

7. Стални тренд пораста интересовања за културним туризмом који се заснива на креирању садржаја на тему сецесије.
8. Експоненцијални раст туристичког промета на дестинацији.
9. Повезивање градског туризма са активним одмором у природи.
10. Развој сегмента подстицајних путовања и тим-билдинга.

Усклађеност са другим делатностима

11. Повезивање пружалаца услуга смештаја са локалним винарима и произвођачима хране.
12. Повезивање ТО и туристичких атракција Суботице са туристичким агенцијама из Мађарске ради подстицања организованих посета туриста граду.

Маркетинг и дистрибуција

13. Умрежавање са другим дестинацијама у циљу обједињене промоције.
14. Већа укљученост у промотивне кампање ТОС-а.

ПРЕТЊЕ

Људски ресурси

1. Одлазак великог броја угоститељских и туристичких радника различитих профила у иностранство (посебно у Мађарску).

Инфраструктура и саобраћај

2. Рат у Украјини који као последицу има општу економску кризу која се одражава на путовања - поскупљење горива, авио карата итд.
3. Смањење улагања у развој туристичких капацитета.
4. Енергетска криза у Европи.

Туристички производи

1. Развој туристичких производа не прати адекватна инфраструктура и супраструктура, што се одражава на квалитет туристичког искуства.

Усклађеност са другим делатностима

1. Недовољна комуникација туристичког сектора са другим секторима од значаја за развој дестинације (саобраћај, грађевина, инвестиције, комунална служба).
2. Велики удео сиве економије у туризму и угоститељству.
3. Квалитет воде у Палићком језеру и одсуство еколошке свести (дивље депоније).

Маркетинг и дистрибуција

1. Мали буџет за улагање у дигитални маркетинг.
2. Недовољна повезаност субјеката на дестинацији у циљу заједничког маркетинга.

7. ДЕФИНИСАЊЕ КЉУЧНИХ ТУРИСТИЧКИХ ПРОИЗВОДА СУБОТИЦЕ КАО ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ

На територији Града Суботице постоје одличне могућности за развој градског туризма. Посебан акценат је на развоју културног туризма заснованог на културно-историјском наслеђу сецесије, конгресног туризма, туризма догађаја и бањског туризма (постојећи бањски комплекс Палић који у наредном периоду треба да прерасте у перспективни међународни бањски центар). У околини Суботице развија се и рурални као и гастрономски и вински туризам - рејон суботичко-хоргошке пешчаре (Хоргошко и Палићко виногорје). У околини се налази и СРП Лудашко језеро, где постоје одлични потенцијали развоја екотуризма - посматрање птица, фото сафари, едукативни и рекреативни туризам[9].

Основне туристичке производе Суботице данас чине културни туризам, догађаји и манифестације и MICE, и ови туристички биће детаљније описани у Табели 16.

Табела 16. Постојећи туристички производи у Суботици

Туристички производи	Кратак опис – карактеристике
Културни туризам	Културни туризам има своју развојну шансу пре свега засновану на атракцијама у стилу сецесије, чињеници да Суботица има највећу концентрацију ових атракција у региону и да су туристи заинтересовани за обилазак ових атракција као једну од приоритетних активности које могу урадити у Суботици. Амбијенталне целине центра Суботице и бање Палић снажан су мотив за долазак туриста. Туристичка атрактивност лежи и у мултикултуралности, што се огледа у архитектури али и бројним догађајима на дестинацији. С друге стране, атракције у стилу сецесије нису довољно међусобно повезане, нити постоје заједнички алати промоције и креирања туристичких производа (попут рута и сл), те је велики недостатак што постоје као индивидуалне атракције невалоризоване у пуном потенцијалу. Комплементарни туристички производи: гастро туризам и вински туризам (мноштво винарија, винских манифестација и

[9] План развоја Града Суботице 2023-2032. године,

	означен вински пут), ако производи који могу успешно да се комбинују са посетом атракција у стилу сецесије у јединствено искуство на дестинацији.
Пословни туризам (MICE)	Пословни туризам у Суботици је у последње време у порасту, на основу чега су Суботица и Палић од стране Туристичке организације Србије постављени на треће место конгресних дестинација у земљи, после Новог Сада и Београда. Захваљујући конгресима, семинарима, стручним скуповима, хотели су попуњени у току пролећа и јесени, док сами гости таквих скупова остављају и до пет пута више новца него остали туристи. У оквиру брошуре коју издаје Конгресни биро Србије, идентификовано је укупно 32 локације за организовање пословних догађаја у Суботици и Палићу. Битно је истаћи да је поред Београда, једино Суботица имала Конгресни биро, као део Туристичке организације Суботице. Нажалост, од 2011. овај Конгресни биро више није у функцији. За пословни туризам је од посебног значаја био конгресни хотел "Галерија" који је сада затворен. Такође, дестинација нема довољно смештајних капацитета да смести учеснике већих догађаја, тако да је и потенцијал за организацију већих догађаја до 500 учесника веома мали. С друге стране, Суботица има потенцијал за организацију мањих догађаја до 100-200 људи. Ту посебно велики потенцијал за организовање пословних догађаја имају специфични објекти - грађевине у стилу сецесије, где би Градска кућа (200 седећих места и 400 стајаћих места), могла у наредном периоду да има значајну улогу. Поред Градске куће, од необичних објеката за организовање догађаја истичу се и Градски музеј, Велика тераса, Еко центар на Палићу - капацитет до 120 особа, Летња позорница на Палићу – капацитет око 800-1.000 места, и Рајхлова палата. У понуди су и ресторани, чарде и салаши. На Палићу је и 2013. године отворен Конгресни центар на спрату Велике терасе у којем се налазе три сале. Велика сала има капацитет од 360 седећих места, односно 450 стојећих, а две мале сале, које су намењене за округле столове, састанке и мале семинаре, примаће око 50 особа. Иако Суботица остварује пораст у броју организованих пословних догађаја, број међународних догађаја још увек није на довољном нивоу да би је сврстао на ICCA листу конгресних дестинација. Тачни статистички подаци о броју одржаних

	пословних догађаја, конгреса, конференција и сличних скупова за сада није доступан.
Догађаји/Манифестације	Присуство великог броја различитих етничких и верских скупина на овим просторима погодовала је развоју великог броја фестивала, па на територији Суботице готово свака нација има своју манифестацију. Ово је посебно интересантно иностраним туристима који имају прилике да виде традиционалне ношње, фолклоре, пробају традиционалне гастрономске специјалитете и слично. Данас такође и разне културне спортске и забавне манифестације такође привлаче велики број посетилаца. У Суботици и Палићу годишње се одржи близу 80 различитих догађаја, фестивала и такмичења. Највише манифестација/догађаја одржава се у периоду од маја до октобра. Када је реч о типу догађаја који се одржавају у Суботици и Палићу заступљени су догађаји из области културе, забаве, спорта и рекреације као и сајмови и изложбе.

Извор: Стратешки документ туристичке валоризације Градске куће у Суботици, 2019. године; Туристичка организација Града Суботице

Туристичка организација Града Суботице дефинисала је туристичке производе од значаја за развој туризма у Суботици, међутим, у наредном периоду потребно је активности фокусирати на туристичке производе који су приоритетни и који захтевају посебну пажњу. Такође, поред приоритетних производа, важно је дефинисати и комплементарне туристичке производе који могу продужити и употпунити боравак туриста на дестинацији.

У Табели 17 су приказани приоритетни туристички производи са основним недостацима и предлозима за њихово превазилажење. Поред тога, за сваки производ издвојени су кључни циљни сегменти са главном сезоном за сваки производ.

Табела 17. Приоритетни туристички производ у Суботици

Туристички производ	Недостаци	Предлози за превазилажење недостатака	Примарни тржишни сегменти	Временски период
Културни туризам (са акцентом на атракције сецесије)	Недовољна умреженост атракција у стилу сецесије - не постоји јединствен производ ни јединствен бренд.	Боља повезаност различитих атракција у стилу сецесије у домену обједињене понуде и заједничког маркетинга и бренда. Поновно увођење туристичке картице за посету атракција у стилу сецесије. Осавремењавање интерпретације	Млади, млади парови без деце, породице са децом, групе пријатеља, сениори.	Целе године.

		атракција уз помоћ дигиталних технологија - развој мобилних апликација, виртуелних тура и сл.		
MICE (са акцентом на тим билдинге, подстицајна путовања, пословна путовања итд.)	Акценат је на мањим догађајима (до 50-100 учесника). Велики потенцијал пословних и подстицајних путовања и тим билдинга не користи се у пуној мери. Недовољно интензивна и квалитетна промоција овог сегмента пословног туризма.	Боља сарадња свих учесника на дестинацији у домену организације догађаја. Предвидети радно место - позицију особе која би се бавила развојем MICE туризма.	Пословни људи, компаније.	Ван главне сезоне фебруар-мај; септембар-новембар.
Специјални интереси - активан одмор у природном окружењу Суботице (пешачење, бициклизам, једрење на језеру итд.) сл.	Не постоји организована понуда излета у прирору, итинерери, садржаји и услуге које би утицале на продужење боравка.	Умрежавање актера на дестинацији у циљу понуде краћих излета и активности ван града, које би промовисала ТО заједно са осталим пружаоцима услуга.	Млади, млади парови без деце, пословни људи (тим билдинзи, подстицајна путовања).	Април–октобар.

Међу комплементарним туристичким производима, посебно се истичу:

Рурални туризам (Келебија, Палић, Хајдуково, Бачки Виногради, Таванкут и друга мања насеља као што су Шупљак и Чантавир). Градски и рурални туризам могли би да постоје у синергији, а елеменат који може бити препознатљив за оба туристичка производа је свакако гастрономија и културна баштина, у којој се огледа мултикултуралност овог поднебља.

Бањски туризам Палић-а такође је један од значајних облика туристичких производа, који је у овом тренутку још увек комплементарна туристичка понуда са изузетно вредним архитектонским и природним потенцијалима.

Вински туризам – Суботица и Палић су препознатљиви по винаријама и вину и ово свакако представља важан део комплементарне понуде који може обогатити и продужити туристички боравак на дестинацији.

Развој туризма специјалних интерса који обухвата : **спортско-рекреативни, излетнички и едукативни туризам** у складу са режимима заштите и носивим капацитетом простора, са посебним акцентом на посматрање птица и других дивљих врста, фото-сафари, природњачке и едукативне туре. Ловне активности могу се спроводити искључиво тамо где су допуштене актом о заштити, планом управљања и прописима из области ловства.

Транзитни туризам уз важније и фрекветне саобраћајнице посебно аутопут Е-75.

Манифестације/догађај - разноврсни догађаји попут Филмског фестивала на Палићу, Дужијанце, музичког фестивала Summer trip и велики број различитих манифестација током целе године употпуњује и продужује боравак на дестинацији.

Сваки од наведених туристичких производа је део одређене тематске искуствене зоне. Суботица до сада није имала јасно дефинисане туристичке - тематске зоне, те Програм предлаже формирање следећих искуствених зона:

1) Центар Суботице: историја архитектуре – историја града;
2) Палић: Бањски град за активан одмор у природном окружењу;
3) Келебија, Хајдуково и Таванкут: Активан одмор у духу прошлих времена у руралним областима.

При планирању туристичке инфраструктуре и активности у просторима који су део еколошке мреже или имају функцију еколошких коридора, обезбедиће се очување њихове проходности и функционалности, у складу са важећим прописима и условима заштите природе.

Све туристичке активности и интервенције у простору које се реализују на територији заштићених подручја, њихових заштитних зона, подручја еколошке мреже и других простора од значаја за очување природе спроводиће се у складу са важећим актима о заштити, планским документима, плановима управљања, условима заштите природе и другим релевантним прописима.

Табела 18. Опис искуствене зоне Центар Суботице: историја архитектуре – историја града

Искуствена зона	**Центар Суботице: историја архитектуре – историја града**
Анализа потенцијала и ресурса	
Карактеристике простора	Просторни сегмент историјске матрице улица, раскрсница и тргова центра Суботице са најзначајнијим и највреднијим објектима профане и верске архитектуре, различитих архитектонских стилова.

	Развој туристичких активности и реализацију туристичке инфраструктуре на подручју Парка природе „Палић“ и у заштитној зони потребно је спроводити у складу са режимима заштите I, II и III степена, важећим актом о заштити и планом управљања, уз поштовање услова заштите природе. Пешачке и бициклистичке стазе првенствено је потребно усмеравати постојећим трасама, док се код планирања нових траса и других интервенција мора проверити њихов положај у односу на зоне заштите и осетљива станишта.
Просторни обухват	Зона центра обухвата приближно зону просторне културно – историјске целине „Градско језгро Суботице“, између улица Максима Горког, Романијске, Сомборски пут, Лазе Мамужића, Карађорђев пут, Трг 29. новембра и Змај Јовине улице.
Зона у стратешким документима	Зона је планирана у урбанистичким плановима и документима, према смерницама дефинисаним у Одлуци о утврђивању Градског језгра Суботице за просторну културно – историјску целину. Зона је препозната као културни потенцијал у ГУП-у града.
Констатовано постојеће стање и проблеми	Општи утисак је да не постоји јединствена координација уређења простора (јавних простора, фасада, зелених површина, паркинга и др.). Инфраструктура и јавни простор (партерно и хортикултурно) су у лошем стању. Поједини градски простори су уређени али већина, посебно ван пешачке зоне, је релативно запуштена и неадекватно уређена. Појединачни објекти (посебно фасаде) су обновљене, али већина, посебно приватни објекти, нису у добром стању.
Просторне и функционалне карактеристике од значаја за развој туризма	Зона се може сагледати као низ јавних простора (уличних потеза, тргова) и значајних објеката. Основни тематски потез је Корзо – пешачка зона (Железничка станица – Градска кућа) са највреднијим објектима од кога се гранају бочне улице са другим мањим просторним атракцијама (Улица В. Назора до Споменика Ивану Сарићу, Матија Корвина, Вука Караџића). У зони „Корзо“ најзначајнији су објекти Градска кућа, Народно позориште, Градска библиотека, Соколски дом, низ најамних палата и друго. Одвојене просторне атракције обогаћују основну понуду града и чине их: Катедрала са Тргом жртава фашизма, Синагога и Градски музеј, Фрањевачки самостан и Српска православна црква и зона Улице браће Радић. Посебно су значајни појединачни објекти ове зоне, у улицама успореног саобраћаја са угоститељском понудом, углавном у развоју.
Развојна ограничења и мере заштите	Поједини јавни и већи приватни објекти вредне архитектуре се не одржавају, или се постепено замењују новим стамбеним објектима чији изглед, намена и архитектура није примерена за развој туристичке понуде. Неуређен јавни простори, често у намени паркинга, такође умањују потенцијале за туристички развој.

	Све интервенције захтевају сагласност надлежне установе заштите (Међуопштински завод за заштиту поменика културе).
Инструменти за планирање и реализацију активности на уређењу зоне	Постојећи урбанистички планови треба да прецизније определе правила уређења и грађења за изградњу нових објеката. Препоручује се годишњи, али и средњорочни план уређења јавних простора (партерно и хортикултурно) по фазама. Такође се препоручује примена механизама из других градова, за обнову свих фасада (и кровова) у заштићеној зони. Посебно је важно дефинисање система кретања, односно децентрализација/груписање паркинга возила претежно ван ове зоне. Препоручује се систематична и системска синхронизација управљања и инвестирања у уређење зоне, организовањем борда надлежних институција, као што су: Међуопштински завод за заштиту споменика културе, градска управа (посебно за инвестиције и комуналне делатности), Туристичка организација и други.
Развој туристичке понуде	
Туристички производи	Културни туризам: Разноврсне тематске туре, стална и видљива културна продукција институција културе (нових и старих), видљивија гастро/угоститељска понуда. Посебан потенцијал представљају посетилачке стазе на подручју заштићених природних целина, укључујући стазу Чурго - Западна стаза на Лудашу, стазу Киреш - Источна стаза на Лудашу и стазу Селевењ, које могу допринети развоју пешачког, природњачког и едукативног туризма, уз поштовање важећих режима заштите и услова надлежних институција.

Табела 19. Опис искуствене зоне Палић: Бањски град за активан одмор у природном окружењу

Искуствена зона	**Палић:** **Бањски град за активан одмор у природном окружењу**
Анализа потенцијала и ресурса	
Карактеристике простора	Место Палић уз Палићко језеро је архитектонски и природна препознатљива аутентична целина. Као бањско место, у континуитету се уређује од друге половине 19. века до средине 20. века, а чине га архитектонске и хортикултурне целине груписане уз главни парк, уз северну, уређену обалу језера. Основна карактеристика простора је уређен парк са низом јавних објеката (Велика тераса и Музички павиљон, Женски штранд, Летња позорница и други) са шеталиштем, и блокови приватних вила западно и источно од парка у којима су зоолошки врт, хотели и угоститељски објекти, Мушки штранд и други.

	Архитектонски и просторни су највреднији објекти у главном парку и уз уређену обалу језера.
Просторни обухват	Зона је нешто мања од заштићене просторне културно – историјске целине Палић, односно обухвата зону јужно од Хоргошког пута.
Зона у стратешким документима	Зона је планирана у урбанистичким плановима и документима. Посебно су значајни напори да се, као дефинисан туристички регион, боље синхронизује развој ове искуствене зоне.
Констатовано постојеће стање и проблеми	Основна карактеристика постојећег стања су у домену екологије, пре свега цикличи проблем загађења воде у језеру која је због тога небезбедна за купање. Такође, недовољно развијена туристичка понуда не омогућава довољан ниво одржавања и неопходних улагања у обнову архитектонски вредних објеката и јавних простора за рекреацију. Комплекси изграђени у последње две деценије често нису на задовољавајућем нивоу, како садржински, капацитетима и понудом, тако и архитектуром, која не доприноси општој слици зоне. Проблем представља и недовољно уређен и уочљив начин кретања кроз простор, пре свега за рекреацију. Даља улагања у инфраструктуру, која су започета у претходном периоду, треба да буду саставни део стратегије развоја зоне.
Просторне и функционалне карактеристике од значаја за развој туризма	Обала Палићког језера са приступном алејом је најзначајнији и најатрактивнији део зоне. Заштићени стари објекти на обали језера су, због свог положаја и атрактивне архитектуре, најзначајнији потенцијал. Хортикултурно уређен простор између њих и сама површина језера и парк у залеђу су такође основни атрактери ове зоне. Сви остали садржаји, допунских и комплементарних намена треба да се развијају у залеђу, односно уз обалу језера са источне и западне стране.
Развојна ограничења и мере заштите	Као заштићена просторна културно – историјска целина, све интервенције, од урбанистичко – планских до обнове објеката и уређења простора, морају бити у складу са надлежном установом заштите (Међуопштински завод за заштиту поменика културе). Све интервенције у простору морају се потпуно прилагодити строгим еколошким условима грађења, обнове и коришћења.
Инструменти за планирање и реализацију активности на уређењу зоне	Постојећи урбанистички план и документа везана за туристички регион Палићког језера треба спроводити, допуњавати, и усмеравати ка одрживом еколошком и просторном (културном) развоју зоне. Препоручује се годишњи, али и средњорочни план уређења јавних простора (партерно и хортикултурно) по фазама.

	Посебно је важно дефинисања система кретања, примарно пешачког и бициклистичког, али и решавање паркинг зона. Препоручује се систематска синхронизације управљања и инвестирања у уређење зоне, пре свега формално, али и неформално организованих тимова надлежних градских и других институција.
Развој туристичке понуде	
Туристички производи	Конгресни, бањски и здравствени туризам, рекреативне и културне туре, годишњи циклуси туристичке понуде, видљивија гастро/угоститељска понуда.

Табела 20. Опис искуствене зоне: Келебија, Хајдуково и Таванкут: Активан одмор у духу прошлих времена у руралним областима

Искуствена зона	Келебија, Хајдуково и Таванкут: Активан одмор у духу прошлих времена у руралним областима;
Анализа потенцијала и ресурса	
Карактеристике простора	Линеарна насеља Келебија, Таванкут и Хајдуково пружају се ка граничном прелазу ка Мађарској. Чине га индивидуалне породичне куће и производно-складишни објекти без посебних архитектонских вредности. У непосредној близини граничног прелаза налази се Ергела Келебија.
Просторни обухват	Зоне обухвата простор између града Суботице и границе са Мађарском.
Зона у стратешким документима	Посебно су значајни напори да се, као дефинисан туристички регион, боље синхронизује развој ове искуствене зоне у правцу развоја и подстицаја руралног туризма и предузетништва у домену рентирања смештаја од стране локалног становништва.
Констатовано постојеће стање и проблеми	У овом тренутку, осим ергеле у Келебији и индивидуалних рентијера смештаја у домену руралног туризма не постоје други значајни активни туристички садржаји у овој зони. Туристичка понуда зоне није довољно интегрисана и развијена као јединствен просторни и тематски производ. Постоје појединачни туристички ресурси и иницијативе, укључујући рурални смештај, угоститељске садржаје и локалне атракције, али недостаје њихово међусобно повезивање, развој нових садржаја и јаснији туристички идентитет зоне.
Просторне и функционалне карактеристике од значаја за развој туризма	Келебијска шума је вредан ресурс, комплементаран са садржајима ове зоне, али и зоне Палића. Близина Лудаша је такође комплементарна предност и недовољно валоризован ресурс у делу који се односи на активан одмор. Простор Ергеле Келебија је уређен за основну понуду, која се може проширити у околини, али и новим садржајима. Уз сам гранични терминал налази се хотел Вила Мајур, а дуж Пута Едварда Кардеља (државног пута) постоје и други, мањи

	објекти оријентисани ка пружању услуга туристима, односно путницима у транзиту. Поред Ергеле Келебија, значајне потенцијале представљају рурални амбијент Таванкута и Хајдукова, традиција воћарства и виноградарства, салаши, гастрономска понуда, Келебијска шума и близина Лудашког језера. Међусобним повезивањем ових ресурса могуће је формирати јединствену туристичку понуду засновану на активном одмору, природи и аутентичном локалном доживљају.
Развојна ограничења и мере заштите	Келебијска шума и Лудаш представљају значајне природне ресурсе који се могу укључити у мрежу туристичке понуде Суботице и Палића, уз поштовање мера заштите природе и унапред дефинисаног оквира развоја активног туризма. Развој туристичких садржаја у оквиру зоне потребно је усмерити тако да се очувају природне вредности, карактеристике руралног пејзажа и аутентичан амбијент насеља. Посебну пажњу потребно је посветити контроли интензитета изградње, очувању зелених површина и пољопривредног простора, као и усклађивању нових туристичких садржаја са принципима одрживог развоја и заштите животне средине.
Инструменти за планирање и реализацију активности на уређењу зоне	Ако се жели даљи развој туристичке понуде на простору Зоне потребно је дефинисати одговарајуће развојне циљеве и уградити механизме за њихову реализацију у планску документацију свих нивоа. За разраду постојећих и нових садржаја, неопходна је израда урбанистичких планова, у складу са одредбама планских докумената. Потребно је интегрално планирати развој зоне, тако да се уклопе различити услови и ограничења разнородних, али компатибилних постојећих и планираних намена (саобраћај, гранични прелаз, културно и природно наслеђе, активни туризам).
Развој туристичке понуде	
Туристички производи	Рурални туризам заснован на развоју и унапређењу смештајних капацитета у домаћинствима, салашима и мањим туристичким објектима, уз подстицање развоја комплементарне понуде засноване на локалној гастрономији, виноградарству, воћарству, традиционалним производима, старим занатима и аутентичним доживљајима сеоског амбијента има велики потенцијал. Понуду је потребно обогатити садржајима активног одмора, као што су пешачке и бициклистичке руте, рекреативне активности у природи, тематске стазе и едукативни садржаји повезани са природним и културним наслеђем.

8. КЉУЧНА ТУРИСТИЧКА ТРЖИШТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА И МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ СУБОТИЦА

Геосегменти

Као што је раније током анализе туристичког промета напоменуто, 60% укупног туристичког промета на дестинацији Суботица годинама уназад чине домаћи туристи, и они остају веома значајно туристичко тржиште. Претходне године се пак виде назнаке доминације страног тржишта. С друге стране, анализа је показала да туристи из појединих земаља бележе пораст броја посета (Турска, Русија, Тунис), те су ово тржишта са којима треба остварити чвршће везе у домену промоције понуде и пружања информација. Оно што је у наредном периоду важно је да се привуче више туриста из суседне Мађарске али и Румуније које такође имају атракције у стилу сецесије. У овом домену, сарадња између градова као и са ино туроператорима је од кључног значаја. Такође, повећање броја долазака и ноћења из земаља бивше Југославије је приоритет, јер већи број туриста за сада долази из БиХ и Хрватске, док би из осталих земаља овај број могао бити много већи. Поред тога, кинеско тржиште је велики потенцијал, због сталног пораста посета кинеских туриста Србији.

На наредној шеми, приказана су кључна тржишта за Суботицу, а на основу географског критеријума.

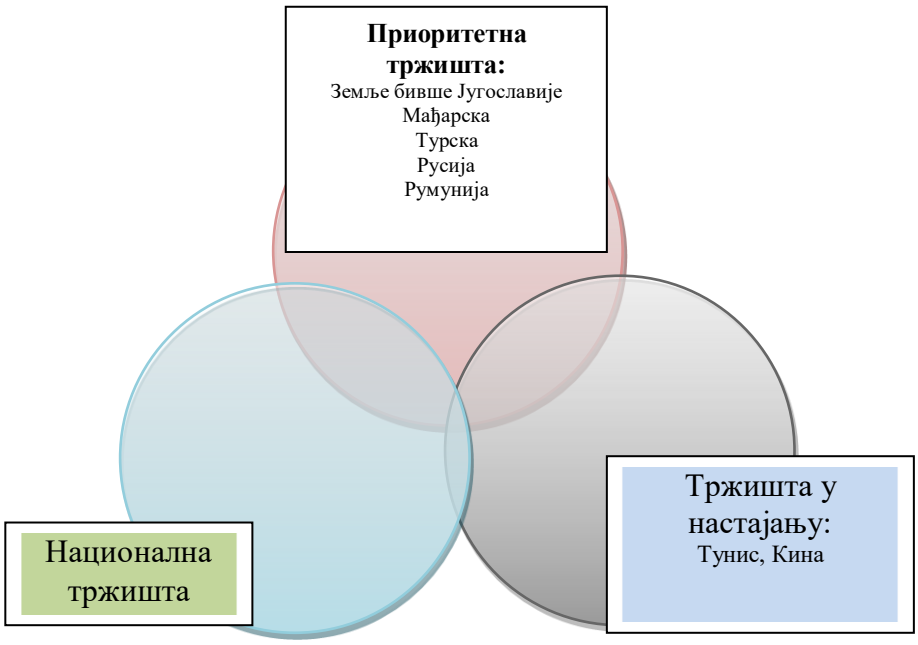

Шема 1. Кључни геосегменти Суботице као туристичке дестинације (приоритетна тржишта, национална тржишта и тржишта у настајању)
Извор: Аутор

Тржишни сегменти

Циљни или тржишни сегменти представљају сегменте тржишта издвојене на основу различитих критеријума, попут старости, платежне способности, породичног статуса, мотива посете и слично.

У Суботици постоје две основне врсте тржишта - тржиште одморишног и MICE туризма. Када је реч о пословним туристима, акценат у наредном периоду биће на привлачењу компанија које ће за своје запослене организовати подстицајна путовања и тим-билдинге, због великог потенцијала Суботице и околине (природни предели, салаши, винарије) за развој овог туристичког производа. Поред тога, у фокусу треба да је и привлачење мањих догађаја до 50-100 посетилаца, који за локације одржавања бирају необичне-специфичне објекте (пример: атракције у стилу сецесије), по чему би Суботица могла бити препозната на тржишту пословног туризма.

Када је реч о тржишту одморишног туризма, издвајају се индивидуалне посете и организоване групе. Потенцијал организованих група лежи у националном тржишту и школским екскурзијама, али и групама из инстранства, посебно из суседне Мађарске.

Индивидуане посете пак чине посетиоци различитих профила, с тим што акценат треба да буде на привлачењу оних туриста који су највише заинтересовани за културно-туристичке атракције, али и излете у природу, зоо врт и језеро, обиласке винарија и салаша. То су претежно групе пријатеља (обично млади), породице са децом, парови без деце, али и сениори.

Свака од наведених тржишних група има своје специфичности и интересовања, те би требало креирати таргетиране маркетинг камапње усмерене на сваку групу, са истицањем основних рационалних и емоционалних предности.
Тржишни сегменти су приказани на шеми 2.

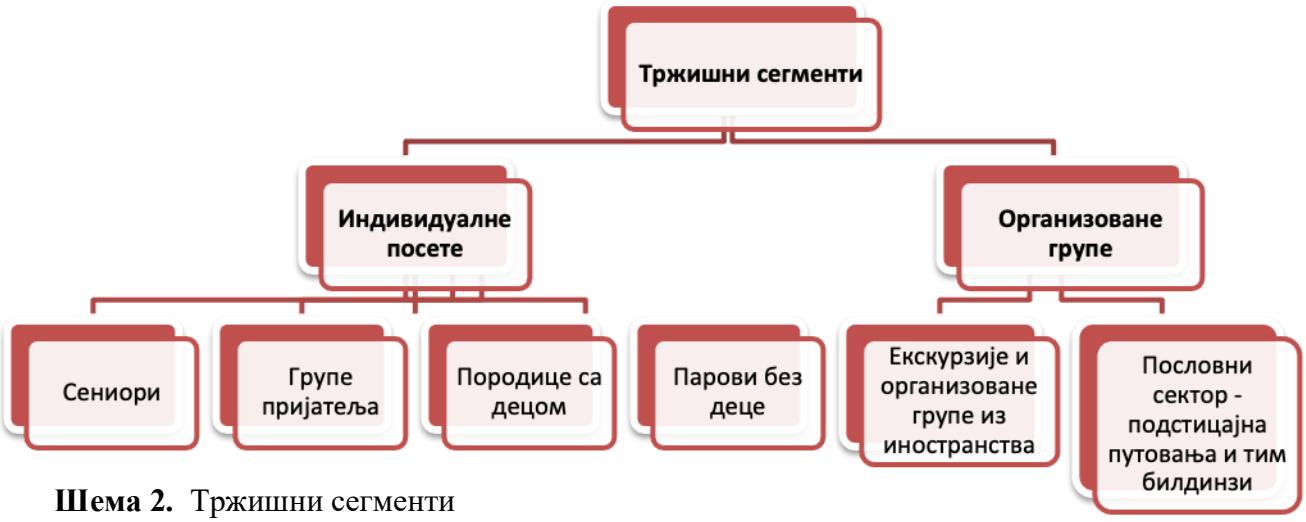

Шема 2. Тржишни сегменти
Суботице као туристичке дестинације
Извор: Аутор

Унапређење маркетинг активности дестинације Суботице

На основу SWOT анализе и анализе маркетинг активности дате у првом делу документа, као и Програм предлаже смернице за унапређење маркетинга ТО Суботице. Смернице и предлози конципирани су у табелама које следе:

А. Унапређење интернет странице, друштвених мрежа и дигиталних канала Туристичке организације Града Суботице

Резултат
Превазићи очекивања посетилаца и унапредити искуство приликом посете интернет странице, друштвених мрежа и дигиталних канала локалне туристичке организације.
Стратегије
• Поставити динамичне садржаје прилагођене тржиштима и сегментима, тако да садржај осликава потребе и очекивања конзумената и изазове реакције; • Имплементирати алат за персонализацију који омогућава корисницима да се региструју и уживају у персонализованој страници креираној према њиховим интересовањима и жељеним производима; • Направити годишњи план садржаја за друштвене мреже и дигиталне канале, према идентификованим тржиштима и сегментима; • Направити добре видео и фото материјале који прате садржај интернет странице.
Кључне активности:
• Унапредити СЕО оптимизацију интернет странице како би била видљивија; • Договорити плаћени план дигиталног оглашавања за приоритетна тржишта; • Идентификовати улогу и значај садржаја креираног од стране корисника (UGC-user generated content) у светлу доношење одлуке о путовању, за сваки сегмент, и подстаћи интерактивност која ће мотивисати кориснике да деле своја искуства; • Повећати интеракције на постојећим друштвеним мрежама (Фејсбук, Инстаграм); • Отворити налоге на новим друштвеним мрежама (WeChat и сл.).
Одговорни
• Туристичка организација

Време имплементације	Ниво приоритета: Висок
2026/2027	

Б. Дефинисање и развој туристичког бренда

Резултат
Успостављање јасне слике о Суботици као дестинацији кроз доследну промоцију и слање порука на кључним дефинисаним тржиштима.
Стратегије
• Јасно дефинисање бренда кроз бренд вредности, јединствене туристичке производе и јединствену продајну понуду туристичке дестинације; • Развој националног партнерства у комуницирању бренда, укључујући ТОС, ТО Војводина и друге ЛТО и приватни сектор; • Спровести потпуно интегрисану кампању користећи комбинацију сопствених и плаћених медија.
Кључне активности:

• Истражити суштину бренда дестинације Суботице и дефинисати шта је њена јединствена продајна и јединствена емоционална понуда; • Креирати кампању промовисања бренда ослањајући се на неколико кључних предлога и водећих искустава; • Континуирано брендирање са истим визуалима и обележјима; • Инсистирати на партнерској кампањи са приватним сектором и ТОС-ом; • Успоставити партнерске кампање са организаторима путовања и туристичким агенцијама на тржишту, које носе исте поруке и јачају бренд; • Подржати кампању путем ПР-а, блогера и инфлуенсера.
Одговорни
• Туристичка организација •

Време имплементације	Ниво приоритета: Висок
2026-2028	

В. Сегментација и наступи на тржиштима

Резултат
Унапређена сегментација за домаће и приоритетна иностранa тржишта који треба да буде спроведен од стране ТО Суботица и других кључних актера на дестинацији.
Стратегије
• Праћење перформанси главних циљних група посетилаца на годишњем нивоу; • Развити оквир сегментације који ће се користити при планирању свих промотивних кампања; • Направити концизне профиле тржишта за домаће и приоритетна међународна тржишта која сумирају кључне увиде у свако тржиште и могу се размењивати и упоређивати са другим партнерима у индустрији туризма Србије.
Кључне активности:
• Истраживања главних циљних група посетилаца на годишњем нивоу - мотиви за посету, кључне карактеристике; • Поставити параметре за побољшану сегментацију у смислу буџета, потребних података, броја обухваћених тржишта, потребне дубине увида и временског оквира за имплементацију; • Идентификовати ниво примарног и секундарног истраживања потребног за свако тржиште и покренути програм прикупљања података.
Одговорни
• Водећи: ТО Суботица

Време	Ниво приоритета: Висок
2026-2028	

Г. Сарадња са медијима, ПР, блогерима и инфлуенсерима

Резултат
Већа видљивост бренда дестинације и позитивна слика дестинације на свим приоритетним тржиштима.
Стратегије
• Изградити наратив у медијима на основу јасно дефинисаног бренда и туристичког производа • Радити преко медијских канала, блогера и инфлуенсера који су постигли висок одзив своје циљне групе и високу релевантност за циљну групу. • Користити ПР као водећи канал на новим тржиштима како би се економично и веродостојно подизала свест о бренду. • Ангажовање и промовисање познатих личности у промоцији Суботице и Палића

Кључне активности:
• Израдити годишњи ПР план у сарадњи са ТОС-ом и туристичком привредом, а посебно кључним актерима развоја туризма • Идентификовати главне објаве за новине као што су догађаји, теме, нови производи и искуства итд. • Изабрати релевантне инфлуенсере и познате личност који ће подржати бренд кампању • Радити са ТОС-ом на годишњем програму студијских посета. Иако ће увек постојати ад хок појединачне посете које је потребно подржати, групне посете су ефикасне и доносе веће послове. • Развити уговоре са ПР представницима на различитим тржиштима
Одговорни
• Водећа: ТО Суботица

Време	Ниво приоритета: Средњи
2026-2028	

Д. Сарадња са туристичком привредом у домену маркетинга

Резултат
Мрежа партнерстава на сваком тржишту која претварају интересовање за Суботицу као туристичку дестинацију у конкретну куповину туристичког аранжмана и одлуку о путовању.
Стратегије
• Идентификовати и градити односе са водећим туроператерима, путничким агенцијама и другим туристичким предузећима на сваком тржишту; • Пружити континуирану едукацију субјектима који врше дистрибуцију Суботице као туристичке дестинације.
Кључне активности:
• Мапирати **целокупну туристичку привреду** и направити план сарадње у домену маркетинга (заједничке маркетинг активности); • Развити портофолио туристичких производа и ускладити их са потребама кључних **партнера из туристичке привреде;** • Креирати маркетиншке кампање за сарадњу са кључним операторима и агенцијама; • Осигурати да се поставе и надгледају снажни индикатори учинка (KPI). Од пресудног је значаја да кооперативни маркетинг доноси додатну вредност; • Привући дистрибутере промотивним садржајем веб сајта у форми е-билтена; • Креирање штампаног материјала који осликава бренд дестинације и представља водећа искуства и производе и дистрибуирати тај материјал туристичкој привреди; • Развити континуирану едукацију субјеката и актера који врше дистрибуцију дестинације путем студијских путовања.
Одговорни
• Водећа: ТО Суботице

Време	Ниво приоритета: Средњи
2026-2028	

Е. Ко-маркетинг са ТОС-ом

Резултат
Већа заступљеност дестинације у промотивним активностима ТОС-а и већи број заједничких маркетинг активности.

Стратегије	
• Идентификовати маркетинг активности ТОС-а у које би се могле инкорпорирати маркетинг активности Суботице, Палића и Лудоша; • Побољшати стратешку сарадњу ТОС-а и ТО Суботица и ТОВ-а и ТО Суботица.	
Кључне активности:	
• Сарадња са ТОС-ом у домену укључивања у дигиталним медијима ТОС-а; • Сарадња са ТОС-ом у промоцији у медијима попут ТВ-а (тв емисија), радија и сл.; • Креирање штампаног материјала у сарадњи са ТОС-ом који осликава бренд дестинације и представља водећа искуства и производе; • Сарадња у домену маркетинга инфлуенсера и студијских путовања.	
Одговорни	
• Водећа: ТО Суботица	
Време	Ниво приоритета: Висок
2026-2028	

Ф. Подизање капацитета људских ресурса у области маркетинга и истраживања тржишта

Резултат	
Континуирана едукација људских ресурса у туризму у домену маркетинга у складу са новим трендовима на тржишту.	
Стратегије	
• Креирати систем континуиране едукације засноване на потребама тржишта и најновијим трендовима; • Континуирана истраживања промена на кључним тржиштима као и перцепције дестинације ради ефикаснијег управљања брендом.	
Кључне активности:	
• Истраживање тржишта на годишњем нивоу - приоритетних, националних и тржишта у настајању; • Истраживање перцепције локалног становништва о дестинацији (пре свега идентификовање недостатака, кочница развоја туризма); • Континуирано праћење трендова кретања туризма на дестинацији и промена на тржиштима; • Организовање студијских путовања на дестинације конкуренте и узоре за запослене у туризму у оквиру којих ће имати едукације о маркетинг активностима и развоју бренда.	
Одговорни	
• Водећа: ТО Суботица	
Време	Ниво приоритета: Средњи
2026-2028	

9. РАЗВОЈНИ МОДЕЛ, ЦИЉЕВИ И ПРОЈЕКЦИЈЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИЗМА ГРАДА СУБОТИЦЕ

Развојни модел, циљеви и пројекције одрживог развоја Града Суботице су усклађени са циљевима одрживог развоја туризма дефинисаним у Стратегији, али и Програму Развоја Града Суботице од 2023. до 2032. године, чиме се осигурава оквир за одрживи развој

туризма и континуирано повећање конкурентске способности и позиције туристичког сектора.

Циљеви које Суботица тежи остварити у наредном периоду могу се поделити на опште, посебне и појединачне.

Општи циљ којем Суботица тежи је: Подизање конкурентности Суботице као градске туристичке дестинације

Како би се остварио овај циљ, формулисано је три посебна циља са својим појединачним циљевима:

Посебан циљ 1: Повећање броја туриста и њихових ноћења кроз унапређење туристичког искуства:

- **Унапређење опште и туристичке инфраструктуре**
- **Успостављање система туристичког зонирања**
- **Развој и унапређење туристичких производа на дестинацији**

Посебан циљ 2: Изградња јасног и јаког имица на међународном тржишту са појединачним циљевима:

- **Унапређење маркетинг активности дестинације**
- **Дефинисање и унапређење бренда туристичке дестинације**

Посебан циљ 3: Подизање капацитета људских ресурса у туризму кроз повећање броја квалификованих (формално и неформално) појединаца у овој области

- **Унапређење вештина и знања запослених у туризму**

Реализацијом наведених циљева очекује се остварење следећих квантитативних индикатора развоја туризма:

- Пораст броја туриста за 10%
- Пораст броја ноћења за 15%
- Пораст туристичке потрошње за 15%

Предвиђа се да ће туристичка ноћења наставити да расту брже од броја долазака туриста, имајући у виду да се кроз развој дестинације, јасније дефинисање туристичких производа и активности, као и кроз таргетиране маркетиншке активности, очекује продужење просечне дужине боравка туриста на дестинацији, а самим тим и повећање туристичке потрошње.

На основу постављених циљева израђене су пројекције раста броја туриста и туристичких ноћења, приказане у Табелама 21. и 22. Према приказаним пројекцијама, након изразитог раста броја туристичких долазака у 2022. години, очекује се стабилизација туристичког промета и умеренији, али континуирани раст у наредном периоду.

У периоду од 2026. до 2028. године пројектован је постепени раст укупног броја туриста са 172.597 на 190.666 долазака, што представља кумулативни раст од приближно 10,5%. Истовремено, очекује се и уједначенији однос домаћих и страних туриста, при чему учешће домаћих туриста постепено расте са 51,03% на 51,56%, док учешће страних туриста остаје стабилно на нивоу од око 48-49% укупних долазака.

Пројекције показују да ће у наредном периоду раст броја домаћих туриста износити између 3% и 4,2% годишње, док се код страних туриста очекује стабилан раст од 2,5% до 3,5% годишње. Оваква динамика указује на постепено јачање туристичке позиције дестинације и одржив развој туристичког сектора у наредним годинама.

Табела 21. Пројекције раста броја долазака страних и домаћих туриста на територији Суботице до 2028. године

Година	УКУПНО	Домаћи	Страни	Стопа раста долазака домаћих туриста	Стопа раста долазака страних туриста	Учешће у укупном броју долазака у %	
						Домаћи	Страни
2021	71.624	45.353	26.271			63,32	36,68
2022	167.332	66.024	101.308	45,6%	285,6%	39,45	60,54
2023	154.940	68.960	85.980	4,4%	-15,1%	44,50	55,50
2024	140.606	72.708	67.898	5,4%	-21,0%	51,70	48,30
2025	172.597	88.071	84.526	21,1%	24,5%	51,03	48,97
2026	177.352	90.713	86.639	3,0%	2,50%	51,15	48,85
2027	183.580	94.342	89.238	4,0%	3,00%	51,39	48,61
2028	190.666	98.304	92.362	4,20%	3,50%	51,56	48,44

Извор: eТуриста и Прорачун аутора

У Табели 22. приказане су пројекције раста броја ноћења туриста са кумулативном стопом од 15%, закључно са 2028. годином.

Табела 22. Пројекције раста броја ноћења страних и домаћих туриста на територији Суботице до 2028. године

Година	УКУПНО	Домаћи	Страни	Стопа раста долазака домаћих туриста	Стопа раста долазака страних туриста	Учешће у укупном броју ноћења у %	
						Домаћи	Страни
2021	180.548	121.742	58.806			67,43	32,57
2022	400.789	153.553	247.236	26,13%	320,4%	38,76	61,68
2023	351.285	148.863	202.422	-3,05%	-18,1%	42,4	57,6
2024	320.915	150.471	170.444	1,08%	-15,8%	46,9	53,1

2025	377.058	180.109	196.949	19,70%	15,6%	47,7	52,2
2026	393.041	188.214	204.827	4,5%	4,00%	47,89	52,11
2027	412.610	198.566	214.044	5,5%	4,50%	48,12	51,88
2028	435.226	210.480	224.746	6,00%	5,00%	48,36	51,64

Извор: еТуриста и Прорачун аутора

Од 2026. године пројектује се наставак позитивног тренда и континуиран раст туристичких ноћења. Укупан број ноћења требало би да порасте са 377.058 у 2025. години на 435.226 у 2028. години, што представља кумулативни раст од око 15,4%. Пројекције показују да ће стопе раста домаћих туриста износити од 4,5% до 6% годишње, док се код страних туриста очекује раст од 4% до 5% годишње. Такође, очекује се постепено уједначавање учешћа домаћих и страних туриста у укупном броју ноћења. До 2028. године домаћи туристи учествоваће са око 48,36%, а страни са 51,64% укупних ноћења, што указује на стабилно и уравнотежено туристичко тржиште, као и на јачање међународне атрактивности дестинације.

10. ПЛАН КОНКУРЕНТНОСТИ СА ПРЕДЛОГОМ КЉУЧНИХ ИНВЕСТИЦИОНИХ ПРОЈЕКАТА

План конкурентности Суботице као туристичке дестинације огледа се у три важна аспекта:

- Плану инвестиција.
- Плану подизања капацитета људских ресурса.
- План унапређења маркетинга, бренда и умрежавања субјеката на дестинацији.

Приликом израде планова узета је у обзир целокупна ситуациона анализа, али и компаративна анализа дестинација конкурената и узора који су послужили као примери добре праксе у домену маркетинга и брендирања, модела управљања и развоја туристичких производа.

План инвестиција

Кључне инвестиције које су директно или индиректно повезане са развојем туризма приказане су у Табели 23. Инвестиције се односе на све оне пројекте од значаја за Град Суботицу, а које нису у надлежности самог града већ захтевају ангажовање више ресорсних институција. Док су све инвестиције од значаја за град обрађене у Плану развоја Града Суботице за период 2023-2032. године, овде су издвојене оне које су од значаја за развој туризма и које ће бити реализоване у наредном краћем временском периоду.

Табела 23. Инвестиције од директног и индиректног значаја за развој туризма Суботице

Приоритетна област	*Пројекти од значаја ГРАД СУБОТИЦА, који нису у надлежности ЛС и захтевају ангажовање више ресорних институција*	*Могући партнери за суфинансирање*	*Могући начин суфинансирања: -кроз програм (ПРОГРАМ) -кроз пројекат (ПРОЈЕКАТ) -јавно-приватно партнерство ЈПП*
	Хидросистем "Северна Бачка“		
Водопривреда	**Подсистем Плазовић – у изградњи** Изворište воде је Дунав. Преко овог система воду ће добити Таванкутско језеро и сви успутни корисници који се наслањају на водоток Кривају. Из овог система се предвиђа спровођење воде у водоток Чик путем спојног канала до деонице узводно од бране на Клиси, коју не снабдева водом будући канал Ором-Чик-Кривај фаза II преко Подсистема Тиса-Палић.	Воде Војводине, ПС за пољопривреду, водопривреду и шумарство	ПРОГРАМ ПРОЈЕКАТ
	Подсистем Тиса-Палић – у изградњи Изворište воде је Тиса. Преко планираног канала Ором-Чик-Кривај воду ће добити успутни корисници и корисници поред канала Павловац на деоници низводно од пута Жедник-Ђурђин, до улива у Кривају све до границе са општином Бачка Топола и низводно. Снабдевање водом корисника на подручју насеља Шупљак изградњом спојног гравитационог цевовода са постојећим каналом Ором-Палић		
	Снабдевање водом подручја Хомокхатшаг у Мађарској и пограничне регије на подручју Града Суботице - ИПА програм прекограничне сарадње Србија-Мађарска нова инвестиција Изворište воде је Дунав. Водом ће се на територији Србије снабдевати корисници у насељима Палић, Хајдуково и Бачки Виногради, дуж граничног појаса са Мађарском.	Воде Војводине, ПС за пољопривреду, водопривреду и шумарство	ПРОГРАМ ПРОЈЕКАТ
Инфраструктура	Чиста Србија Изградња 110 км канализације и два пречистача (Чантавир и Бајмок)	Ресорно министарство; Влада Републике Србије	ПРОЈЕКАТ
	Побољшање водног система	Ресорно министарство	ПРОЈЕКАТ
Развој саобраћајне инфраструктуре	Ревитализација регионалних путева Ресорно Министарство	АПВ Путеви Србије АД	ПРОГРАМ ПРОЈЕКАТ
	Изградња пута између Орома и Чантавира	Ресорно Министарство, АПВ Путеви Србије АД	ПРОГРАМ ПРОЈЕКАТ
	Изградња регионалног пута између	Ресорно	ПРОГРАМ ПРОЈЕКАТ

	Суботице и Сенте	Министарство, АПВ Путеви Србије АД	
	Проширење обилазнице Y крак да задовољава услове државних путева ИА реда	Влада Републике Србије	ПРОЈЕКАТ
	Обнова пруге Суботица - Баја	Влада Републике Србије	ПРОЈЕКАТ
	Завршетак брзе пруге између Суботице и Будимпеште	Ресорно Министарство, Железница Србије АД	ПРОЈЕКАТ
	Изградња логистичког центра са интермодалним терминалом у Малом Бајмоку	Интеррег ИПА ХУ-СРБ, Железница Србије АД	ПРОЈЕКАТ ЈПП
	Изградња бициклистичке стазе на Палићу	АПВ Путеви Србије АД	ПРОГРАМ ПРОЈЕКАТ
Спорт и омладина	Реконструкција и изградња стадиона Суботица	Ресорно Министарство	ПРОЈЕКАТ
	Изградња нове Хале спортова	Ресорно Министарство	ПРОЈЕКАТ
	Изградња хотела "Holiday Inn Express Subotica"	ЈПП	ПРОЈЕКАТ

План подизања капацитета људских ресурса

Подизање капацитета људских ресурса у туризму подразумева организацију и спровођење континуиране едукације за пружаоце туристичко-угоститељских услуга на локалном нивоу, с основним циљем унапређења квалитета пружених услуга и повећања знања, вештина и квалитета пословања запослених у сектору туризма и угоститељства.

Како би едукације биле сврсисходне, потребно је заснивати их на реалним потребама запослених као и промењивим захтевима тржишта којима се треба прилагодити.

Динамика едукација прилагођава се потребама запослених и предузећа, с тим да би запосленима требало омогућити да похађају бар једну едукацију годишње која ће унапредити њихове вештине и знања у области у којој раде.

Едукације треба да буду усмерене на следеће кључне области, за које је утврђено да постоји потреба (пре свега кроз консултативне састанке са носиоцима понуде):

Шема 4. Области едукације запослених у туризму
Извор: Аутор

Области едукације ажурираће се у складу са уоченим потребама за новим вештинама и знањима запослених у туризму. Битно је поменути да едукације, поред теоријског дела, треба да имају и практични-искуствени део који подразумева студијска путовања запослених ради упознавања са примерима добре праксе у окружењу, чиме се омогућава и учење искуством. Едукације треба посебно креирати за хотелијере, угоститеље, туристичку организацију и друге пружаоце услуга на дестинацији.

Потребно је анимирати запослене у туризму да се укључе у едукације које се организују на локалном али и регионалном и националном нивоу у оквиру пројеката и иницијатива едукације кадрова у туризму.

Од великог је значаја и креирање пројектних апликација у сврху добијања финансирања за едукацију запослених, што би требало интензивирати у наредном периоду.

План унапређења маркетинга, бренда и умрежавања субјеката на дестинацији

Унапређење бренда, маркетинга и сарадње између субјеката туризма јесу и основни недостаци развоја туризма идентификовани анализом тренутне ситуације али и свот анализом.

Такође, препоруке су базиране и на раније анализираним примерима добре праксе градова конкурената и градова узора, те су најбољи модели позиционирања, брендирања и умрежавања коришћени као узор.
Туристичка дестинација Суботица још увек нема јасно дефинисан бренд, а маркетинг активности захтевају унапређење пре свега у домену веће употребе дигиталног маркетинга и таргетиране промоције.

Унапређење бренда, маркетинга и сарадње између субјеката туризма подразумева следеће битне активности које треба предузети у наредном периоду, а које су груписане у три групе:

1. Подржавајуће активности
2. Маркетинг инфраструктура
3. Промоција и брендирање

Подржавајуће активности подразумевају предуслов за успешну реализацију Програма развоја и спровођење циљева до 2028. године. Активности су описане у Табели 24, 25 и 26.

Табела 24. Подржавајуће маркетинг активности

ПОДРЖАВАЈУЋЕ АКТИВНОСТИ
Унапређење сарадње ТО Суботица са кључним актерима дестинације Суботица – ова сарадња треба да се огледа у заједничкој промоцији, протоку информација, али и умрежавању ради креирања туристичког производа.
Унапређење сарадње ТО Суботица с ТОС-ом Ово се пре свега односи на сарадњу у домену веће заступљености Суботице као атрактивне city break дестинације у промотивним активностима ТОС-а.
Унапређење и успостављање сарадње ТО Суботица с туристичким организацијама градова у региону Ово се посебно односи на градове са атракцијама сецесије, где би се сарадњом ујединили напори усмерени ка промоцији и креирању искуства, што би довело и до преливања промета из једног града у други (креирање рута, заједничких производа).
Подизање нивоа знања и вештина запослених у ЛТО и туристичкој привреди Ово се посебно односи на едукацију у домену развоја бренда, дигиталног маркетинга, писања пројектних апликација.

Табела 25. Маркетиншка инфраструктура

МАРКЕТИНШКА ИНФРАСТРУКТУРА
Успостављање сарадње са инфлуенсерима и блогерима кроз годишње кампање
Оптимизација вебсајта како би био видљивији приликом претраге.
Размотрити могућност креирања профила на другим друштвеним мрежама као што су: Линкедин, Пинтерест, Wechat како би се дошло до нове циљне групе потенцијалних туриста.

Табела 26. Промоција и брендирање

ПРОМОЦИЈА И БРЕНДИРАЊЕ
Дефинисање и комуницирање јединственог бренд идентитета дестинације Ово подразумева дефинисање јединственог бренда и вредности дестинације, и његово уједначено комуницирање од стране свих кључних актера на дестинацији. Ово подразумева израду Бренд плана где ће се дефинисати кораци развоја бренда и његове комуникације, као и управљања брендом.
Повећање заступљености дигиталних алата у промоцији дестинације – поред интензивније промоције на друштвеним мрежама, ова активност захтева и креирање кратких промо филмова о дестинацији.
Креирање промотивних кампања по годишњим добима - са истицањем кључних туристичких производа.
Креирање новог штампаног материјала - вишејезичне мапе, прошуре за појединачне приоритетне производе, припрема фото и видео документације за унапређење квалитета промоције.

11. МОДЕЛ УПРАВЉАЊА ТУРИСТИЧКОМ ДЕСТИНАЦИЈОМ

Пре предлога иновирања модела управљања дестинацијом Суботица, потребно је поћи од основних недостатака тренутног модела управљања, који су поменути у анализи тренутне ситуације.

Тренутно дестинацијом управља Туристичка Организација Града Суботице, која броји осам запослених, што није довољан капацитет људских ресурса за реализацију свих послова развоја и промоције туристичког производа, али и истраживања и аналитике туристичког промета на дестинацији.

Други недостатак тренутног модела управљања је непостојање укључивања осталих важних актера на дестинацији у процес доношења одлука и кључне активности развоја туризма на дестинацији.

Успешне туристичке дестинације углавном имају партиципативне моделе управљања који подразумевају или формирање јавно-приватног партнерства, или формирање Савета за туризам који окупља представнике свих важних актера на дестинацији и на тај начин их укључује о одлучивање.

Оптимално решење и модел управљања свакако зависе и од величине као и специфичности саме дестинације, те се решење треба прилагодити ситуацији на терену. Кључни актер који ће наставити да управља најзначајнијим активностима развоја дестинације, посебно у домену развоја туристичких производа и промоције туристичке дестинације, је свакако Туристичка Организација Града Суботице. Оно што је од кључног значаја је да се интензивира комуникација и сарадња са Градском управом, али и са осталим кључним актерима развоја туризма на дестинацији. У ширем контексту туристичке дестинације Суботица.

С циљем веће укључености осталих кључних актера на дестинацији у сам процес доношења кључних одлука, план унапређења модела управљања туристичком дестинацијом подразумева формирање **Савета за развој туризма** као интегралног дела ТО Суботице.

Чланови Савета за развој туризма били би сви кључни актери развоја туризма на дестинацији: хотелијери, ресторатери, туристичке агенције, други предузетници у туризму и угоститељству, организатори догађаја, Парк Палић и сви други субјекти туристичке привреде од значаја за развој туристичке дестинације.

У циљу интегрисања аспеката заштите природе у развој туризма, у рад Савета могу се укључити представници управљача заштићених подручја и надлежних институција, у складу са њиховим надлежностима и у саветодавном својству.

Ово би требало реализовати кроз следеће кораке:

1. Идентификација свих важних актера туризма на дестинацији: Потребно је направити списак свих важних субјеката који учествују у развоју туризма (хотели, ресторани, туристичке агенције, организатори манифестација, Парк Палић, приватни издаваоци смештаја, винарије, туристички водичи, културне институције, други предузетници у туризму и угоститељсту).
2. **Дефинисање улоге Савета** (потребно је одредити шта Савет ради, које одлуке разматра, колико често се састаје, ко председава, како се доносе предлози и закључци).
3. **Израда правног и организационог оквира и формирање Савета** (потребно је припремити одлуку о формирању Савета, правилник о раду, начин избора чланова, мандат чланова, права и обавезе чланова. Ово усваја ТО Суботице или надлежни градски орган)
4. **Континуирана комуникација и укључивање актера у процес одлучивања**

Предлог новог модела управљања не би у великој мери променио надлежности Туристичке организације која би наставила да координира и реализује маркетинг активности и развој производа, али би се на овај начин у процес доношења одлука укључили сви важни актери на дестинацији.

12. АКЦИОНИ ПЛАН

Акциони план имплементације Програма развоја туризма Града Суботица за период од 2026. до 2028. године темељи се на потребама за даљи развој дестинације у области туризма на основу тренутних околности и закључака који произилазе из анализе стања, визије развоја дестинације, циљева и приоритета и активности планираних по годинама трајања Плана.

Спровођење Акционог плана у великој мери ће зависити од средстава која се буду обезбеђивала из буџета града, кроз пројекте у сарадњи са централним нивоом власти али и кроз средства из међународних фондова. С друге стране, одређени део пројеката подразумева сарадњу са учесницима из приватног сектора. Акциони план приказује општи циљ *Подизање конкурентности Суботице као градске туристичке дестинације* и посебне и појединачне циљеве који доводе до његове реализације. Такође, за сваки циљ формиране су мере и активности које треба реализовати, одговорна тела, временски рокови и извори финансирања. Реализација активности које се спроводе на просторима од значаја за очување природе спроводиће се у складу са важећим режимима заштите природе и прибављеним условима надлежних институција.

Реализација ауто-кампа условљена је спровођењем свих законом прописаних процедура и прибављањем услова надлежних институција, укључујући услове заштите природе, уз посебно вођење рачуна о отпадним водама, буци, осветљењу и утицају на осетљиве природне целине.

Сви планирани захвати у простору Зоолошког врта реализоваће се у складу са важећим режимима заштите и условима надлежних институција, уз очување природних вредности простора и заштићених врста и станишта.

Развој спортско-рекреативних садржаја у заштићеним подручјима спроводиће се у складу са прописаним режимима заштите и процедурама утврђеним за конкретну локацију и врсту захвата.

Табела 27. Акциони план имплементације Програма развоја туризма Града Суботице за период од 2026. до 2028. године

Општи циљ Подизање конкурентности Суботице као градске туристичке дестинације						
Посебан циљ **Повећање броја туриста и њихових ноћења кроз унапређење туристичког искуства**						
Појединачни циљ	**Мера**	**Активност / Пројекат**	**Време реализације / крајњи рок**	**Одговорне институције**	**Индикатор**	**Извори финансирања**

Унапређење опште и туристичке инфраструктуре	**Унапређење пешачке и бициклистичке инфраструктуре**	Уређење пешачких и бициклистичких стаза на Палићу. (Делом кроз реализацију пројеката прекограничне сарадње, укључујући пројекте OPTI-BIKE 3 и PaLAsTour, у складу са предвиђеним пројектним активностима.)	до 2028. године	Градска управа	Уређене стазе и дужина туристичких рута реализованих коришћењем постојећих стаза	Градска управа Interreg IPA HU-SRB
	Изградња и унапређење инфраструктуре и сигнализације од значаја за развој туризма	Изградња хотела "Holiday Inn Express Subotica"	до 2028. године	ЈПП	Завршен и отворен хотел	Приватно финансирање
		Изградња ауто кампа на Палићу	до 2028. године	Покрајински секретаријат за привреду и туризам и ТО	Изграђен и отворен ауто камп и прибављени услови заштите природе	Покрајински секретаријат за привреду и туризам
		Проширење зоо врта на Палићу (Делом кроз реализацију пројекта прекограничне сарадње,	до 2028. године	Градска управа	Проширен зоо врт према плану и прибављени услови заштите природе	Градска управа Interreg IPA CRO-SRB

		укључујући пројекат Majestic ZOOs, у складу са пројектним активностима)				
		Даље унапређење дигиталне и физичке туристичке сигнализације	током 2027. године	Градска управа	Унапређен систем обележавања атракција	ЈПП
		Уређење спортских терена у циљу развоја спортског и активног туризма.	до 2028. године	Градска управа	отворени спортски терени	Градска управа
		Реконструкција крова Градске куће у Суботици (У оквиру пројекта „SharingValues“ као један од значајних активности)		Градска управа		Градска управа Interreg IPA HU-SRB
Успостављање система туристичког зонирања	**Дефинисање туристичких зона са садржајима**	Правна операционализација смерница за уређење тематских зона;	2026-2027. године	Градска управа	Усвојен правилник за уређење тематских зона	Градска управа
		Израда техничке документације и уређење простора тематских зона дефинисаних Планом (Укључујући активности у	током 2027. године	Градска управа	Урађена техничка документација и уређен простор за тематске зоне	Градска управа Interreg IPA HU-SRB

		оквиру пројекта OPTI-BIKE 3 које се односе на развој туристичке и бициклистичке инфраструктуре.)				
Развој и унапређење туристичких производа на дестинацији	**Унапређење гастро-енолошке понуде дестинације**	Дефинисање УСП у делу који се односи на салаше и гастрономску понуду.	2026. године	Градска управа, ТО Суботица	Дефинисање јела јединственог за дестинацију	ТО Суботица
		Повезивање са околним винаријама и креирање додатне вредности у делу понуде.	2026-2027. године	ТО Суботица	Сарадња са бар две нове винарије и њихово укључивање у понуду	ТО Суботица
	Унапређење конгресног туризма	Унапређење система развоја конгресног туризма - развој и промоција понуде подстицајних путовања и тимбилдинга.	2026-2027. године	ТО Суботица	Креиране нове понуде тим билдинга и подстицајних путовања на дестинацији	ТО Суботица
	Унапређење туризма специјалних интереса	Интензивирање развоја туризма специјалних интереса – пешачење, бициклизам уз развој пратеће инфраструктуре.	2026-2028. године	ТО Суботица Градска Управа	Креиране пешачке и бициклистичке туре обиласка дестинације	ТО Суботица Градска управа Interreg IPA HU-SRB

		(Укључујући активности пројекта OPTI-BIKE 3.)				
	Унапређење искуства посетилаца	Унапређење интерпретације наслеђа применом савремених технологија. (Делом кроз реализацију пројекта прекограничне сарадње, укључујући пројекат Majestic ZOOs, у складу са пројектним активностима)	2027-2028. године	Градска Управа	Уведени нови видови интерпретације попут ВР наочара, интерактивних мапа, аудио водича и сл. (Градска кућа, музеј, галерија)	Међународни пројекти Градска управа Interreg IPA CRO-SRB
	Јачање сектора догађаја	Проширење календара манифестација и привлачење нових догађаја.	**континуирано**	ТО Суботица	Уведени нови догађаји (мин. два)	ТО Суботица
Посебан циљ **Изградња јасног и јаког имица на међународном тржишту**						
Појединачни циљ	**Мера**	**Активност / Пројекат**	**Одговорне институције**	**Време реализације / крајњи рок**	**Индикатор**	**Извори финансирања**

Унапређење маркетинг активности дестинације	**Унапређење традиционалних маркетинг алата**	Продукција квалитетних штампаних материјала (израда туристичких мапа на 5 језика, израда брошура за појединачне туристичке производе). (Делом кроз реализацију пројекта прекограничне сарадње, укључујући пројекат Majestic ZOOs, у складу са пројектним активностима)	ТО Суботица	током 2026. године	израђене туристичке мапе и брошуре за туристичке производе	ТО Суботица Градска управа Interreg IPA CRO-SRB
		Креирање стратегије заједничке промоције са другим градовима са атракцијама сецесије. (Укључујући пројекат прекограничне	ТО Суботица Градска управа	2026–2028. године	реализована заједничка промоција са бар једним градом са сличним атракцијама сецесије	ТО Суботица Градска управа Interreg IPA HU-SRB

	сарадње SharingValues.)				
Јачање дигиталног маркетинг наступа	Отварање профила на новим друштвеним мрежама (Wechat или нека друга друштвена мрежа у складу са одабиром таргетираног тржишта) за таргетирану промоцију на одређеним тржиштима.	ТО Суботица	2026–2028. године	Отворен ТикТок, Wechat или нека друга друштвена мрежа у складу са одабиром таргетираног тржишта	ТО Суботица
	Интензивирање дигиталног маркетинга на постојећим друштвеним мрежама и израда промо филмова. (Делом кроз реализацију пројекта прекограничне сарадње, укључујући пројекат Majestic ZOOs, у складу са пројектним активностима)	ТО Суботица	2026–2028. године	Повећан број квалитетних објава, пратилаца и интеракција Нови промо видео дестинације	ТО Суботица Градска управа Interreg IPA CRO-SRB

		Израда плана сарадње са инфлуенсерима и блогерима на годишњем нивоу. (Укључујући активности предвиђене пројектом SharingValues.)	ТО Суботица Градска управа	2027. година	Ангажован бар један инфлуенсер годишње за промоцију дестинације	ТО Суботица Градска управа Interreg IPA HU-SRB
Дефинисање и унапређење бренда туристичке дестинације	**Дефинисање јасног бренда дестинације**	Израда бренд плана дестинације (Уз коришћење резултата и промотивних активности реализованих у оквиру пројекта SharingValues.)	Градска управа	током 2027. године	Урађен и усвојен бренд план дестинације	Градска управа Градска управа Interreg IPA HU-SRB
Посебан циљ **Подизање капацитета људских ресурса у туризму кроз повећање броја квалификованих (формално и неформално) појединаца у овој области**						
Појединачни циљ	**Мера**	**Активност / Пројекат**	**Одговорне институције**	**Време реализације / крајњи рок**	**Индикатор**	**Извори финансирања**
Унапређење вештина и знања запослених у туризму	**Размена добре праксе са успешним туристичким предузећима у у региону**	Студијска путовања за представнике јавног и приватног сектора ради упознавања са примерима добре	Градска управа у сарадњи са ТОС-ом и ТО Суботица	Континуирано	Организовано једно студијско путовање годишње	Градска управа у сарадњи са ТОС-ом и ТО Суботица

		праксе развоја туризма. (Делом кроз реализацију пројекта прекограничне сарадње, укључујући пројекат Majestic ZOOs, у складу са пројектним активностима)				Interreg IPA CRO-SRB
	Континуиране едукације представника туристичке организације и туристичке привреде	Редовно (једном годишње) учествовање представника туристичке привреде у стручним едукацијама (писање пројеката, маркетинг, брендирање).	Градска управа и ТО Суботица	Континуирано	Реализована једна едукација за туристичку привреду годишње	Градска управа и ТО Суботица
		Интензивирање писања пројеката за финансирање едукација запослених у туризму.	Градска управа и ТО Суботица	Континуирано	Континуирано аплицирање за пројекте финансирања едукација представника туристичке привреде	Градска управа и ТО Суботица

13. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Алацић, В. (2012). Зграда аустроугарске банке у Суботици. *Архитектура и урбанизам, 36,* 44-49. https://doi.org/10.5937/arhurb1236044A
Метеоролошки годишњак Републике Србије 2025, Београд: РХМЗ
Одлука о оснивању Туристичке организације Града Суботице, ("Сл. лист града Суботице", br. 1/2010, 43/2010, 7/2014, 7/2015 i 53/2016)
Одлука о пешачким зонама и вођењу теретног саобраћаја кроз насељена места на територији Града Суботице (Службени лист Града Суботице број 37/17 од 28.12.2017. године)
Општине и региони у Републици Србији, 2018–2022, Републички завод за статистику, Београд
План развоја Града Суботице за период 2023-2032.
Правилник о начину уношења, рада, вођења и коришћења централног информативног система и његове садржине и врсте података, Службени гласник РС, број 87/20.
Републички завод за статистику, Саопштење УТ-10
Службени лист Града Суботице“, бр. 03/2025, 6. фебруар 2025, стр. 94. https://www.eupropisi.com/dokumenti/SU_003_2025_004.pdf
Стату јавног предузећа „Палић-Лудаш“ http://www.palic-ludas.rs/documents/pages/65_2.pdf
Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016–2025
Стратегија развоја туризма Републике Србије 2026-2030
Стратегијски маркетинг план РС - https://mtt.gov.rs/extfile/sr/714/Strategijski%20marketing%20plan%20turizma%20RS%20do%202025..pdf
Стратешки документ туристичке валоризације Градске куће у Суботици, 2019. године
Туристичка организација Града Суботице

http://szegedtourism.hu/sr/glavna/
http://www.galerijapercic.com/
http://zoopalic.com/
https://discovertimis.com/?locale=en
https://hungarytoday.hu/outstanding-performance-of-hungarian-tourism-in-2022/
https://palic-ludas.rs/index/page/id/93/lg/cp
https://popis2022.stat.gov.rs/sr-latn/2-opopisu-2021/
https://pzzp.rs/zastita-prirode/zasticena-podrucja/parkovi-prirode/item/1019-pp-palic.html
https://seenews.com/news/romanias-tourist-numbers-rise-22-in-2022-813444
https://srednjeskole.edukacija.rs/drzavne-srednje-skole/svi-gradovi/subotica/ekonomska-skola-bosa-milicevic
https://srednjeskole.edukacija.rs/drzavne-srednje-skole/svi-gradovi/subotica/ekonomska-skola-bosa-milicevic
https://subotica.ls.gov.rs/digitalna-kultura-subotice/zastita-kulturnog-nasledja/gradski-muzej-subotica/
https://subotica.ls.gov.rs/dimitrijevic-kuca/
https://subotica.ls.gov.rs/hotel-adolfa-halbrora/

https://subotica.ls.gov.rs/zastita-zivotne-sredine/prirodne-vrednosti-i-zasticena-podrucja/specijalni-rezervat-prirode-selevenjske-pustare/
https://szecesszio.szegedvaros.hu/rute-subotica-gradska-najamna-palata/?lang=sr
https://theculturetrip.com/europe/romania/articles/the-best-festivals-in-timisoara/
https://visitsubotica.rs/en/sta-videti/secesijski-objekat/najamna-kuca-salomona-sonenberga
https://visitsubotica.rs/okolina/suboticka-pescara/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/muzej-galerija/galerija-otvorenog-univerziteta
https://visitsubotica.rs/sta-videti/muzej-galerija/muzej-porcelana/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/sakralni-objekat/muhadzir-dzamija/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/secesijski-objekat/plata-jozefa-roznofskog/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/secesijski-objekat/zenski-strand/).
https://visitsubotica.rs/sta-videti/secesijski-objekat/zgrada-nekadasnje-najamne-palate/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/spomenik/spomenik-aleksandru-lifki/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/spomenik/spomenik-caru-jovanu-nenadu/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/spomenik/spomenik-deze-kostolanjija/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/spomenik/spomenik-ivanu-saricu/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/spomenik/spomenik-lajosu-vermesu/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/spomenik/spomenik-palim-borcima-i-zrtvama-fasizma/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/trg/trg-cara-jovana-nenada/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/trg/trg-jakaba-i-komora/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/trg/trg-republike/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/trg/trg-slobode/
https://visitsubotica.rs/sta-videti/trg/trg-sv-terezije
https://vojvodina.travel/atrakcije/park-prirode-palic-palic/
https://www.aznations.com/population/hu/cities/szeged
https://www.funtravelnis.rs/segedin/
https://www.heritage-su.org.rs/franjevacki-samostan/
https://www.heritage-su.org.rs/gradska-biblioteka-nacionalna-kasina/
https://www.heritage-su.org.rs/gradska-kuca-2/
https://www.heritage-su.org.rs/kapela-sv-roke/
https://www.heritage-su.org.rs/leovic-palata/
https://www.heritage-su.org.rs/manojlovic-palata/
https://www.heritage-su.org.rs/muzicki-paviljon/
https://www.heritage-su.org.rs/o-nama/
https://www.heritage-su.org.rs/palata-gradonacelnika-lazara-mamuzica/
https://www.heritage-su.org.rs/rimokatolicka-crkva-sv-terezija-avilska/
https://www.heritage-su.org.rs/sinagoga/
https://www.heritage-su.org.rs/spomen-cesma/
https://www.heritage-su.org.rs/srpska-pravoslavna-crkva-sv-dimitrija-2/
https://www.heritage-su.org.rs/srpska-pravoslavna-crkva-sv-vaznesenja-gospodnjeg/
https://www.heritage-su.org.rs/sv-trojstvo/
https://www.heritage-su.org.rs/velika-terasa/
https://www.heritage-su.org.rs/vodice-posvecene-velikoj-gospojini/
https://www.heritage-su.org.rs/vodotoranj/
https://www.heritage-su.org.rs/vojnic-palata/
https://www.heritage-su.org.rs/zgrada-banke/

https://www.heritage-su.org.rs/zgrada-s-d-k/
https://www.heritage-su.org.rs/zlatno-jagnje/
https://www.heritage-su.org.rs/zuta-kuca/
https://www.hrvatskarijec.rs/vijest/A32065/Duhovi-grada/
https://www.ksh.hu/?lang=en
https://www.macrotrends.net/cities/22214/timisoara/population
https://www.maglocistac.rs/subotica/nova-saznanja-o-proslosti-jedne-od-najlepsih-secesijskih-gradevina-u-subotici-palati-rajhl-magija-koja-ostavlja-bez-daha
https://www.planplus.rs/subotica/turisticke-agencije
https://www.pogodak.rs/putovanja/segedin/
https://www.statista.com/statistics/1010624/average-length-of-stay-in-hotels-in-hungary/
https://www.subotica.com/vesti/otkriven-spomenik-karolju-birou-id41214.html
https://www.subotica.com/vesti/svecano-otkriven-spomenik-kralju-petru-prvom-karadjordjevicu-id42847.html
https://www.suboticasinagoga.rs/secesija/tematski-put-secesije
https://www.turizmopedija.com/banje-u-madjarskoj/
www.suarhiv.co.rs

14. ПОПИС ТАБЕЛА, ГРАФИКОНА, СЛИКА И ШЕМА

Листа табела

Табела 1. Планска документа Града Суботице
Табела 2. Културне и историјске туристичке атракције
Табела 3. Природне туристичке атракције
Табела 4. Обим и динамика запослених и зарада у Суботици од 2020-2024. године
Табела 5. Обим запослених по најчешћим делатностима у Суботици од 2020-2024. године
Табела 6. Обим и динамика инвестиција у основна средства за поједине делатности у Суботици од 2020-2024. године (у хиљадама динара)
Табела 7. Обим и структура долазака туриста за град Суботицу за период 2021-2025. године
Табела 8. Обим и структура ноћења туриста за град Суботицу за период 2021-2025. године
Табела 9. Просечна дужина боравка у Граду Суботици
Табела 10. Остварена ноћења иностраних туриста у изабраним туристичким местима у 2025. години
Табела 11. Топ 15 емитивних земаља према броју ноћења у Граду Суботици и Бањи Палић, 2025 година
Табела 12. Просечан број дана боравка туриста у Суботици и на Палићу у 2025. години
Табела 13. Опис кључних актера за развој туризма Суботице
Табела 14. Приказ туристичко-угоститељских објеката и капацитета за смештај у 2025. години
Табела 15. SWOT анализа
Табела 16. Постојећи туристички производи у Суботици
Табела 17. Приоритетни туристички производи у Суботици
Табела 18. Опис искуствене зоне Центар Суботице: историја архитектуре – историја града

Табела 19. Опис искуствене зоне Палић: Бањски град за активан одмор у природном окружењу
Табела 20. Опис искуствене зоне: Келебија, Хајдуково и Таванкут: Активан одмор у духу прошлих времена у руралним областима
Табела 21. Пројекције раста броја долазака страних и домаћих туриста на територији Суботице до 2028. године
Табела 22. Пројекције раста броја ноћења страних и домаћих туриста на територији Суботице до 2028. године
Табела 23. Инвестиције од директног и индиректног значаја за развој туризма Суботице
Табела 24. Подржавајуће маркетинг активности
Табела 25. Маркетиншка инфраструктура
Табела 26. Промоција и брендирање
Табела 27. Акциони план имплементације Програма развоја туризма Града Суботице за период од 2026. до 2028. године

Листа графикона

Графикон 1. Просечне месечне температуре ваздуха
Графикон 2. Просечна количина падавина и број кишних дана
Графикон 3. Број сунчаних сати по месецима
Графикон 4. Полна структура становништва
Графикон 5. Старосна структура становништва
Графикон 6. Образовна структура становништва
Графикон 7. Економска структура становништва
Графикон 8. Доласци и ноћења туриста по месецима за 2025. годину у Граду Суботици
Графикон 9. Доласци и ноћења туриста по месецима за 2025. годину у Бањи Палић

Листа слика

Слика 1. Градска кућа
Слика 2. Синагога
Слика 3. Палата Рајхл Ференц
Слика 4. Палата мађарске опште кредитне банке
Слика 5. Палата Душана Стојковића
Слика 6. Леовић Палата
Слика 7. Палата аустроугарске банке
Слика 8. Палата Јожева Рознофског
Слика 9. Палата Лазара Мамузића
Слика 10. Манојловић палата
Слика 11. Војнић палата
Слика 12. Зграде хотела „Златно јагње“
Слика 13. Зграда некадашње најамне палате
Слика 14. Најамна кућа Саломона Соненберга
Слика 15. Хотел Адолфа Халброра
Слика 16. Димитријевића кућа
Слика 17. Градска библиотека

Слика 18. Жута кућа
Слика 19. Зграда СДК
Слика 20. Галерија Д. Винко Перчић
Слика 21. Галерија Отвореног универзитета
Слика 22. Градски музеј
Слика 23. Музеј порцелана
Слика 24. Трг Св. Теразије
Слика 25. Трг Цара Јована Ненада
Слика 26. Трг Слободе
Слика 27. Трг Јакаба и Комора
Слика 28. Трг Републике
Слика 29. Палићки водоторањ
Слика 30. Женски штранд
Слика 31. Музички павиљон
Слика 32. Велика тераса
Слика 33. Споменик Цару Јовану Ненаду
Слика 34. Споменик Ивану Сарићу
Слика 35. Споменик Александру Лифки
Слика 36. Споменик Лајошу Вермешу
Слика 37. Споменик Деже Костолоњија
Слика 38. Споменик палим борцима и жртвама фашизма
Слика 39. Споменик – скулптура Светог Тројства
Слика 40. Споменик краљу Петру I Карађорђевићу
Слика 41. Споменик Карољу Бироу
Слика 42. Спомен чесма на Палићу
Слика 43. Црква Св. Терезе Авилске
Слика 44. Фрањевачки самостан
Слика 45. Српска православна црква Св. Димитрија
Слика 46. Српска православна црква Св. Вазнесења господњег
Слика 47. Мухаџир џамија
Слика 48. Капела Св. Рока
Слика 49. Водице посвећене Великој Госпојини
Слика 50. Винарија Звонко Богдан
Слика 51. Парк природе и језеро Палић
Слика 52. Стабла храста лужњака на Палићу
Слика 53. Специјални резерват природе Лудашко језеро
Слика 54. Суботичка пешчара
Слика 55. СРП „Селевењске пустаре“
Слика 56. Мајкин салаш
Слика 57. Ергела „Келебија“

Листа шема

Шема 1. Кључни геосегменти Суботице као туристичке дестинације (приоритетна тржишта, национална тржишта и тржишта у настајању)

Шема 2. Тржишни сегменти Суботице као туристичке дестинације
Шема 3. Развојни циљеви Суботице као туристичке дестинације
Шема 4. Области едукације запослених у туризму
Шема 5. Предлог новог модела управљања дестинацијом Суботица

Листа скраћеница

АПВ – Аутономна покрајина Војводина
АД – Акционарско друштво
БИХ – Босна и Херцеговина
бр. – Број
ВСС – Виша стручна спрема
ЕУ – Европска Унија
итд. – И тако даље
и сл. – и слично
ЈНА - Југословенска народна армија
ЈП – Јавно предузеће
ЈПП – Јавно приватно партнерство
ЛТО - Туристичка организација локалне самоуправе
ЛС – Локална самоуправа
МЗ - Месна заједница
ПП - Парк природе
ПР – енг. public relations – Односи са јавношћу
ПС - Покрајински секретаријат
РС – Република Србија
Сл. – службени
СДК - Српски добровољачки корпус
СРП – Специјални резерват природе
ССС – Средња стручна спрема
ТО – Туристичка организација
ТОС – Туристичка организација Србије
ТОВ – Туристичка организација Војводине
ЦИС - Централни информациони систем
ICCA – енг. International Congress and Convention Association - Међународна конгресна асоцијација
MICE - енг. Meetings, incentives, conferences and exhibitions- Састанци, подстицајна путовања, конференције и догађаји
KPI – енг. Key performance indicators – Кључни показатељи учинка
SWOT - енг. Strenghts, Weaknesses, Opportunities and Threats – Снаге, Слабости, Шансе и Претње
UNESCO – енг. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу

15. СТУПАЊЕ НА СНАГУ

Након прибављања позитивног мишљења Министарства туризма и омладине Републике Србије, број: _____ од _____ године, као и спроведене јавне расправе дана _____ године, Скупштина Града Суботице је на својој ____ седници, одржаној дана _____ године, донела Решење о усвајању Програма развоја туризма Града Суботице за период од 2026. до 2028. године.

Решење о усвајању Програма објављено је у „Службеном листу Града Суботице“, број ____/2026, а ступа на снагу осмог дана од дана објављивања.